

«Σχολή Κοινωνικών Επιστημών»
«Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία»

Διπλωματική Εργασία

«Η περίπτωση των "αγορών κοινωνικών επιχειρήσεων" και
αξιολόγηση της λειτουργίας τους με ενδεικτικά παραδείγματα την
Δημοτική Αγορά Κυψέλης και τη Στοά Εμπόρων»

Δήμητρα Κονδύλη

Επιβλέπων καθηγητής: Γεώργιος Αλεξόπουλος

Πάτρα, Ιανουάριος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Η περίπτωση των "αγορών κοινωνικών επιχειρήσεων" και
αξιολόγηση της λειτουργίας τους με ενδεικτικά παραδείγματα την
Δημοτική Αγορά Κυψέλης και τη Στοά Εμπόρων»

Δήμητρα Κονδύλη

ΑΜ 532330

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Γεώργιος Αλεξόπουλος

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Αχιλλέας Μπάρλας

Πάτρα, Ιανουάριος 2025

Δήμητρα Κονδύλη, «Η περίπτωση των "αγορών κοινωνικών επιχειρήσεων" και αξιολόγηση της λειτουργίας τους με ενδεικτικά παραδείγματα την Δημοτική Αγορά Κυψέλης και τη Στοά Εμπόρων»

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών αγορών στην Ελλάδα, εστιάζοντας σε δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις: τη Δημοτική Αγορά Κυψέλης και τη Στοά Εμπόρων. Οι κοινωνικές αγορές αποτελούν μορφές κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, που επιδιώκουν την προώθηση της κοινωνικής συνοχής και της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω της συνεργασίας τοπικών παραγωγών και καταναλωτών.

Η έρευνα αναλύει την ιστορική διαδρομή, τη λειτουργική οργάνωση και την κοινωνική σημασία των δύο αυτών αγορών, αξιολογώντας παράλληλα τις σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνικές αγορές συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης, ενώ παράλληλα υποστηρίζουν την περιβαλλοντική βιωσιμότητα μέσω πρακτικών όπως η τοπική παραγωγή και κατανάλωση.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων λειτουργούν ως σημαντικοί κόμβοι κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας, προωθώντας την κοινωνική αλληλεγγύη και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών. Η αναβίωση αυτών των αγορών με βάση τις αρχές της κοινωνικής οικονομίας έχει οδηγήσει σε σημαντικά οφέλη για τις τοπικές κοινότητες, παρέχοντας ένα πλαίσιο για την κοινωνική ενσωμάτωση και την οικονομική ενδυνάμωση.

Ωστόσο, η έρευνα αναδεικνύει και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν αυτές οι αγορές, όπως η εξασφάλιση χρηματοδότησης, η διαχείριση των πόρων και η προσαρμογή στις αλλαγές του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος. Τέλος, προτείνονται πρακτικές λύσεις και στρατηγικές για την ενίσχυση της βιωσιμότητας και της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών αγορών, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για συνεχή υποστήριξη από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.

Η εργασία αυτή φιλοδοξεί να συμβάλει στη θεωρητική κατανόηση των κοινωνικών αγορών και να παράσχει χρήσιμες προτάσεις για την περαιτέρω ανάπτυξή τους, προωθώντας τη βιώσιμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη στις τοπικές κοινότητες.

.

Λέξεις – Κλειδιά

Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, Κοινωνικές Επιχειρήσεις, Δημοτική Αγορά Κυψέλης, Στοά Εμπόρων, Βιώσιμη Ανάπτυξη, Κοινωνική Συνοχή.

Abstract

This thesis examines the operation and effectiveness of social markets in Greece, focusing on two exemplary cases: the Municipal Market of Kypseli and the Stoa Emporon. Social markets represent forms of social and solidarity economy that aim to promote social cohesion and sustainable development through the collaboration of local producers and consumers.

The study analyzes the historical trajectory, operational organization, and social significance of these two markets, while also evaluating the contemporary challenges they face. It explores how social markets contribute to job creation, strengthen the local economy, and promote social inclusion, while simultaneously supporting environmental sustainability through practices such as local production and consumption.

The findings reveal that the Municipal Market of Kypseli and the Stoa Emporon serve as crucial hubs of social and economic activity, fostering social solidarity and active citizen participation. The revitalization of these markets based on the principles of the social economy has led to significant benefits for local communities, providing a framework for social integration and economic empowerment.

However, the research also highlights the challenges faced by these markets, including securing funding, resource management, and adapting to changes in the socio-economic environment. Practical solutions and strategies are proposed to enhance the sustainability and effectiveness of social markets, emphasizing the need for ongoing support from public and private sectors.

This thesis aims to contribute to the theoretical understanding of social markets and provide valuable recommendations for their further development, promoting sustainable social and economic growth in local communities.

Keywords

Social and Solidarity Economy, Social Enterprises, Municipal Market of Kypseli, Stoa Emporon, Sustainable Development, Social Cohesion

Δήμητρα Κονδύλη, «Η περίπτωση των "αγορών κοινωνικών επιχειρήσεων" και αξιολόγηση της λειτουργίας τους με ενδεικτικά παραδείγματα την Δημοτική Αγορά Κυψέλης και τη Στοά Εμπόρων»

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vii
Περιεχόμενα	ix
Ακρωνύμια	xi
1 Εισαγωγή.....	1
1.1 Παρουσίαση του Θέματος.....	2
1.2 Στόχοι και Ερευνητικά Ερωτήματα	2
1.3 Σημασία της Έρευνας.....	4
1.4 Δομή εργασίας.....	5
2 Θεωρητικό Πλαίσιο.....	8
2.1 Έννοιες και ορισμοί	8
2.1.1 Κοινωνική Οικονομία	8
2.1.2 Κοινωνικές Επιχειρήσεις.....	10
2.1.3 Κοινωνικές Αγορές	12
2.1.4 Σημασία Κοινωνικών Επιχειρήσεων και Αγορών	14
2.1.5 Προκλήσεις και Περιορισμοί Κοινωνικών Επιχειρήσεων και Αγορών.....	16
2.2 Θεσμικό και Νομικό Πλαίσιο	19
2.2.1 Νόμος 4430/2016	20
2.2.2 Νομοθετική ανάλυση	20
2.2.3 Θεσμικές Υποδομές και Υποστήριξη	21
2.2.4 Νομικό πλαίσιο ευρωπαϊκού και παγκοσμίου επιπέδου	23
3 Μεθοδολογία.....	25
3.1 Ερευνητική Προσέγγιση	25
3.2 Συλλογή Δεδομένων.....	26
4 Μελέτη Περιπτώσεων	30
4.1 Δημοτική Αγορά Κυψέλης.....	30
4.1.1 Ιστορική Εξέλιξη και Αρχιτεκτονική	30
4.1.2 Κοινωνική Σημασία και Πολιτιστικός Ρόλος	31
4.1.3 Σύγχρονες Προκλήσεις και Αειφορική Ανάπτυξη.....	32
4.1.4 Λειτουργική Οργάνωση και Εμπορική Δραστηριότητα	32
4.2 Στοά Εμπόρων.....	32
4.2.1 Ιστορική Εξέλιξη και Αρχιτεκτονική	32
4.2.2 Λειτουργική Ανάπτυξη	33
4.2.3 Κοινωνική Σημασία και Πολιτιστικός Ρόλος	34
4.2.4 Σύγχρονες Προκλήσεις και Αειφορική Ανάπτυξη.....	34
5 Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων	36
5.1 Παρουσίαση των Ερευνητικών Δεδομένων	36
5.2 Συζήτηση των Ευρημάτων	45
5.2.1 Ισχυρά Σημεία της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης.....	45
5.2.2 Αδύναμα Σημεία της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης.....	47
5.2.3 Προοπτικές και Βελτιώσεις.....	47
5.2.4 Σύνδεση με το Θεωρητικό Πλαίσιο	48
5.2.5 Κριτική Ανάλυση των Αποτελεσμάτων.....	51
5.3 Συγκριτική Ανάλυση Διαχειριστικής Αρχής.....	54
6 Συγκριτική Ανάλυση.....	57

6.1	Αξιολόγηση Λειτουργίας	57
6.1.1	Κοινωνική Επίδραση.....	58
6.1.2	Οικονομική Βιωσιμότητα.....	60
6.1.3	Συμμετοχή της Κοινότητας	63
6.2	Σύγκριση και Αντιθέσεις.....	66
6.2.1	Κοινά Σημεία.....	66
6.2.2	Διαφορές	72
6.2.3	Διοικητική διαχείριση	72
6.2.4	Κλίμακα και Προκλήσεις Ανάπτυξης	73
6.2.5	Κοινωνική Συμμετοχή και Δραστηριοποίηση	75
7	Προτάσεις και Συμπεράσματα	80
7.1	Συνολικά Συμπεράσματα της Έρευνας	80
7.2	Προτάσεις για Βελτίωση	83
7.3	Προτάσεις για Περαιτέρω Έρευνα.....	84
	Βιβλιογραφία.....	86
	Παραρτήματα	90

Ακρωνύμια

ΚΑΟ - Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία

ΕΣΠΑ - Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης

ΚοινΣΕπ - Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις

ΝΠΙΔ - Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου

ΜΚΟ - Μη Κυβερνητική Οργάνωση

ΕΚΤ - Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΕ - Ευρωπαϊκή Ένωση

UN - United Nations (Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών)

ILO - International Labour Organization (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας)

1 Εισαγωγή

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις και η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ΚΑΟ) αντιπροσωπεύουν εναλλακτικές μορφές επιχειρηματικότητας που επικεντρώνονται στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών και την προώθηση της ποιότητας ζωής στις κοινότητες, αντί για τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις, ως μέρος της ΚΑΟ, συνδυάζουν οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους (Defourny & Nyssens, 2010).

Η ΚΑΟ αναδύθηκε ως απάντηση στις αποτυχίες της παραδοσιακής οικονομίας να αντιμετωπίσει κοινωνικές ανισότητες, περιβαλλοντική υποβάθμιση και οικονομικό αποκλεισμό. Μέσω της ΚΑΟ, οι κοινότητες δημιουργούν δομές που προάγουν την κοινωνική συνοχή, την αλληλεγγύη και την τοπική ανάπτυξη. Αυτή η προσέγγιση ενσωματώνει πρακτικές που προωθούν την κοινωνική δικαιοσύνη και τη συμμετοχική δημοκρατία, καθιστώντας την μια αξιόλογη εναλλακτική στις παραδοσιακές οικονομικές δομές (Nyssens, 2006).

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις επιδιώκουν την επίτευξη πολλαπλών στόχων, όπως η καταπολέμηση της φτώχειας, η ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης και η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Πέρα από την παροχή υπηρεσιών ή προϊόντων, ενδυναμώνουν τις κοινότητες μέσω της ενεργής συμμετοχής και συνεργασίας των πολιτών (Borzaga & Galera, 2012). Ένα παράδειγμα είναι η Δημοτική Αγορά Κυψέλης, η οποία αναβίωσε εφαρμόζοντας αρχές της ΚΑΟ, παρέχοντας χώρο συνεργασίας μεταξύ τοπικών παραγωγών και καταναλωτών προς όφελος της κοινότητας (Adam et al., 2018).

Η Στοά Εμπόρων είναι ένα ακόμα παράδειγμα κοινωνικής αγοράς που λειτουργεί ως χώρος κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Η επαναλειτουργία της, βασισμένη στις αρχές της κοινωνικής οικονομίας, έχει ενισχύσει την τοπική κοινότητα, παρέχοντας ευκαιρίες απασχόλησης και προωθώντας την κοινωνική συνοχή μέσω πολιτιστικών εκδηλώσεων (Karogiannis & Vathi, 2018).

Οι κοινωνικές αγορές, όπως η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων, συμβάλλουν τόσο στην τοπική οικονομική ανάπτυξη όσο και στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης. Η λειτουργία τους βασίζεται σε αρχές δημοκρατικής διακυβέρνησης, ισότητας και ενεργούς συμμετοχής της κοινότητας στη λήψη αποφάσεων (Laville, Lemaître

& Nyssens, 2006). Αυτές οι αρχές ενισχύουν την εμπιστοσύνη και τη συνεργασία μεταξύ των μελών της κοινότητας, δημιουργώντας ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για την ανάπτυξη βιώσιμων κοινωνικών επιχειρήσεων.

Η παρούσα διπλωματική εργασία στοχεύει στην ανάλυση της λειτουργίας και αποτελεσματικότητας των κοινωνικών αγορών, με έμφαση στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης και τη Στοά Εμπόρων. Μέσα από την ανάλυση αυτών των παραδειγμάτων, θα αναδειχθούν τα πλεονεκτήματα και οι προκλήσεις των κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, καθώς και οι δυνατότητες επέκτασης αυτού του μοντέλου σε άλλες περιοχές και κοινότητες. Επιπλέον, η εργασία αυτή φιλοδοξεί να συμβάλει στη θεωρητική κατανόηση των κοινωνικών αγορών και να προσφέρει πρακτικές προτάσεις για την ενίσχυση και υποστήριξή τους.

1.1 Παρουσίαση του Θέματος

Η παρούσα εργασία εστιάζει στην εξέταση και αξιολόγηση της λειτουργίας των κοινωνικών αγορών, χρησιμοποιώντας ως παραδείγματα τη Δημοτική Αγορά Κυψέλης και τη Στοά Εμπόρων. Οι κοινωνικές αγορές αντιπροσωπεύουν ένα μοντέλο κοινωνικής οικονομίας που προάγει την αλληλεγγύη και την οικονομική βιωσιμότητα μέσω της συνεργασίας και της συμμετοχής των πολιτών. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτές τις αγορές επικεντρώνονται στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, ενώ παράλληλα υποστηρίζουν βιώσιμες οικονομικές πρακτικές.

1.2 Στόχοι και Ερευνητικά Ερωτήματα

Η παρούσα μελέτη επιδιώκει να αναλύσει τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες των κοινωνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις κοινωνικές αγορές. Κατανοώντας τις δυνατότητες και τους περιορισμούς αυτού του μοντέλου, θα μπορέσουμε να προτείνουμε συγκεκριμένα βήματα για την ενίσχυση και περαιτέρω υποστήριξή τους. Ειδικότερα, εξετάζουμε αν οι κοινωνικές αγορές μπορούν να λειτουργήσουν ως ασπίδα σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ερευνώντας την ανθεκτικότητά τους σε οικονομικές δυσκολίες και την ικανότητά τους να παρέχουν σταθερότητα και υποστήριξη στις τοπικές κοινότητες.

Μια από τις βασικές ερευνητικές κατευθύνσεις είναι η διερεύνηση των συνθηκών λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων εντός των κοινωνικών αγορών. Αυτή η ανάλυση

περιλαμβάνει την εξέταση του θεσμικού πλαισίου, των οικονομικών και κοινωνικών παραμέτρων, καθώς και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις στην καθημερινή τους λειτουργία. Επιπλέον, η εργασία αποσκοπεί να εκτιμήσει κατά πόσο το μοντέλο των κοινωνικών αγορών είναι ευεργετικό για τις τοπικές κοινότητες και την ευρύτερη κοινωνία, εξετάζοντας την επίδρασή τους στην κοινωνική συνοχή, την απασχόληση, την τοπική οικονομική ανάπτυξη και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Τέλος, η μελέτη της δυνατότητας των κοινωνικών αγορών να ακολουθήσουν τα πρότυπα της συμβατικής επιχειρηματικότητας και να αποτελέσουν μια βιώσιμη εναλλακτική λύση είναι κρίσιμη. Η εργασία θα συγκρίνει τη λειτουργία, τη διαχείριση και τα αποτελέσματα των κοινωνικών αγορών με τα αντίστοιχα των συμβατικών αγορών, προκειμένου να εξεταστεί αν το μοντέλο των κοινωνικών αγορών μπορεί να επεκταθεί και να εφαρμοστεί ευρύτερα.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, η έρευνα επικεντρώνεται σε συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα. Το πρώτο αφορά τις συνθήκες λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων στις κοινωνικές αγορές, εξετάζοντας το θεσμικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο λειτουργούν. Το δεύτερο στοχεύει στην εκτίμηση του κατά πόσο το μοντέλο των κοινωνικών αγορών είναι ευεργετικό για τις τοπικές κοινότητες, εστιάζοντας στην κοινωνική συνοχή, την απασχόληση και την τοπική οικονομική ανάπτυξη.

Το τρίτο επιδιώκει να αποτυπώσει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των κοινωνικών εγχειρημάτων σε αυτές τις αγορές, παρέχοντας μια σαφή εικόνα των δυνατοτήτων και των περιορισμών τους. Το τέταρτο ερώτημα αξιολογεί αν οι κοινωνικές αγορές μπορούν να λειτουργήσουν ως ασφαλές καταφύγιο σε δύσκολες οικονομικές συνθήκες, αναλύοντας την ανθεκτικότητα και την υποστήριξη που προσφέρουν σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Τέλος, το πέμπτο ερώτημα εξετάζει κατά πόσο οι κοινωνικές αγορές ακολουθούν τα πρότυπα της συμβατικής επιχειρηματικότητας και αν μπορούν να αποτελέσουν μια βιώσιμη εναλλακτική λύση, συγκρίνοντας τη λειτουργία και τα αποτελέσματά τους με τα αντίστοιχα των συμβατικών αγορών.

Με αυτά τα ερωτήματα και στόχους, η διπλωματική εργασία θα προσπαθήσει να παράσχει μια ολοκληρωμένη ανάλυση των κοινωνικών αγορών και να συμβάλει στη θεωρητική και

πρακτική κατανόηση του μοντέλου αυτού, προτείνοντας επίσης βελτιώσεις και προτάσεις για τη μελλοντική ανάπτυξη και υποστήριξή τους.

1.3 Σημασία της Έρευνας

Η σημασία της παρούσας έρευνας έγκειται στην προσφορά μιας συστηματικής ανάλυσης των κοινωνικών αγορών, εξετάζοντας τη λειτουργία, την αποτελεσματικότητα και τη συμβολή τους στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία. Η ανάλυση των περιπτώσεων της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων παρέχει εμπειρικά δεδομένα και θεωρητικές προσεγγίσεις που εμπλουτίζουν τον ακαδημαϊκό διάλογο γύρω από την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία.

Από ακαδημαϊκή άποψη, η έρευνα αυτή συμβάλλει στην κατανόηση των κοινωνικών αγορών και των κοινωνικών επιχειρήσεων, ενσωματώνοντας νέες θεωρητικές προσεγγίσεις και εμπειρικά ευρήματα. Η παρούσα μελέτη προσθέτει σημαντικά δεδομένα στη βιβλιογραφία, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για περαιτέρω έρευνα και θεωρητική ανάπτυξη στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Η ανάλυση των περιπτώσεων της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων παρέχει συγκεκριμένα παραδείγματα εφαρμογής των αρχών της κοινωνικής οικονομίας σε πραγματικά περιβάλλοντα, ενισχύοντας την κατανόηση των δυνατοτήτων και των περιορισμών αυτού του μοντέλου.

Σε πρακτικό επίπεδο, προσφέρει σημαντικές πληροφορίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από φορείς χάραξης πολιτικής, τοπικές αρχές και κοινωνικούς επιχειρηματίες για την ανάπτυξη και ενίσχυση των κοινωνικών αγορών. Μέσω της αξιολόγησης της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών αγορών, η έρευνα εντοπίζει τις ανάγκες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, προσφέροντας προτάσεις για τη βελτίωση της βιωσιμότητάς τους.

Επιπλέον, η μελέτη προωθεί την κοινωνική και οικονομική καινοτομία, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη νέων κοινωνικών επιχειρήσεων και πρωτοβουλιών που στοχεύουν στην αειφόρο ανάπτυξη και την κοινωνική δικαιοσύνη. Η ανάδειξη επιτυχημένων πρακτικών και η καταγραφή των προκλήσεων συμβάλλουν στη δημιουργία ενός οδηγού για την ανάπτυξη νέων κοινωνικών αγορών και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας ως βιώσιμης εναλλακτικής λύσης.

Η σημασία της έγκειται επίσης στην προσφορά μιας συστηματικής ανάλυσης των κοινωνικών αγορών, εξετάζοντας τη λειτουργία, την αποτελεσματικότητα και τη συμβολή τους στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία. Μέσω της ανάλυσης των περιπτώσεων της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων, η εργασία παρέχει εμπειρικά δεδομένα και θεωρητικές προσεγγίσεις που εμπλουτίζουν τον ακαδημαϊκό διάλογο γύρω από την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, προσφέροντας επίσης πρακτικές προτάσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη και υποστήριξη των κοινωνικών αγορών.

1.4 Δομή εργασίας

Η εργασία διαρθρώνεται σε έξι κύρια κεφάλαια, κάθε ένα από τα οποία συμβάλλει στην εις βάθος κατανόηση και ανάλυση του θέματος της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας και των κοινωνικών αγορών. Η προσεκτική αυτή διάρθρωση εξασφαλίζει μια λογική και συνεκτική ροή των ιδεών και των ευρημάτων, καθιστώντας την εργασία εύληπτη και συστηματική.

Στο πρώτο κεφάλαιο, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εισαγωγή», γίνεται παρουσίαση του θέματος της έρευνας, καθώς και των στόχων και των ερευνητικών ερωτημάτων που τίθενται. Το κεφάλαιο αυτό θέτει τις βάσεις για την κατανόηση του πλαισίου της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, εξηγώντας τη σημασία της μελέτης των κοινωνικών αγορών και τονίζοντας τη συνεισφορά τους στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Το δεύτερο, με τίτλο «Θεωρητικό Πλαίσιο», ασχολείται με τους βασικούς ορισμούς και τις έννοιες που σχετίζονται με την κοινωνική οικονομία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Εξετάζονται επίσης οι διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις και τα μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί για να περιγράψουν και να εξηγήσουν τη λειτουργία των κοινωνικών αγορών. Το κεφάλαιο αυτό παρέχει το θεωρητικό υπόβαθρο που είναι απαραίτητο για την ανάλυση των περιπτώσεων μελέτης, διευκολύνοντας την κατανόηση των βασικών αρχών και των μηχανισμών λειτουργίας της κοινωνικής οικονομίας.

Το τρίτο κεφάλαιο, με τίτλο «Μεθοδολογία», παρουσιάζει την ερευνητική προσέγγιση και τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων. Συγκεκριμένα, περιγράφεται ο συνδυασμός ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων που εφαρμόστηκαν, εξηγώντας τη σημασία της μικτής μεθοδολογίας για την κατανόηση της λειτουργίας των κοινωνικών αγορών. Στο πλαίσιο αυτό, αναλύεται η χρήση δευτερογενών

δεδομένων μέσω συστηματικής βιβλιογραφικής επισκόπησης, καθώς και η διεξαγωγή πρωτογενούς έρευνας μέσω ερωτηματολογίων και ημιδομημένων συνεντεύξεων με επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης. Επιπλέον, παρουσιάζονται τα εργαλεία συλλογής δεδομένων, όπως η διαδικτυακή έρευνα, η ανάλυση δημοσιευμένων πηγών και η επεξεργασία των απαντήσεων που συγκεντρώθηκαν από τις συνεντεύξεις. Τέλος, περιγράφεται η διαδικασία ανάλυσης των δεδομένων, ώστε να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των αποτελεσμάτων.

Το τέταρτο κεφάλαιο, με τίτλο «Μελέτη Περιπτώσεων», εστιάζει στις κοινωνικές αγορές που αποτέλεσαν το αντικείμενο της έρευνας: τη Δημοτική Αγορά Κυψέλης και τη Στοά Εμπόρων. Κάθε αγορά εξετάζεται ξεχωριστά, αναλύοντας την ιστορική της εξέλιξη, τον τρόπο λειτουργίας της, τη διοικητική της διαχείριση και τη συμβολή της στην τοπική κοινότητα. Το κεφάλαιο αυτό παρέχει μια εις βάθος ανάλυση της δομής και της κοινωνικής σημασίας των εν λόγω αγορών, επιτρέποντας τη σύγκριση των πρακτικών που εφαρμόζονται σε διαφορετικά περιβάλλοντα.

Το πέμπτο κεφάλαιο, με τίτλο «Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων», επικεντρώνεται στην ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τις έρευνες. Αρχικά, παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων επιχειρηματιών και ακολουθεί η ανάλυση των ερωτηματολογίων, η οποία αποτυπώνει τις αντιλήψεις τους σχετικά με τη λειτουργία, τις προκλήσεις και τις προοπτικές των κοινωνικών αγορών. Στη συνέχεια, εξετάζονται τα αποτελέσματα των ημιδομημένων συνεντεύξεων, μέσω των οποίων αναδεικνύονται οι εμπειρίες των επιχειρηματιών και οι προτάσεις τους για τη βελτίωση της λειτουργίας αυτών των αγορών. Στο τελευταίο μέρος του κεφαλαίου, πραγματοποιείται συγκριτική ανάλυση των δεδομένων, συνδέοντας τα ευρήματα της έρευνας με το θεωρητικό πλαίσιο και τη σχετική βιβλιογραφία. Ειδικότερα, αξιολογείται ο ρόλος των κοινωνικών αγορών στη στήριξη της τοπικής οικονομίας, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στην προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Το έκτο κεφάλαιο, με τίτλο «Συγκριτική Ανάλυση», πραγματοποιείται συγκριτική αξιολόγηση των κοινωνικών αγορών με βάση τη λειτουργία τους, την κοινωνική τους επίδραση, τη βιωσιμότητα και τη συμμετοχή της κοινότητας. Αναδεικνύονται τα κοινά σημεία και οι διαφορές τους, με έμφαση στη διοικητική διαχείριση, τις προκλήσεις ανάπτυξης και τη συμμετοχή των τοπικών φορέων.

Το έβδομο κεφάλαιο «Προτάσεις και Συμπεράσματα» συνοψίζει τα κύρια ευρήματα της έρευνας και διατυπώνει προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας των κοινωνικών αγορών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες των υπαρχόντων μοντέλων διαχείρισης, καθώς και στις πολιτικές που θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη βιωσιμότητα αυτών των αγορών. Επιπλέον, παρουσιάζονται προτάσεις για περαιτέρω έρευνα, εστιάζοντας σε μελλοντικές μελέτες που θα μπορούσαν να αναλύσουν τη μακροπρόθεσμη επίδραση των κοινωνικών αγορών σε διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα.

Τέλος, η «Βιβλιογραφία» περιλαμβάνει όλες τις πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της εργασίας, οργανωμένες κατά το πρότυπο αναφοράς APA. Η αναλυτική καταγραφή των πηγών διασφαλίζει την εγκυρότητα της έρευνας και επιτρέπει τη διασταύρωση των πληροφοριών που παρουσιάζονται.

Στο «Παράρτημα» παρατίθενται τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα, καθώς και επιπρόσθετα δεδομένα που συμπληρώνουν την ανάλυση της εργασίας. Αυτό το υλικό ενισχύει τη διαφάνεια της μελέτης και επιτρέπει στους αναγνώστες να εξετάσουν λεπτομερώς τις μεθόδους και τα εργαλεία που εφαρμόστηκαν στην έρευνα.

2 Θεωρητικό Πλαίσιο

Το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας αποσκοπεί στην παροχή μιας ολοκληρωμένης κατανόησης των βασικών εννοιών και θεωριών που σχετίζονται με την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία (ΚΑΟ) και τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Σκοπός είναι να θεμελιωθεί θεωρητικά η έρευνα, προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάλυση των περιπτώσεων μελέτης και να εξηγηθεί η συμβολή τους στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

2.1 Έννοιες και ορισμοί

Η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία (ΚΑΟ) αποτελεί έναν εναλλακτικό τρόπο οικονομικής δραστηριότητας που επικεντρώνεται στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών και στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής, παρά στη μεγιστοποίηση του κέρδους. Αυτή η ενότητα επιδιώκει να διασαφηνίσει τις βασικές έννοιες και τους ορισμούς που σχετίζονται με τις κοινωνικές επιχειρήσεις και τις κοινωνικές αγορές, καθώς και να αναλύσει τη σημασία τους για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

2.1.1 Κοινωνική Οικονομία

Η κοινωνική οικονομία αποτελεί έναν εναλλακτικό οικονομικό τομέα που διαμορφώνεται από διάφορους οργανισμούς και δομές, όπως συνεταιρισμούς, αλληλέγγυες οργανώσεις, μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις και κοινωνικές επιχειρήσεις, οι οποίες στοχεύουν στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για κοινωνικούς σκοπούς. Αντίθετα με τις παραδοσιακές επιχειρήσεις, οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας δίνουν έμφαση στη δημοκρατική διακυβέρνηση, την κοινωνική αλληλεγγύη και την επανεπένδυση των κερδών για την επίτευξη των κοινωνικών τους στόχων (Borzaga & Defourny, 2001).

Οι ρίζες της κοινωνικής οικονομίας μπορούν να ανιχνευθούν στον 19ο αιώνα, όταν οι συνεταιρισμοί και οι αλληλέγγυες οργανώσεις άρχισαν να αναπτύσσονται ως απάντηση στις ανισότητες που προκλήθηκαν από την εκβιομηχάνιση και την ανάπτυξη της καπιταλιστικής οικονομίας. Αυτοί οι οργανισμοί στόχευαν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης των εργαζομένων και των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων μέσω της συλλογικής δράσης και της αλληλεγγύης (Moulaert & Ailenei, 2005).

Η σύγχρονη κοινωνική οικονομία περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και οργανισμών που επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν κοινωνικά προβλήματα και να

προωθήσουν την κοινωνική δικαιοσύνη. Οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας λειτουργούν σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η κοινωνική φροντίδα, η προστασία του περιβάλλοντος και η τοπική ανάπτυξη. Βασικό χαρακτηριστικό αυτών των οργανισμών είναι η έμφαση στη συλλογική ιδιοκτησία και στη συμμετοχική λήψη αποφάσεων, γεγονός που τους διαφοροποιεί από τις παραδοσιακές ιδιωτικές επιχειρήσεις (Laville, 2014).

Το θεσμικό πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα, όπως αυτό διαμορφώθηκε με τον νόμο 4430/2016, επιδιώκει να ενισχύσει τη λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων και να προάγει την κοινωνική συνοχή μέσω της οικονομικής δραστηριότητας. Ο νόμος αυτός παρέχει τα αναγκαία εργαλεία και πλαίσιο για την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων, προσφέροντας υποστηρικτικά μέτρα και διευκολύνσεις για τη λειτουργία τους (Αδάμ, 2018).

Η συμβολή της κοινωνικής οικονομίας στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη είναι πολυδιάστατη. Πρώτον, οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, προωθώντας τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική δικαιοσύνη. Δεύτερον, οι κοινωνικές επιχειρήσεις και οι συνεταιρισμοί παρέχουν κρίσιμες κοινωνικές υπηρεσίες που συχνά παραμένουν αναπάντητες από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, όπως η φροντίδα ηλικιωμένων, η στήριξη ατόμων με αναπηρίες και η προστασία του περιβάλλοντος (Amin, Cameron & Hudson, 2002).

Επιπλέον, η κοινωνική οικονομία λειτουργεί ως μέσο κοινωνικής ένταξης και ενδυνάμωσης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Μέσω της δημιουργίας συλλογικών δομών και της προώθησης της συμμετοχικής δημοκρατίας, οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και προάγουν την αλληλεγγύη. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε περιόδους οικονομικής κρίσης, όπου οι κοινωνικές ανισότητες και ο αποκλεισμός αυξάνονται (Fonteneau et al., 2010).

Η κοινωνική οικονομία αποτελεί επίσης ένα πλαίσιο για την καινοτομία και την πειραματική ανάπτυξη νέων μορφών οικονομικής δραστηριότητας που στοχεύουν στην κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Μέσω της προώθησης πρακτικών όπως η κυκλική οικονομία, η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η μείωση των αποβλήτων, οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της

βιώσιμης ανάπτυξης και στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (Kapogiannis & Vathi, 2018).

Η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας απαιτεί την ενεργό συμμετοχή και υποστήριξη των τοπικών κοινοτήτων, των δημόσιων φορέων και των πολιτικών. Η ενίσχυση των οργανισμών της κοινωνικής οικονομίας μέσω της παροχής κατάλληλων θεσμικών και οικονομικών εργαλείων μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία ενός πιο δίκαιου και βιώσιμου οικονομικού συστήματος, το οποίο να ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες και τις προσδοκίες των πολιτών.

2.1.2 Κοινωνικές Επιχειρήσεις

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις αποτελούν έναν από τους πιο δυναμικούς και καινοτόμους τομείς της κοινωνικής οικονομίας, καθώς συνδυάζουν επιχειρηματικές πρακτικές με κοινωνικούς στόχους. Σε αντίθεση με τις παραδοσιακές, οι κοινωνικές επιχειρήσεις δίνουν προτεραιότητα στην κοινωνική αποστολή τους, ενώ τα οικονομικά τους κέρδη χρησιμοποιούνται κυρίως για την επίτευξη αυτής της αποστολής και όχι για τη διανομή κερδών στους ιδιοκτήτες ή τους μετόχους. Ορισμός της κοινωνικής επιχείρησης μπορεί να βρεθεί στο έργο των Defourny και Nyssens (2010), οι οποίοι περιγράφουν τις κοινωνικές επιχειρήσεις ως οργανισμούς που επιδιώκουν να συνδυάσουν οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους.

Η ιδιαιτερότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων έγκειται στην προσήλωσή τους στη δημοκρατική διακυβέρνηση και την κοινωνική αποστολή. Είναι δομημένες με τέτοιο τρόπο ώστε να προωθούν τη συμμετοχική λήψη αποφάσεων και τη διαφάνεια στις επιχειρηματικές τους πρακτικές. Αυτό σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι, οι χρήστες των υπηρεσιών και τα μέλη της κοινότητας συμμετέχουν ενεργά στις αποφάσεις που αφορούν τη λειτουργία της επιχείρησης, προωθώντας έτσι τη συλλογική ευθύνη και την κοινωνική συνοχή.

Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι η επανεπένδυση των κερδών τους για την εκπλήρωση κοινωνικών στόχων, αντί να κατανέμονται στους ιδιοκτήτες ή μετόχους. Αυτή η πρακτική ενισχύει την οικονομική βιωσιμότητα και την κοινωνική αποστολή της επιχείρησης, ενώ ταυτόχρονα προάγει τη δίκαιη κατανομή των πόρων και την ενδυνάμωση των τοπικών κοινοτήτων (Defourny & Nyssens, 2010).

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς με κοινωνικό πρόσημο όπως αναφέρθηκε και πρωτίτερα, όπως στην εκπαίδευση, την κοινωνική φροντίδα ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων, την προστασία του περιβάλλοντος και την τοπική ανάπτυξη. Μέσω της παροχής κρίσιμων κοινωνικών υπηρεσιών καλύπτουν κενά που συχνά παραλείπονται από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Για παράδειγμα, οι κοινωνικές επιχειρήσεις που ασχολούνται με την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών μπορεί να στοχεύουν στη βελτίωση της πρόσβασης σε ιατρική περίθαλψη για ευάλωτες ομάδες πληθυσμού (Amin, Cameron & Hudson, 2002).

Η συμβολή των κοινωνικών επιχειρήσεων στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη είναι πολυδιάστατη. Καταρχάς, δημιουργούν θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα για άτομα που βρίσκονται στο περιθώριο της αγοράς εργασίας, όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, οι νέοι και οι άτομα με αναπηρίες. Αυτό συμβάλλει στη μείωση της ανεργίας και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (Laville, 2014). Δεύτερον, ενισχύουν την τοπική οικονομία μέσω της προώθησης της τοπικής παραγωγής και κατανάλωσης, ενώ παράλληλα προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της χρήσης οικολογικών πρακτικών και της μείωσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.

Η θεσμική υποστήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι κρίσιμη για την ανάπτυξή τους. Στην Ελλάδα, το νομικό πλαίσιο για τις κοινωνικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε με τον νόμο 4430/2016, ο οποίος αναγνωρίζει και ρυθμίζει τη λειτουργία τους, παρέχοντας υποστηρικτικά μέτρα και διευκολύνσεις. Ο νόμος αυτός προωθεί τη δημοκρατική διακυβέρνηση και τη συμμετοχή των εργαζομένων στις αποφάσεις, ενισχύοντας έτσι τη βιωσιμότητα και την κοινωνική αποστολή τους (Αδάμ, 2018).

Επιπλέον, οι κοινωνικές επιχειρήσεις συμβάλλουν στην καινοτομία, εισάγοντας νέες μορφές επιχειρηματικής δραστηριότητας που στοχεύουν στην κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Μέσω της προώθησης της κυκλικής οικονομίας, της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της υιοθέτησης πρακτικών που μειώνουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, οι κοινωνικές επιχειρήσεις συνεργούν στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης και στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (Fonteneau et al., 2010).

Συνοψίζοντας, οι κοινωνικές επιχειρήσεις παίζουν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και της βιώσιμης ανάπτυξης. Με την ενίσχυση των τοπικών κοινοτήτων, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την παροχή κρίσιμων κοινωνικών υπηρεσιών, οι κοινωνικές επιχειρήσεις συμβάλλουν στην επίτευξη ενός πιο δίκαιου και βιώσιμου οικονομικού μοντέλου. Η υποστήριξη και η ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων μέσω κατάλληλων θεσμικών και οικονομικών εργαλείων είναι απαραίτητη για την περαιτέρω ενδυνάμωση της κοινωνικής οικονομίας και την αντιμετώπιση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων του 21ου αιώνα.

2.1.3 Κοινωνικές Αγορές

Οι κοινωνικές αγορές αποτελούν ένα ειδικό υποσύνολο των κοινωνικών επιχειρήσεων, οι οποίες λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο με στόχο την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ τοπικών παραγωγών και καταναλωτών. Αυτές οι αγορές δημιουργούν ένα πλαίσιο όπου οι τοπικές κοινότητες μπορούν να αναπτύξουν οικονομικές δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους, ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή και την τοπική ανάπτυξη (Moulaert & Ailenei, 2005).

Οι κοινωνικές αγορές διαφοροποιούνται από τις παραδοσιακές με τη δέσμευσή τους στις αρχές της αλληλεγγύης, της συμμετοχικής δημοκρατίας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Λειτουργούν με στόχο τη δημιουργία κοινωνικής αξίας και όχι τη μεγιστοποίηση του κέρδους, επανεπενδύοντας τα κέρδη τους για την επίτευξη κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων (Laville, 2014). Αυτή η προσέγγιση ενισχύει την κοινωνική συνοχή, προωθώντας την ισότητα και τη συμμετοχή όλων των μελών της κοινότητας στη λήψη αποφάσεων και στη διαχείριση των πόρων.

Οι κοινωνικές αγορές παρέχουν μια πλατφόρμα για την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ τοπικών παραγωγών και καταναλωτών, προωθώντας την τοπική παραγωγή και κατανάλωση. Αυτή η πρακτική ενισχύει την τοπική οικονομία, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και υποστηρίζοντας την οικονομική βιωσιμότητα των μικρών παραγωγών και επιχειρήσεων. Παράλληλα, οι κοινωνικές αγορές προάγουν την κοινωνική δικαιοσύνη και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα μέσω της χρήσης οικολογικών πρακτικών και της προώθησης της κυκλικής οικονομίας.

Στην Ελλάδα, η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα κοινωνικών αγορών που έχουν αναπτυχθεί με στόχο την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και της κοινωνικής συνοχής. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης, για παράδειγμα, έχει μετατραπεί σε έναν πολυχώρο όπου συνδυάζονται η αγορά προϊόντων, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και οι κοινωνικές υπηρεσίες, ενισχύοντας έτσι την κοινωνική αλληλεπίδραση και την τοπική ανάπτυξη (Καβουλάκος & Γριτζάς, 2015).

Η λειτουργία των κοινωνικών αγορών στηρίζεται σε αρχές όπως η δημοκρατική διακυβέρνηση, η συμμετοχική λήψη αποφάσεων και η κοινωνική ευθύνη. Οι συμμετέχοντες είτε είναι παραγωγοί είτε καταναλωτές, έχουν ενεργό ρόλο στη διαχείριση και τη λήψη αποφάσεων, γεγονός που προάγει τη διαφάνεια και τη συλλογική ευθύνη (Amin, Cameron & Hudson, 2002). Η δημοκρατική διακυβέρνηση των κοινωνικών αγορών εξασφαλίζει ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται με γνώμονα το κοινό καλό και όχι το ατομικό συμφέρον.

Η συμβολή των κοινωνικών αγορών στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη είναι πολυδιάστατη. Καταρχάς, δημιουργούν ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για τις τοπικές επιχειρήσεις και τους μικρούς παραγωγούς, ενισχύοντας την οικονομική τους βιωσιμότητα και τη δυνατότητα ανάπτυξης. Δεύτερον, προωθούν την κοινωνική ένταξη και την αλληλεγγύη, παρέχοντας ένα χώρο όπου οι άνθρωποι μπορούν να αλληλεπιδρούν, να συνεργάζονται και να υποστηρίζουν ο ένας τον άλλον.

Οι κοινωνικές αγορές συμβάλλουν επίσης στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα μέσω της προώθησης της τοπικής παραγωγής και κατανάλωσης, της μείωσης των μεταφορών και των αποβλήτων και της χρήσης οικολογικών πρακτικών. Η προώθηση της κυκλικής οικονομίας και η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος είναι βασικά στοιχεία τους, καθιστώντας τους σημαντικούς παράγοντες στην προσπάθεια για έναν πιο βιώσιμο κόσμο.

Το θεσμικό πλαίσιο για τις κοινωνικές αγορές στην Ελλάδα διαμορφώθηκε με τον νόμο 4430/2016, ο οποίος αναγνωρίζει και ρυθμίζει τη λειτουργία τους, παρέχοντας τα αναγκαία εργαλεία και πλαίσιο για την ανάπτυξή τους. Ο νόμος αυτός ενισχύει τη δημοκρατική διακυβέρνηση και τη συμμετοχική λήψη αποφάσεων, προάγοντας την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη.

Συνοψίζοντας, οι κοινωνικές αγορές παίζουν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης, της οικονομικής βιωσιμότητας και της περιβαλλοντικής

βιωσιμότητας. Με την ενίσχυση των τοπικών κοινοτήτων, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την προώθηση της αλληλεγγύης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης, οι κοινωνικές αγορές συμβάλλουν στην επίτευξη ενός πιο δίκαιου και βιώσιμου οικονομικού μοντέλου. Η υποστήριξη και η ανάπτυξη των κοινωνικών αγορών μέσω κατάλληλων θεσμικών και οικονομικών εργαλείων είναι απαραίτητη για την περαιτέρω ενδυνάμωση της κοινωνικής οικονομίας και την αντιμετώπιση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων του 21ου αιώνα.

2.1.4 Σημασία Κοινωνικών Επιχειρήσεων και Αγορών

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις και οι κοινωνικές αγορές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, ενσωματώνοντας αρχές όπως η αλληλεγγύη, η συμμετοχική δημοκρατία και η βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτές οι μορφές επιχειρηματικότητας προσφέρουν εναλλακτικές λύσεις στα προβλήματα της ανεργίας, του κοινωνικού αποκλεισμού και της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, συμβάλλοντας στην τοπική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

Οικονομική Ανάπτυξη και Βιωσιμότητα

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις και οι κοινωνικές αγορές συμβάλλουν σημαντικά στη δημιουργία θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, οι νέοι, οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με αναπηρίες. Η δημιουργία θέσεων εργασίας όχι μόνο μειώνει την ανεργία αλλά και ενισχύει την τοπική οικονομία, προωθώντας την οικονομική βιωσιμότητα και την κοινωνική ενσωμάτωση. Επιπλέον, οι κοινωνικές αγορές προωθούν την τοπική παραγωγή και κατανάλωση, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των τοπικών επιχειρήσεων και στη μείωση της εξάρτησης από εξωτερικές πηγές.

Κοινωνική Συνοχή και Αλληλεγγύη

Η κοινωνική συνοχή και η αλληλεγγύη είναι θεμελιώδεις αρχές των κοινωνικών επιχειρήσεων και των κοινωνικών αγορών. Μέσω της συμμετοχικής δημοκρατίας και της συλλογικής λήψης αποφάσεων, οι κοινωνικές επιχειρήσεις προωθούν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στην οικονομική και κοινωνική ζωή των κοινοτήτων τους. Αυτή η προσέγγιση ενισχύει την κοινωνική συνοχή, δημιουργώντας ισχυρούς δεσμούς μεταξύ των μελών της κοινότητας και προωθώντας την αμοιβαία υποστήριξη και συνεργασία.

Οι κοινωνικές αγορές, με την προώθηση της αλληλεγγύης και της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών παραγωγών και καταναλωτών, ενισχύουν την κοινωνική δικαιοσύνη και την ενσωμάτωση των ευάλωτων ομάδων. Παρέχουν ένα πλαίσιο όπου οι άνθρωποι μπορούν να αλληλοεπιδρούν και να συνεργάζονται, δημιουργώντας ένα υποστηρικτικό περιβάλλον που προάγει την κοινωνική ένταξη και την ισότητα.

Περιβαλλοντική Βιωσιμότητα

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις και οι κοινωνικές αγορές παίζουν επίσης καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Μέσω της υιοθέτησης πρακτικών που μειώνουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η μείωση των αποβλήτων και η προώθηση της κυκλικής οικονομίας, οι κοινωνικές επιχειρήσεις συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και στη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι κοινωνικές αγορές, ενισχύοντας την τοπική παραγωγή και κατανάλωση, μειώνουν την ανάγκη για μεταφορές και τις αντίστοιχες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, προάγοντας έτσι έναν πιο βιώσιμο τρόπο ζωής.

Θεσμική Υποστήριξη και Πολιτικές

Η σημασία των κοινωνικών επιχειρήσεων και των κοινωνικών αγορών αναγνωρίζεται επίσης από τις πολιτικές και θεσμικές δομές. Στην Ελλάδα, ο νόμος 4430/2016 θέτει τις βάσεις για την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων, παρέχοντας υποστηρικτικά μέτρα και διευκολύνσεις που ενισχύουν τη βιωσιμότητα και την κοινωνική αποστολή τους. Η θεσμική υποστήριξη είναι κρίσιμη για την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας, καθώς παρέχει τα απαραίτητα εργαλεία και πόρους για την ανάπτυξη και την ενδυνάμωση των κοινωνικών επιχειρήσεων και αγορών.

Καινοτομία και Νέα Μορφές Επιχειρηματικότητας

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις και οι κοινωνικές αγορές αποτελούν σημαντικούς φορείς καινοτομίας, εισάγοντας νέες μορφές επιχειρηματικής δραστηριότητας που στοχεύουν στην κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Μέσω της προώθησης της κυκλικής οικονομίας, της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της ανάπτυξης πράσινων τεχνολογιών, οι κοινωνικές επιχειρήσεις συμβάλλουν στη δημιουργία ενός πιο βιώσιμου και δίκαιου οικονομικού μοντέλου. Η καινοτομία αυτή όχι μόνο προάγει την οικονομική

ανάπτυξη αλλά και αντιμετωπίζει τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Ενίσχυση Τοπικών Οικονομιών

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις και οι κοινωνικές αγορές διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην ενίσχυση των τοπικών οικονομιών. Υποστηρίζουν την τοπική παραγωγή και κατανάλωση, διατηρώντας έτσι τους οικονομικούς πόρους εντός της κοινότητας. Αυτή η προσέγγιση όχι μόνο ενισχύει την τοπική οικονομία αλλά και προάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της μείωσης της εξάρτησης από εξωτερικούς παράγοντες και της αύξησης της αυτονομίας των τοπικών κοινοτήτων (Hulgård & Spear, 2006).

Συνοψίζοντας, η σημασία των κοινωνικών επιχειρήσεων και αγορών είναι πολλαπλή και εκτείνεται σε διάφορους τομείς της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Μέσω της καταπολέμησης της ανεργίας, της προώθησης της κοινωνικής συνοχής, της καινοτομίας, της βιώσιμης ανάπτυξης, της κοινωνικής επιρροής και της ενίσχυσης των τοπικών οικονομιών, οι κοινωνικές επιχειρήσεις αποτελούν έναν ισχυρό μοχλό αλλαγής και ανάπτυξης. Η ενίσχυση και υποστήριξη αυτών των επιχειρήσεων μέσω κατάλληλων πολιτικών και θεσμικών πλαισίων είναι κρίσιμη για την επίτευξη των στόχων της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας.

2.1.5 Προκλήσεις και Περιορισμοί Κοινωνικών Επιχειρήσεων και Αγορών

Παρά την αυξανόμενη σημασία και τη συμβολή τους στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, οι κοινωνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις και περιορισμούς που μπορεί να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητά τους. Η ενότητα αυτή εξετάζει μερικές από τις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις, αναδεικνύοντας τις δυσκολίες και τα εμπόδια που πρέπει να ξεπερασθούν για να επιτευχθεί η επιτυχία.

Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για τις κοινωνικές επιχειρήσεις είναι η πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Η έλλειψη επαρκών χρηματοδοτικών πόρων μπορεί να περιορίσει την ικανότητα τους να αναπτυχθούν και να επεκταθούν. Συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εξασφάλιση δανείων από παραδοσιακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα λόγω της έλλειψης εγγυήσεων ή της αβεβαιότητας γύρω από τα επιχειρηματικά τους μοντέλα. Επιπλέον, οι κοινωνικές επιχειρήσεις ενδέχεται να μην έχουν πρόσβαση σε επενδυτές που

επικεντρώνονται κυρίως στην απόδοση των επενδύσεών τους παρά στις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις (Borzaga & Galera, 2016).

Η αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση αποτελεί έναν άλλον κρίσιμο παράγοντα για την επιτυχία των κοινωνικών επιχειρήσεων. Η έλλειψη διοικητικών δεξιοτήτων και εμπειρίας μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την αποδοτικότητα και τη βιωσιμότητα τους. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις συχνά αντιμετωπίζουν προκλήσεις στη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων, στη χρηματοοικονομική διαχείριση και στην ανάπτυξη στρατηγικών σχεδίων που εξισορροπούν τους κοινωνικούς και οικονομικούς τους στόχους (Young, 2006).

Το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο μπορεί να αποτελεί έναν περιοριστικό παράγοντα για τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η έλλειψη σαφούς νομοθεσίας και κανονισμών που αναγνωρίζουν και υποστηρίζουν τις κοινωνικές επιχειρήσεις μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια στη λειτουργία και την ανάπτυξή τους. Επιπλέον, οι κοινωνικές επιχειρήσεις μπορεί να αντιμετωπίζουν διοικητικά εμπόδια και γραφειοκρατία που καθυστερούν την ίδρυση και την ανάπτυξή τους (Defourny & Nyssens, 2010).

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις συχνά αντιμετωπίζουν έντονο ανταγωνισμό από παραδοσιακές επιχειρήσεις που έχουν μεγαλύτερη οικονομική δύναμη και πρόσβαση σε πόρους. Η έλλειψη αναγνωρισιμότητας και προβολής μπορεί να τις δυσκολέψει στην προσέλκυση πελατών και στη διεύθυνση σε νέες αγορές. Επιπλέον, πρέπει να ανταγωνιστούν σε τιμές και ποιότητα, ενώ παράλληλα επιδιώκουν την επίτευξη των κοινωνικών τους στόχων (Kerlin, 2013).

Η μέτρηση και αξιολόγηση του κοινωνικού αντικτύπου αποτελεί μια ακόμη σημαντική πρόκληση. Η έλλειψη κοινών προτύπων και μεθόδων για τη μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου μπορεί να δυσκολέψει τις κοινωνικές επιχειρήσεις στην αξιολόγηση και στην προβολή των επιτευγμάτων τους. Επιπλέον, η μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου απαιτεί πρόσθετους πόρους και δεξιότητες, που ενδέχεται να μην είναι διαθέσιμες στις κοινωνικές επιχειρήσεις (Ebrahim & Rangan, 2014).

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις και περιορισμούς που μπορεί να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητά και τη βιωσιμότητά τους. Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση, η αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση, το νομικό και ρυθμιστικό

πλαίσιο, ο ανταγωνισμός στην αγορά και η μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου αποτελούν μερικές από τις κύριες προκλήσεις που πρέπει να ξεπεραστούν. Η ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών και υποστηρικτικών μέτρων είναι απαραίτητη για την ενίσχυση και την υποστήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων, προκειμένου να μπορέσουν να επιτύχουν τους κοινωνικούς και οικονομικούς τους στόχους.

Οι κοινωνικές αγορές, ως καινοτόμοι χώροι αλληλέγγυας οικονομίας, αντιμετωπίζουν πολυάριθμες προκλήσεις και περιορισμούς που μπορούν να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητά τους.

Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις είναι η εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης και η διασφάλιση της οικονομικής τους βιωσιμότητας. Οι κοινωνικές αγορές συχνά δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση από παραδοσιακές τράπεζες και επενδυτές, λόγω του κοινωνικού τους χαρακτήρα και της αβεβαιότητας σχετικά με την οικονομική τους απόδοση. Η πρόσβαση σε δημόσια και ιδιωτικά κεφάλαια είναι κρίσιμη για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων και την επέκταση των κοινωνικών αγορών. Ειδικότερα, η έλλειψη σταθερών πηγών εισοδήματος μπορεί να περιορίσει την ικανότητά τους να καλύψουν λειτουργικά κόστη και να επενδύσουν σε νέες πρωτοβουλίες.

Το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο μπορεί να αποτελεί και εδώ έναν περιοριστικό παράγοντα. Σε πολλές περιπτώσεις, οι αγορές λειτουργούν σε ένα ασαφές ή ανεπαρκές νομικό πλαίσιο, το οποίο δεν αναγνωρίζει πλήρως τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες τους. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια στη λειτουργία και την ανάπτυξή τους, όπως περίπλοκες διαδικασίες αδειοδότησης και υψηλά διοικητικά κόστη. Η έλλειψη σαφούς νομοθεσίας μπορεί επίσης να περιορίσει την πρόσβαση σε κρατικές επιχορηγήσεις και άλλα υποστηρικτικά μέτρα.

Η επιτυχία των κοινωνικών αγορών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κοινωνική αποδοχή και τη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας. Οι κοινωνικές αγορές πρέπει να ενσωματωθούν στον κοινωνικό ιστό της περιοχής τους και να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των τοπικών κατοίκων και επιχειρήσεων. Η έλλειψη κατανόησης ή αποδοχής από την τοπική κοινότητα μπορεί να περιορίσει τη συμμετοχή και την υποστήριξη, επηρεάζοντας την βιωσιμότητά τους.

Η αποτελεσματική διοίκηση και διαχείριση είναι κρίσιμη για την επιτυχία τους. Η έλλειψη εξειδικευμένων διοικητικών δεξιοτήτων μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την αποδοτικότητα τους. Οι κοινωνικές αγορές συχνά αντιμετωπίζουν προκλήσεις στη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων, στη χρηματοοικονομική διαχείριση και στην ανάπτυξη στρατηγικών σχεδίων που εξισορροπούν τους κοινωνικούς και οικονομικούς τους στόχους. Η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση των διαχειριστών και των μελών είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

Επιπλέον, συχνά πρέπει να ανταγωνιστούν με παραδοσιακές αγορές και εμπορικά κέντρα που διαθέτουν μεγαλύτερη οικονομική δύναμη και πρόσβαση σε πόρους. Η έλλειψη προβολής και αναγνωρισιμότητας μπορεί να τις δυσκολέψει στην προσέλκυση πελατών και στη διεύθυνση σε νέες αγορές. Επιπροσθέτως, οι κοινωνικές αγορές πρέπει να ανταγωνιστούν σε τιμές και ποιότητα, ενώ παράλληλα επιδιώκουν την επίτευξη των κοινωνικών τους στόχων.

Η μέτρηση και αξιολόγηση του κοινωνικού αντικτύπου αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για τις κοινωνικές αγορές. Η έλλειψη κοινών προτύπων και μεθόδων για τη μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου μπορεί να περιπλέξει την αξιολόγηση και στην προβολή των επιτευγμάτων τους. Επιπλέον, η μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου απαιτεί πρόσθετους πόρους και δεξιότητες, που ενδέχεται να μην είναι διαθέσιμες στις κοινωνικές αγορές.

Οι κοινωνικές αγορές αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις και περιορισμούς που μπορεί να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητά και τη βιωσιμότητά τους. Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση, η αποτελεσματική διαχείριση και οργάνωση, το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο, η κοινωνική αποδοχή, ο ανταγωνισμός με παραδοσιακές αγορές και η μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου αποτελούν μερικές από τις κύριες προκλήσεις που πρέπει να ξεπεραστούν. Η ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών και υποστηρικτικών μέτρων είναι απαραίτητη για την ενίσχυση και την υποστήριξη των κοινωνικών αγορών, προκειμένου να μπορέσουν να επιτύχουν τους κοινωνικούς και οικονομικούς τους στόχους.

2.2 Θεσμικό και Νομικό Πλαίσιο

Το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις κοινωνικές επιχειρήσεις και τις κοινωνικές αγορές παίζει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξή τους και στην επίτευξη των στόχων τους για κοινωνική αλληλεγγύη και οικονομική βιωσιμότητα. Στην Ελλάδα, το θεσμικό πλαίσιο διαμορφώθηκε

κυρίως με τον νόμο 4430/2016, ο οποίος θέτει τις βάσεις για την αναγνώριση και ρύθμιση των κοινωνικών επιχειρήσεων και αγορών.

2.2.1 Νόμος 4430/2016

Ο νόμος 4430/2016 για την "Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και την ανάπτυξη των φορέων της" αποτελεί τον βασικό νομοθετικό πυλώνα για τις κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα. Αναγνωρίζει την κοινωνική οικονομία ως ένα σημαντικό τομέα της εθνικής οικονομίας και προωθεί την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων και αγορών με σκοπό την κοινωνική ενσωμάτωση και τη βιώσιμη ανάπτυξη (Adam & al, 2018).

Σύμφωνα με τον νόμο, οι κοινωνικές επιχειρήσεις διακρίνονται σε τρεις κύριες κατηγορίες:

1. οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ),
2. οι συνεταιρισμοί εργαζομένων και
3. οι κοινωνικές επιχειρήσεις ένταξης.

Κάθε κατηγορία έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και στόχους, αλλά όλες μοιράζονται κοινές αρχές όπως η δημοκρατική διακυβέρνηση, η συμμετοχική λήψη αποφάσεων και η επανεπένδυση των κερδών για κοινωνικούς σκοπούς.

2.2.2 Νομοθετική ανάλυση

Η κατανόηση του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τις κοινωνικές επιχειρήσεις και τις κοινωνικές αγορές είναι θεμελιώδους σημασίας για την ανάλυση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους. Το νομοθετικό πλαίσιο διαμορφώνει τις συνθήκες υπό τις οποίες οι κοινωνικές επιχειρήσεις λειτουργούν, προσδιορίζοντας τα κίνητρα και τις υποχρεώσεις τους. Επιπλέον, το θεσμικό πλαίσιο επηρεάζει την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων, παρέχοντας τα αναγκαία εργαλεία και υποστηρικτικά μέτρα για την ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης και της οικονομικής ανάπτυξης. Στο παρόν, θα εξεταστεί η ανασκόπηση της νομοθεσίας για τις κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα και θα αναλυθεί το νομικό πλαίσιο για τις κοινωνικές αγορές σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Ανασκόπηση της νομοθεσίας για τις κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα

Η νομοθεσία για τις κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα έχει διαμορφωθεί με στόχο την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και την ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης. Το θεσμικό πλαίσιο περιλαμβάνει κυρίως τον νόμο 4430/2016, ο οποίος θεσπίστηκε για να ρυθμίσει και να ενισχύσει τη λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων, προσδιορίζοντας τις κατηγορίες, τις αρχές λειτουργίας και τα υποστηρικτικά μέτρα που τους παρέχονται.

Οι Συνεταιρισμοί Εργαζομένων είναι κοινωνικές επιχειρήσεις που ανήκουν και διοικούνται από τους εργαζομένους τους. Αυτό το μοντέλο επιχειρηματικότητας προωθεί τη δημοκρατική διακυβέρνηση και τη συμμετοχική λήψη αποφάσεων, ενισχύοντας τη δέσμευση των εργαζομένων και την αίσθηση της συλλογικής ευθύνης (Borzaga & Defourny, 2001).

Υποστηρικτικά Μέτρα και Κίνητρα

Ο νόμος περιλαμβάνει διάφορα υποστηρικτικά μέτρα και κίνητρα για την ενίσχυση της βιωσιμότητας και της ανάπτυξης των κοινωνικών επιχειρήσεων. Αυτά περιλαμβάνουν φορολογικά κίνητρα, όπως η απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος για τα κέρδη που επανεπενδύονται για κοινωνικούς σκοπούς. Επίσης, οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν προτεραιότητα σε δημόσιες προμήθειες, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή τους σε διαγωνισμούς και έργα που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο (Αδάμ, 2018).

Επιπλέον, έχουν πρόσβαση σε ειδικά χρηματοδοτικά προγράμματα και εργαλεία, τα οποία υποστηρίζουν τη δημιουργία και την ανάπτυξή τους. Αυτά τα προγράμματα παρέχουν χρηματοδότηση για την έναρξη νέων κοινωνικών επιχειρήσεων, την εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζομένων τους, καθώς και την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών που ανταποκρίνονται σε κοινωνικές ανάγκες.

2.2.3 Θεσμικές Υποδομές και Υποστήριξη

Ο νόμος 4430/2016 δημιουργεί επίσης θεσμικές υποδομές για την υποστήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων. Στα πλαίσια του, ιδρύθηκαν φορείς όπως το Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας, που καταγράφει και παρακολουθεί τις κοινωνικές επιχειρήσεις, εξασφαλίζοντας τη διαφάνεια και την αξιοπιστία τους. Επίσης, δημιουργήθηκαν υποστηρικτικοί φορείς όπως τα Κέντρα Στήριξης Κοινωνικής Οικονομίας, τα οποία παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες, εκπαίδευση και τεχνική υποστήριξη στις κοινωνικές επιχειρήσεις.

Η θεσμική υποστήριξη ενισχύεται περαιτέρω μέσω της προώθησης συνεργασιών και δικτύων μεταξύ των κοινωνικών επιχειρήσεων και άλλων φορέων, όπως οι τοπικές αυτοδιοικήσεις, οι ακαδημαϊκοί φορείς και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Αυτές οι συνεργασίες ενισχύουν την αλληλεπίδραση και την ανταλλαγή γνώσεων, προωθώντας την καινοτομία και την ανάπτυξη στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας .

Δημοκρατική Διακυβέρνηση και Συμμετοχική Λήψη Αποφάσεων

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του θεσμικού πλαισίου για τις κοινωνικές επιχειρήσεις είναι η έμφαση στη δημοκρατική διακυβέρνηση και τη συμμετοχική λήψη αποφάσεων. Αυτό σημαίνει ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται συλλογικά από τα μέλη της επιχείρησης, εξασφαλίζοντας διαφάνεια, λογοδοσία και ίσες ευκαιρίες συμμετοχής για όλους. Αυτή η προσέγγιση προάγει την κοινωνική αλληλεγγύη και ενισχύει την κοινωνική συνοχή, καθώς όλοι οι εμπλεκόμενοι έχουν λόγο στη διαμόρφωση των στρατηγικών και των πολιτικών της επιχείρησης

Κοινωνική Αλληλεγγύη και Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η κοινωνική αλληλεγγύη αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες του θεσμικού πλαισίου για τις κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα. Ο νόμος προάγει την κοινωνική αλληλεγγύη μέσω της ενίσχυσης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και της προώθησης της κοινωνικής ένταξης. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ισότητας, προσφέροντας ευκαιρίες απασχόλησης και κοινωνικής υποστήριξης σε άτομα που αντιμετωπίζουν κοινωνικές και οικονομικές δυσκολίες.

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι επίσης ένας βασικός στόχος του θεσμικού πλαισίου. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις ενθαρρύνονται να υιοθετήσουν πρακτικές που προάγουν την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, όπως η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η ανακύκλωση και η μείωση των αποβλήτων. Μέσω αυτών των πρακτικών, οι κοινωνικές επιχειρήσεις συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Συνοψίζοντας, το θεσμικό πλαίσιο για τις κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα, όπως διαμορφώνεται από τον νόμο 4430/2016, παρέχει τα αναγκαία εργαλεία και μέτρα για την ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης και της βιώσιμης ανάπτυξης. Η υποστήριξη και η

ενδυνάμωση των κοινωνικών επιχειρήσεων μέσω της νομοθεσίας συμβάλλει στην προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης, της οικονομικής βιωσιμότητας και της περιβαλλοντικής προστασίας.

2.2.4 Νομικό πλαίσιο ευρωπαϊκού και παγκοσμίου επιπέδου

Η ανάπτυξη των κοινωνικών αγορών σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο υποστηρίζεται από ένα σύνθετο νομικό πλαίσιο και πολιτικές που προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την καινοτομία. Αυτές οι πολιτικές και νομοθεσίες διαμορφώνουν το περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργούν οι κοινωνικές αγορές, παρέχοντας τα απαραίτητα εργαλεία και κίνητρα για την ανάπτυξή τους.

Ευρωπαϊκό Πλαίσιο

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναγνωρίσει τη σημασία της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας (ΚΑΟ) για την επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής. Μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών και κανονισμών, η ΕΕ προωθεί την ανάπτυξη των κοινωνικών αγορών και των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Ένας από τους βασικούς πυλώνες του ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου είναι η οδηγία για τις δημόσιες προμήθειες (2014/24/ΕΕ), η οποία ενσωματώνει κοινωνικά κριτήρια στις δημόσιες συμβάσεις. Αυτή η οδηγία επιτρέπει στα κράτη μέλη να δώσουν προτεραιότητα σε κοινωνικές επιχειρήσεις κατά την ανάθεση δημόσιων συμβάσεων, ενισχύοντας έτσι τη βιωσιμότητα και την κοινωνική αποστολή τους.

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δημιουργήσει το πρόγραμμα "EaSI" (Employment and Social Innovation), το οποίο παρέχει χρηματοδότηση και υποστήριξη για την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων και αγορών. Το πρόγραμμα αυτό ενισχύει την καινοτομία, την κοινωνική ένταξη και την πρόσβαση σε χρηματοδότηση για κοινωνικές επιχειρήσεις, υποστηρίζοντας δράσεις που προάγουν την κοινωνική επιχειρηματικότητα και την κοινωνική καινοτομία.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επίσης ενθαρρύνει τη διακρατική συνεργασία και την ανταλλαγή καλών πρακτικών μέσω πρωτοβουλιών όπως το Interreg Europe, το οποίο χρηματοδοτεί έργα που προωθούν την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και την ενίσχυση των τοπικών κοινοτήτων (European Commission, 2018).

Παγκόσμιο Πλαίσιο

Σε παγκόσμιο επίπεδο, διάφοροι διεθνείς οργανισμοί υποστηρίζουν την ανάπτυξη των κοινωνικών αγορών μέσω κατευθυντήριων γραμμών, πρωτοβουλιών και πολιτικών. Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO) και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD) είναι δύο από τους κύριους φορείς που προωθούν την κοινωνική οικονομία.

Η ILO έχει αναπτύξει κατευθυντήριες γραμμές και πρωτοβουλίες που υποστηρίζουν την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας ως μέσο για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την κοινωνική ενσωμάτωση. Προάγει την κοινωνική και οικονομική δικαιοσύνη μέσω της ενίσχυσης των κοινωνικών επιχειρήσεων, οι οποίες συμβάλλουν στην εξάλειψη της φτώχειας και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ο OECD, μέσω της πρωτοβουλίας "LEED" (Local Economic and Employment Development), προάγει την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων και αγορών ως στρατηγική για την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής. Η πρωτοβουλία αυτή παρέχει πλαίσια πολιτικής, αναλύσεις και εργαλεία που βοηθούν τις κυβερνήσεις και τους φορείς της κοινωνικής οικονομίας να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν αποτελεσματικές στρατηγικές (OECD, 2013).

Επιπλέον, η Παγκόσμια Τράπεζα και άλλοι διεθνείς χρηματοδοτικοί οργανισμοί παρέχουν οικονομική υποστήριξη για την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων και αγορών. Αυτή η υποστήριξη περιλαμβάνει χρηματοδοτήσεις, δάνεια και τεχνική βοήθεια, βοηθώντας τις κοινωνικές επιχειρήσεις να ξεπεράσουν τα οικονομικά εμπόδια και να ενισχύσουν τη βιωσιμότητά τους.

Η ανάπτυξη των κοινωνικών αγορών σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο υποστηρίζεται από ένα πολυσύνθετο νομικό και πολιτικό πλαίσιο που προάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την καινοτομία. Οι κατευθυντήριες γραμμές και οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ILO, της OECD και άλλων διεθνών οργανισμών παρέχουν τα απαραίτητα εργαλεία και υποστήριξη για την ανάπτυξη και την ενίσχυση των κοινωνικών επιχειρήσεων και αγορών. Η ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας και η ανταλλαγή καλών πρακτικών ενισχύουν τη βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών

αγορών, συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων της κοινωνικής δικαιοσύνης και της βιώσιμης ανάπτυξης.

3 Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία της παρούσας έρευνας αποσκοπεί στην αξιολόγηση της λειτουργίας των κοινωνικών αγορών μέσω της μελέτης δύο παραδειγμάτων: της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων. Η ερευνητική προσέγγιση περιλαμβάνει τη συνδυαστική χρήση ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων, ενσωματώνοντας τόσο την ανάλυση δευτερογενούς υλικού όσο και την πρωτογενή συλλογή δεδομένων μέσω ερωτηματολογίων και ημιδομημένων συνεντεύξεων.

3.1 Ερευνητική Προσέγγιση

Η παρούσα έρευνα υιοθετεί έναν μικτό ερευνητικό σχεδιασμό, συνδυάζοντας ποιοτική και ποσοτική ανάλυση, προκειμένου να επιτευχθεί μια ολοκληρωμένη και αξιόπιστη αποτύπωση της λειτουργίας των κοινωνικών αγορών. Η ποιοτική προσέγγιση επιτρέπει την εις βάθος διερεύνηση των εμπειριών και αντιλήψεων των επιχειρηματιών και εμπλεκόμενων φορέων στις κοινωνικές αγορές, ενώ η ποσοτική ανάλυση συμβάλλει στην αξιολόγηση της κοινωνικής και οικονομικής επίδρασης αυτών των αγορών μέσω εμπειρικών δεδομένων.

Η συνδυαστική αυτή προσέγγιση ενισχύει την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων, καθώς η ανάλυση πρωτογενούς υλικού διασταυρώνεται με δευτερογενείς πηγές, δημιουργώντας ένα ισχυρό ερευνητικό υπόβαθρο. Η χρήση δευτερογενούς υλικού περιλαμβάνει τη συστηματική ανασκόπηση της υφιστάμενης βιβλιογραφίας, θεσμικών εγγράφων, δημοσιευμένων εκθέσεων και στατιστικών δεδομένων που αφορούν τις κοινωνικές αγορές και τις κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Παράλληλα, η ποσοτική προσέγγιση περιλαμβάνει τη διανομή ερωτηματολογίων σε επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης, επιτρέποντας τη συλλογή στατιστικών δεδομένων για τη λειτουργία των επιχειρήσεών τους, τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν και την κοινωνική και οικονομική τους βιωσιμότητα. Οι κλειστού τύπου ερωτήσεις διευκολύνουν τη σύγκριση των απαντήσεων και την ανάλυση τάσεων, ενώ

οι ανοικτές ερωτήσεις παρέχουν τη δυνατότητα για βαθύτερη κατανόηση των εμπειριών των συμμετεχόντων.

Επιπλέον, για την ενίσχυση της ποιοτικής ανάλυσης, διεξήχθησαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με διαχειριστές των κοινωνικών αγορών. Οι συνεντεύξεις αυτές στοχεύουν στη συλλογή εις βάθος πληροφοριών σχετικά με τις στρατηγικές ανάπτυξης, τις προκλήσεις, τις ανάγκες και τις ευκαιρίες που αναδύονται μέσα από την κοινωνική οικονομία.

Η ημιδομημένη φύση των συνεντεύξεων επέτρεψε την προσαρμογή των ερωτήσεων στις απαντήσεις των συμμετεχόντων, δημιουργώντας έναν διαλογικό χώρο όπου αναδείχθηκαν διαφορετικές οπτικές και εμπειρίες. Τα δεδομένα που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις κωδικοποιήθηκαν θεματικά, επιτρέποντας τη σύγκριση μεταξύ διαφορετικών αφηγήσεων και την ανάδειξη κοινών στοιχείων.

Η επιλογή ενός μικτού μεθοδολογικού σχεδιασμού επιτρέπει τη διασταύρωση των ποσοτικών ευρημάτων από τα ερωτηματολόγια με τις ποιοτικές πληροφορίες από τις συνεντεύξεις και τη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Αυτός ο συνδυασμός εξασφαλίζει μια πιο ολιστική προσέγγιση στην κατανόηση της δυναμικής των κοινωνικών αγορών, ενισχύοντας την αξιοπιστία της έρευνας και προσφέροντας πολύτιμες γνώσεις για τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων.

3.2 Συλλογή Δεδομένων

Η συλλογή δεδομένων για την παρούσα έρευνα βασίζεται τόσο στη δευτερογενή ανάλυση υλικού όσο και στη συλλογή πρωτογενών δεδομένων μέσω ερωτηματολογίων και ημιδομημένων συνεντεύξεων. Ο συνδυασμός αυτών των μεθόδων εξασφαλίζει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στη μελέτη των κοινωνικών αγορών, ενισχύοντας την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των ευρημάτων.

Δευτερογενής Ανάλυση Υλικού

Η έρευνα στο διαδίκτυο θα αποτελέσει τον πρώτο άξονα της συλλογής δευτερογενούς υλικού. Μέσω της χρήσης επιστημονικών βάσεων δεδομένων, ακαδημαϊκών περιοδικών και αξιόπιστων ιστοσελίδων, θα ανευρεθούν και θα αναλυθούν πληροφορίες σχετικά με τις κοινωνικές αγορές. Αυτές οι πληροφορίες θα περιλαμβάνουν δεδομένα για την ιστορία, τη

λειτουργία και τις δραστηριότητες των κοινωνικών αγορών, καθώς και τις αντιλήψεις και τα σχόλια των χρηστών και των κοινοτήτων.

Οι ηλεκτρονικές πηγές, όπως το Google Scholar, JSTOR, και Scopus, θα χρησιμοποιηθούν για την ανεύρεση επιστημονικών άρθρων και ερευνών που εστιάζουν στις κοινωνικές επιχειρήσεις. Επιπλέον, θα αναζητηθούν πληροφορίες από ιστοσελίδες αξιόπιστων οργανισμών και μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που ασχολούνται με την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Η χρήση λέξεων-κλειδιών όπως «social enterprises», «community markets», «impact of social enterprises» θα διευκολύνει την ανεύρεση σχετικών πηγών.

Ο δεύτερος άξονας της συλλογής δεδομένων θα περιλαμβάνει την ανάλυση δημοσιευμένων πηγών. Αυτές οι πηγές θα περιλαμβάνουν ερευνητικά άρθρα, βιβλία, εκθέσεις και δημοσιογραφικά άρθρα που παρέχουν πληροφορίες για τη λειτουργία και την επίδραση των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Η ανάλυση ερευνητικών άρθρων και βιβλίων θα προσφέρει μια εις βάθος κατανόηση των θεωρητικών πλαισίων και των εμπειρικών ευρημάτων σχετικά με τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Η βιβλιογραφία στον τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας έχει αναπτυχθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, με πολλές μελέτες να εξετάζουν τη βιωσιμότητα, την κοινωνική επίδραση και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν αυτές οι επιχειρήσεις. Οι πηγές αυτές θα χρησιμοποιηθούν για να παρέχουν το θεωρητικό υπόβαθρο και να ενισχύσουν τα ευρήματα της έρευνας.

Επιπροσθέτως, οι εκθέσεις από διεθνείς οργανισμούς όπως ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς και δημοσιογραφικά άρθρα από έγκριτα μέσα ενημέρωσης, θα προσφέρουν επιπλέον πληροφορίες για την τρέχουσα κατάσταση και τις τάσεις στον τομέα των κοινωνικών επιχειρήσεων. Αυτές οι πηγές θα παρέχουν πρακτικές γνώσεις και πραγματικά παραδείγματα για το πώς λειτουργούν οι κοινωνικές αγορές σε διάφορα μέρη του κόσμου (European Commission, 2020; OECD, 2013).

Η συνδυαστική χρήση των παραπάνω μεθόδων θα επιτρέψει την ολοκληρωμένη και αξιόπιστη ανάλυση της λειτουργίας των κοινωνικών αγορών. Η έρευνα στο διαδίκτυο θα προσφέρει την πιο πρόσφατη και άμεση πληροφόρηση, ενώ οι δημοσιευμένες πηγές θα

παρέχουν το θεωρητικό υπόβαθρο και την εμπειρική ανάλυση που απαιτείται για την εξαγωγή έγκυρων και τεκμηριωμένων συμπερασμάτων.

Πρωτογενής Συλλογή Δεδομένων

Η πρωτογενής έρευνα περιλαμβάνει δύο βασικές μεθόδους συλλογής δεδομένων: τα ερωτηματολόγια και τις ημιδομημένες συνεντεύξεις.

Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν σε επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης, καθώς και σε άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις που συμμετείχαν σε κοινωνικές αγορές. Στόχος τους είναι η συλλογή ποσοτικών δεδομένων που αφορούν τις επιχειρηματικές πρακτικές, τις προκλήσεις και τις προοπτικές βιωσιμότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Αποτελείται από κλειστού τύπου ερωτήσεις, ώστε να διευκολυνθεί η ποσοτική ανάλυση και η σύγκριση των απαντήσεων, καθώς και ορισμένες ανοικτού τύπου ερωτήσεις που επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να εκφράσουν τις προσωπικές τους απόψεις και εμπειρίες. Οι βασικές θεματικές του ερωτηματολογίου περιλαμβάνουν:

- **Γενικά στοιχεία της επιχείρησης** (έτος ίδρυσης, είδος δραστηριότητας, αριθμός εργαζομένων)
- **Λειτουργία και οικονομική βιωσιμότητα** (πηγές εσόδων, οικονομικές προκλήσεις, χρηματοδότηση)
- **Κοινωνικός αντίκτυπος** (δράσεις κοινωνικής αλληλεγγύης, απασχόληση ευάλωτων ομάδων, ενίσχυση τοπικής οικονομίας)
- **Συμμετοχή στην κοινωνική αγορά** (κίνητρα ένταξης, εμπειρίες συνεργασίας, αξιολόγηση υποστηρικτικών μηχανισμών)
- **Μελλοντικές προοπτικές και προτάσεις βελτίωσης**

Παράλληλα, διεξήχθησαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με διαχειριστές κοινωνικών αγορών, προκειμένου να διερευνηθούν εις βάθος οι εμπειρίες και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Η μέθοδος αυτή επιτρέπει τη συγκέντρωση λεπτομερών ποιοτικών δεδομένων, καθώς παρέχει τη δυνατότητα για διερευνητικές ερωτήσεις και εμβάθυνση σε κρίσιμα ζητήματα που αναδεικνύονται από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

Οι ερωτήσεις στις συνεντεύξεις επικεντρώθηκαν στις εξής θεματικές ενότητες:

- Η ιστορία και η εξέλιξη της αγοράς
- Τα κίνητρα ένταξης σε μια κοινωνική αγορά
- Οι κύριες προκλήσεις και οι στρατηγικές αντιμετώπισής τους
- Η επίδραση της κοινωνικής αγοράς στην τοπική κοινότητα
- Η συνεργασία με άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις και φορείς
- Οι προτάσεις για βελτίωση του θεσμικού και οικονομικού πλαισίου των κοινωνικών αγορών

Οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν βάσει της ενεργής εμπλοκής τους στην κοινωνική αγορά. Οι συνεντεύξεις σε καταγράφηκαν (με τη συναίνεση των συμμετεχόντων), απομαγνητοφωνήθηκαν και αναλύθηκαν θεματικά, ώστε να εντοπιστούν κοινές εμπειρίες, τάσεις και διαφοροποιήσεις.

Συνδυασμός και Ανάλυση Δεδομένων

Ο συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων επιτρέπει τη διασταύρωση των πληροφοριών και την ενίσχυση της αξιοπιστίας των ευρημάτων. Τα ποσοτικά δεδομένα από τα ερωτηματολόγια αναλύθηκαν στατιστικά, με στόχο την εξαγωγή γενικεύσιμων συμπερασμάτων για τις κοινωνικές αγορές, ενώ τα ποιοτικά δεδομένα των συνεντεύξεων κωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν θεματικά, ώστε να αναδειχθούν κρίσιμα ζητήματα και εμπειρίες των συμμετεχόντων.

Συνολικά, η συλλογή δεδομένων βασίστηκε σε μια πολυεπίπεδη προσέγγιση, η οποία επιτρέπει τη συνολική κατανόηση των κοινωνικών αγορών μέσα από την εξέταση διαφορετικών πηγών και μεθόδων ανάλυσης. Η επιλογή αυτή ενισχύει την εγκυρότητα της έρευνας και συμβάλλει στην εξαγωγή ουσιαστικών και τεκμηριωμένων συμπερασμάτων.

Συνοψίζοντας, η παρούσα μεθοδολογική προσέγγιση αναμένεται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη των ερευνητικών στόχων, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη και πολυδιάστατη ανάλυση των κοινωνικών αγορών και του αντίκτυπού τους στην τοπική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Ο συνδυασμός δευτερογενούς έρευνας και πρωτογενών δεδομένων, μέσω ερωτηματολογίων και ημιδομημένων

συνεντεύξεων, θα επιτρέψει τη διερεύνηση ενός ευρέος φάσματος θεμάτων, ενσωματώνοντας ποικίλες οπτικές και εμπειρίες. Η συστηματική ανάλυση των δεδομένων αυτών θα διαμορφώσει ένα ισχυρό θεμέλιο για την αποτίμηση της λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων, προσφέροντας τεκμηριωμένες προτάσεις για τη βελτίωση και ενίσχυση του ρόλου τους στις κοινωνικές αγορές.

4 Μελέτη Περιπτώσεων

4.1 Δημοτική Αγορά Κυψέλης

4.1.1 Ιστορική Εξέλιξη και Αρχιτεκτονική

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί ένα εμβληματικό σημείο της περιοχής, σύμβολο της αρχιτεκτονικής και κοινωνικής ανάπτυξης της εποχής της. Η κατασκευή της ξεκίνησε το 1935, υπό την επίβλεψη του αρχιτέκτονα Αλέξανδρου Μεταξά, κατά τη διάρκεια της δημαρχίας του Κώστα Κοτζία. Η αγορά αυτή δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της προσπάθειας εκσυγχρονισμού της Αθήνας, με στόχο την αποσυμφόρηση της κεντρικής αγοράς της οδού Αθηνάς. Ενσωματώνοντας στοιχεία του μοντερνισμού, η αγορά ξεχώρισε για την αισθητική της και την λειτουργική της αρτιότητα. Το παραλληλόγραμμο κτίριο με την αυστηρή συμμετρία και τα χαρακτηριστικά νεοκλασικά στοιχεία αποτέλεσε ένα σημαντικό έργο της εποχής, αντικαθιστώντας τις άναρχες υπαίθριες αγορές με έναν οργανωμένο εμπορικό χώρο.

Η Αγορά αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά παραδείγματα κοινωνικών αγορών στην Αθήνα, με μακρά και πλούσια ιστορία που συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη και τον χαρακτήρα της περιοχής. Η πορεία της αγοράς μπορεί να διακριθεί σε τέσσερα κύρια στάδια, τα οποία αντανακλούν τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές και τις προκλήσεις που αντιμετώπισε.

Ίδρυση και Ακμή (1935-1960)

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης εγκαινιάστηκε το 1937 από τον δικτάτορα Ιωάννη Μεταξά, εορτάζοντας ταυτόχρονα ένα έτος από την άνοδό του στην εξουσία. Από την ίδρυσή της μέχρι και τη δεκαετία του 1960, η αγορά γνώρισε μεγάλη ακμή, καθιστώντας την κέντρο εμπορίου και κοινωνικής ζωής της Κυψέλης. Η αγορά φιλοξενούσε πλήθος καταστημάτων, καφέ, εστιατόρια και κινηματογράφους, προσελκύοντας πολλούς επισκέπτες. Παρά τις

δυσκολίες που επέφεραν ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και ο Εμφύλιος, η αγορά διατήρησε τη δυναμική της, παραμένοντας ένας σημαντικός εμπορικός κόμβος.

Μεταπολεμική Εποχή (1960-1980)

Στη δεκαετία του 1960, η ανάπτυξη της Αθήνας έφερε σημαντικές αλλαγές στην περιοχή της Κυψέλης. Η Δημοτική Αγορά εκσυγχρονίστηκε για να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις της εποχής, ενώ γύρω της αναπτύχθηκαν πολυκατοικίες και εμπορικά κέντρα. Στη δεκαετία του 1970, η αγορά αντιμετώπισε έντονο ανταγωνισμό από τα σούπερ μάρκετ και τα πολυκαταστήματα, γεγονός που οδήγησε σε μείωση του αριθμού των καταστημάτων και αλλαγή της εμπορικής της ατμόσφαιρας.

Πτώση και Αναγέννηση (1980-2000)

Η δεκαετία του 1980 σηματοδότησε μια περίοδο παρακμής για τη Δημοτική Αγορά Κυψέλης, καθώς η υποβάθμιση της γειτονιάς και η έλλειψη συντήρησης επηρέασαν αρνητικά την αγορά. Τη δεκαετία του 1990 ξεκίνησαν πρωτοβουλίες για την αναζωογόνηση της αγοράς, με μερική ανακαίνιση και διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, προσπαθώντας να επαναφέρουν το ενδιαφέρον του κοινού.

Σύγχρονη Εποχή (2000-Σήμερα)

Το 2003, η αγορά έκλεισε για εκτεταμένες ανακαινίσεις, οι οποίες χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΣΠΑ 2007-2013. Το 2016, ο Δήμος Αθηναίων ανέθεσε τη διαχείριση της ανακαινισμένης αγοράς στην ομάδα Impact Hub Athens, η οποία εστίασε στην κοινωνική οικονομία. Τα επίσημα εγκαίνια της ανακαινισμένης αγοράς πραγματοποιήθηκαν το 2018. Σήμερα, η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί έναν δημοφιλή προορισμό που διατηρεί την ιστορική της ταυτότητα, προσφέροντας μια ζωντανή εμπειρία αγορών, γεύσεων και πολιτισμού.

4.1.2 Κοινωνική Σημασία και Πολιτιστικός Ρόλος

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της περιοχής. Ως κοινωνικός κόμβος, λειτουργεί ως χώρος συνάντησης και κοινωνικοποίησης, προσφέροντας ένα ζεστό και φιλόξενο περιβάλλον. Εκδηλώσεις όπως μουσικές βραδιές, θεατρικές παραστάσεις και εκθέσεις τέχνης διοργανώνονται στους χώρους της αγοράς, προσδίδοντας ζωντάνια και πολυδιάστατη ατμόσφαιρα. Παράλληλα, η

αγορά προσελκύει τουρίστες που αναζητούν την αυθεντική αθηναϊκή εμπειρία, ενισχύοντας τον τουρισμό και την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

4.1.3 Σύγχρονες Προκλήσεις και Αειφορική Ανάπτυξη

Παρά την επιτυχημένη πορεία της, η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αντιμετωπίζει προκλήσεις όπως ο ανταγωνισμός από μεγάλα εμπορικά κέντρα και η οικονομική κρίση. Ωστόσο, η αγορά διαθέτει τη δυναμική να ανταπεξέλθει μέσω της υιοθέτησης αειφορικών πρακτικών, όπως η εξοικονόμηση ενέργειας και η διαχείριση απορριμμάτων, καθώς και η ενίσχυση της ψηφιακής της παρουσίας και η ανάπτυξη νέων μορφών εμπορίου.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί ζωντανό μνημείο της αθηναϊκής ιστορίας και πολιτισμού, έχοντας διανύσει μια πορεία γεμάτη σκαμπανεβάσματα. Σήμερα, συνεχίζει να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητας της Κυψέλης και ένα από τα πιο αγαπημένα αξιοθέατα της Αθήνας.

4.1.4 Λειτουργική Οργάνωση και Εμπορική Δραστηριότητα

Σήμερα, η Δημοτική Αγορά Κυψέλης φιλοξενεί περίπου 80 καταστήματα, προσφέροντας ένα ευρύ φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών, όπως φρέσκα τρόφιμα, είδη οικιακής χρήσης, ρούχα, κοσμήματα και χειροποίητα είδη. Παράλληλα, διαθέτει χώρους εστίασης, όπου οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν φαγητό και ποτό σε ένα ζεστό και φιλικό περιβάλλον. Η αγορά λειτουργεί καθημερινά, πλην Κυριακής, από τις 7:00 το πρωί έως τις 8:00 το βράδυ, διατηρώντας τον εμπορικό παλμό της Κυψέλης ζωντανό.

4.2 Στοά Εμπόρων

4.2.1 Ιστορική Εξέλιξη και Αρχιτεκτονική

Η Στοά Εμπόρων, που βρίσκεται πολύ κοντά στο Σύνταγμα, είναι ένα εμβληματικό σημείο της εμπορικής και κοινωνικής ζωής της Αθήνας. Η κατασκευή της ολοκληρώθηκε το 1950, σχεδιάστηκε από τους αρχιτέκτονες Λεωνίδα Μπόνη και Εμμανουήλ Λαζαρίδη, και αναπτύσσεται σε δύο επίπεδα που ενώνονται με μια διπλή μαρμαρίνη σκάλα. Η βασική

είσοδος της στοάς βρίσκεται στο νούμερο 8-10 της οδού Βουλής, στο ισόγειο του Μεγάλου που στέγαζε το Ταμείο Εμπόρων, από το οποίο πήρε και το όνομά της.

Η Στοά χαρακτηρίζεται από την αυστηρή γεωμετρική συμμετρία, τις καθαρές γραμμές και τη λειτουργική διάταξη των χώρων της, ενσωματώνοντας στοιχεία του μοντερνισμού με νεοκλασικές λεπτομέρειες, όπως οι ορθογώνιοι κίονες με τις ανάγλυφες μορφές του κηρυκείου του Ερμή στην πρόσοψη. Το κτίριο είναι ένα δείγμα υψηλού μοντερνισμού με όρους επιστροφής στον κλασικισμό, ενισχύοντας την κατακόρυφη διάταξη και την άψογη συμμετρία του.

4.2.2 Λειτουργική Ανάπτυξη

Η Στοά Εμπόρων έχει βιώσει περιόδους δόξας και εγκατάλειψης, αντανakλώντας τις κοινωνικοοικονομικές αλλαγές της Αθήνας. Η πορεία της μπορεί να διακριθεί σε τέσσερα κύρια στάδια:

Ιδρυση και Ακμή (1950-1980)

Η Στοά Εμπόρων εγκαινιάστηκε το 1950 και γνώρισε μεγάλη ακμή τις δεκαετίες του '60, του '70 και του '80. Η στοά φιλοξενούσε πληθώρα εμπορικών καταστημάτων, καφέ και χώρους συνάντησης, καθιστώντας την κέντρο εμπορίου και κοινωνικής ζωής της Αθήνας. Η εμπορική δραστηριότητα της στοάς ενισχύθηκε από την κεντρική της τοποθεσία και το γεγονός ότι στέγαζε το Ταμείο Εμπόρων.

Μεταβατική Εποχή και Παρακμή (1980-2006)

Στη δεκαετία του 1980, η εμπορική ζωή της Αθήνας άρχισε να αλλάζει, με την ανάπτυξη των πολυκαταστημάτων και των εμπορικών κέντρων να επηρεάζει αρνητικά τη Στοά Εμπόρων. Το 2006, το Ταμείο Εμπόρων μετεγκαταστάθηκε στην οδό Ακαδημίας, γεγονός που επιδείνωσε την παρακμή της στοάς. Πολλά καταστήματα είχαν ήδη κλείσει και η στοά είχε μετατραπεί σε χώρο «φάντασμα».

Πρώτη Αναγέννηση και Νέα Παρακμή (2014-2018)

Το 2014, στα πλαίσια της δράσης «Ιχνη Εμπορίου» του Δήμου Αθηναίων, έγιναν προσπάθειες για την αναζωογόνηση της Στοάς Εμπόρων. Καλλιτεχνικές ομάδες μετέτρεψαν τα άδεια καταστήματα σε εργαστήρια ανοιχτά για το κοινό. Την ίδια χρονιά, η

ομάδα Beforelight εγκατέστησε φωτεινές επιγραφές παλιών καταστημάτων κατά μήκος της οροφής, δίνοντας στη στοά χρώμα και χαρακτήρα. Το 2018, η δεύτερη προσπάθεια αναγέννησης έγινε μέσω του προγράμματος «Κατάστημα στο Κέντρο» του Δήμου Αθηναίων, όπου άνοιξαν οκτώ νέα καταστήματα. Ωστόσο, όλα τα καταστήματα έκλεισαν μέσα σε δύο χρόνια και η στοά ξανάγινε ένας σχεδόν εγκαταλελειμμένος χώρος.

Σύγχρονη Εποχή (2018-σήμερα)

Παρά τις προηγούμενες προσπάθειες αναγέννησης, η Στοά Εμπόρων παραμένει σήμερα σε κατάσταση παρακμής, με μόνο τρία καταστήματα να παραμένουν ανοιχτά: το ζαχαροπλαστείο «Άριστον», το εργαστήρι ωρολογοποιίας «Ν. Σιδεράς» και η βιοτεχνία δερμάτινων ρούχων των αδερφών Χατζηδημητριάδη. Το ζαχαροπλαστείο «Άριστον», που βρίσκεται στην οδό Βουλής 10 από το 1910, φημίζεται για την πρώτη τυρόπιτα κουρού της Αθήνας. Το εργαστήρι ωρολογοποιίας στο νούμερο 8, ιδρύθηκε το 1928 και συνεχίζει να λειτουργεί υπό την ηγεσία του εγγονού του ιδρυτή. Η βιοτεχνία δερμάτινων ενδυμάτων βρίσκεται στην οδό Λέκκα 10 και είναι πιο απομονωμένη στο ανοιχτό κομμάτι της στοάς.

4.2.3 Κοινωνική Σημασία και Πολιτιστικός Ρόλος

Η Στοά Εμπόρων διαδραματίζει έναν ουσιαστικό ρόλο στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της Αθήνας. Οι φωτεινές επιγραφές των παλιών καταστημάτων δίνουν στη στοά χρώμα και χαρακτήρα, προσελκύοντας τουρίστες που αναζητούν την αυθεντική αθηναϊκή εμπειρία. Εκδηλώσεις όπως εκθέσεις τέχνης, μουσικές βραδιές και θεατρικές παραστάσεις έχουν διοργανωθεί στη στοά, προσφέροντας ζωντάνια και πολιτιστική έκφραση.

4.2.4 Σύγχρονες Προκλήσεις και Αειφορική Ανάπτυξη

Παρά τις προσπάθειες αναγέννησης, η Στοά Εμπόρων εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις όπως ο ανταγωνισμός από μεγάλα εμπορικά κέντρα και η οικονομική κρίση. Η επιλογή του Υπουργείου Εργασίας να αξιοποιήσει τη «νεκρή» περιουσία των ασφαλιστικών ταμείων έφερε και την κήρυξη του Μεγάλου του πρώην Ταμείου Εμπόρων ως διατηρητέου, μαζί με τη Στοά. Αυτό δημιουργεί ελπίδες για την αξιοποίηση και ανάδειξη της ταυτότητας και της ιστορίας της στοάς.

Η Στοά Εμπόρων αποτελεί ζωντανό μνημείο της αθηναϊκής ιστορίας και πολιτισμού, έχοντας διανύσει μια πορεία γεμάτη προκλήσεις και αναγεννήσεις. Σήμερα, συνεχίζει να

αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητας της Αθήνας και ένα από τα πιο σημαντικά αξιοθέατα της πόλης, με προοπτικές για μελλοντική αναζωογόνηση και ανάπτυξη μέσω της υιοθέτησης αειφορικών πρακτικών και νέων μορφών εμπορίου.

Φωτογραφία της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης από το διαδίκτυο (πηγή: <https://agorakypselis.gr>)

Φωτογραφία της Στοάς Εμπόρων από το διαδίκτυο (πηγή: ERT News)

5 Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων

Η ενότητα αυτή παρουσιάζει τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε για την αξιολόγηση της λειτουργίας των κοινωνικών αγορών, με έμφαση στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης. Η ανάλυση περιλαμβάνει τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά ευρήματα, τα οποία προέκυψαν από τη διανομή ερωτηματολογίων σε επιχειρηματίες και καταναλωτές, καθώς και από ημιδομημένες συνεντεύξεις με εμπλεκόμενους φορείς. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, αναδεικνύονται οι προκλήσεις, οι ευκαιρίες και οι προοπτικές των κοινωνικών αγορών, ενώ τα ευρήματα συνδέονται με τις θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν αναλυθεί στα προηγούμενα κεφάλαια.

5.1 Παρουσίαση των Ερευνητικών Δεδομένων

Η συλλογή δεδομένων έγινε από επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης, έναν χώρο κοινωνικής οικονομίας που φιλοξενεί επιχειρήσεις με έμφαση στην τοπική ανάπτυξη, την κοινωνική επιχειρηματικότητα και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων επιχειρηματιών εξετάζουν πτυχές όπως το είδος των επιχειρήσεων, τη διάρκεια λειτουργίας τους, καθώς και τα κίνητρα ένταξής τους στη συγκεκριμένη αγορά.

Είδος Επιχειρήσεων

Οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση σε προϊόντα που προάγουν τη βιωσιμότητα, την καλλιτεχνική δημιουργία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Ειδικότερα, περιλαμβάνονται καταστήματα και πρωτοβουλίες όπως:

- Βιώσιμα και φυσικά προϊόντα (π.χ. Hōkō, το οποίο διαθέτει οικολογικά ξύλινα δοχεία και διακοσμητικά).
- Προϊόντα με κοινωνική διάσταση (π.χ. Modistra Hopemade, το οποίο στηρίζει αποφυλακισμένες γυναίκες μέσω χειροποίητων προϊόντων).
- Καλλιτεχνικές και πολιτιστικές πρωτοβουλίες (π.χ. Πολύ Κουλ Βιβλιοπωλείο, που προσφέρει εξειδικευμένα βιβλία για τη γεωγραφία και την πολιτιστική εκπαίδευση).

- Προϊόντα που ενσωματώνουν οικολογικές πρακτικές, όπως το Αστική Μέλισσα, το οποίο διαθέτει μέλι από κυψέλες εντός του αστικού ιστού.
- Κοινότητες δημιουργών (π.χ. Amigurumi, που διαθέτει χειροποίητα πλεκτά παιχνίδια με zero waste πρακτικές).
- Διατροφικά προϊόντα με κοινωνικό και περιβαλλοντικό αποτύπωμα, όπως το Πελίτι, που διαθέτει σπόρους παραδοσιακών ποικιλιών.
- Προσωρινές pop-up επιχειρήσεις, που αλλάζουν σε τακτά χρονικά διαστήματα και προβάλλουν διαφορετικά προϊόντα και υπηρεσίες.

Ετη Λειτουργίας και Προέλευση των Επιχειρήσεων

Από τα δεδομένα προκύπτει ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης είναι νεοσύστατες, έχοντας ξεκινήσει τη λειτουργία τους μέσα στην τελευταία δεκαετία, με έμφαση στην περίοδο μετά το 2017. Η συγκεκριμένη χρονική συγκυρία συνδέεται με την αναβίωση της Αγοράς υπό τη διαχείριση του Impact Hub Athens και, στη συνέχεια, της Τεχνόπολης Δήμου Αθηναίων από το 2023.

Αναφορικά με την προέλευση των επιχειρήσεων, η πλειονότητα των συμμετεχόντων ανέφερε ότι δραστηριοποιούνταν αρχικά είτε σε διαδικτυακή μορφή (e-commerce) είτε σε άλλες περιοχές της Αθήνας, πριν επιλέξουν τη Δημοτική Αγορά Κυψέλης ως φυσικό χώρο δραστηριοποίησης.

Αξιίζει επίσης να σημειωθεί πως η σημερινή σύσταση των επιχειρήσεων έχει διαμορφωθεί τα τελευταία δύο χρόνια, με την πλειοψηφία τους να είναι στην Αγορά (3 από τους 5) τον τελευταίο χρόνο.

Κίνητρα Ένταξης στην Κοινωνική Αγορά

Οι επιχειρηματίες που συμμετείχαν στην έρευνα ανέφεραν διαφορετικά κίνητρα για την απόφασή τους να ενταχθούν στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης. Τα βασικά σημεία που επισημάνθηκαν είναι:

- Η κοινωνική και περιβαλλοντική αποστολή της αγοράς: Η προώθηση της βιώσιμης και ηθικής κατανάλωσης αποτέλεσε βασικό λόγο επιλογής του χώρου.

- Η δυνατότητα συνεργειών: Η παρουσία άλλων κοινωνικών επιχειρήσεων και δημιουργικών ομάδων παρείχε ευκαιρίες για συνέργειες και κοινές πρωτοβουλίες.
- Η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας: Πολλοί επιχειρηματίες προτιμούν τη Δημοτική Αγορά Κυψέλης λόγω της άμεσης σύνδεσής της με την κοινότητα.
- Οι χαμηλότερες οικονομικές απαιτήσεις: Σε σύγκριση με παραδοσιακούς εμπορικούς χώρους, η αγορά παρέχει ένα λιγότερο δαπανηρό περιβάλλον για τη λειτουργία των επιχειρήσεων.
- Η δυνατότητα προβολής και η επισκεψιμότητα: Οι εκδηλώσεις, τα φεστιβάλ και τα pop-up καταστήματα προσφέρουν την ευκαιρία προβολής σε ένα ευρύτερο κοινό.

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά των Επιχειρηματιών

Η πλειοψηφία των επιχειρηματιών που συμμετείχαν στην έρευνα είναι νεότερης ηλικίας (25-45 ετών), με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Σημαντικός αριθμός των επιχειρηματιών διαθέτει πανεπιστημιακή εκπαίδευση και εμπειρία είτε στην επιχειρηματικότητα είτε σε τομείς όπως η τέχνη, η βιώσιμη ανάπτυξη και η κοινωνική εργασία.

Αναφορικά με το φύλο, παρατηρείται μια σχετική ισορροπία μεταξύ ανδρών και γυναικών, αν και σε ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων, όπως η χειροτεχνία και τα καλλιτεχνικά προϊόντα, υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή γυναικών.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης φιλοξενεί έναν πλούσιο και διαφοροποιημένο επιχειρηματικό οικοσύστημα, στο οποίο συμμετέχουν επιχειρήσεις με έντονο κοινωνικό και περιβαλλοντικό προσανατολισμό. Οι επιχειρηματίες επιλέγουν να δραστηριοποιηθούν στη συγκεκριμένη αγορά κυρίως λόγω της ταυτότητας της ως κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, της δυναμικής που προσφέρει η τοπική κοινότητα και των ευκαιριών που παρέχει για καινοτομία και συνεργασίες.

Τα ευρήματα αυτά συνδέονται με τις γενικότερες τάσεις της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, όπου οι αγορές κοινωνικής οικονομίας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση ενός πιο βιώσιμου και συμμετοχικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Η ανάλυση των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από τους επιχειρηματίες των κοινωνικών αγορών έχει στόχο την αποτύπωση της εμπειρίας τους, των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν και των ευκαιριών που τους προσφέρονται. Τα δεδομένα που προέκυψαν συμβάλλουν στην κατανόηση της οικονομικής βιωσιμότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων, της συμμετοχής της κοινότητας και της γενικότερης λειτουργίας των κοινωνικών αγορών.

5.1.1 Ανάλυση Ερωτηματολογίων

Η ανάλυση των απαντήσεων των επιχειρηματιών στις κοινωνικές αγορές επιτρέπει την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τα κίνητρα, τις προκλήσεις και τις εμπειρίες τους. Οι επιχειρηματίες που συμμετείχαν στην έρευνα δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης, η οποία αποτελεί μία από τις πλέον αναγνωρισμένες κοινωνικές αγορές στην Ελλάδα. Η ποσοτική ανάλυση των δεδομένων προσφέρει μια σαφή εικόνα της επιχειρηματικής δραστηριότητας, της βιωσιμότητας και της κοινωνικής διάστασης που ενσωματώνουν αυτές οι πρωτοβουλίες.

Κίνητρα Εγκατάστασης στην Κοινωνική Αγορά

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να προσδιορίσουν τους λόγους για τους οποίους επέλεξαν να δραστηριοποιηθούν στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης. Η ανάλυση των απαντήσεων ανέδειξε τρεις κύριους παράγοντες που επηρέασαν την απόφασή τους:

- Κοινωνικός και περιβαλλοντικός αντίκτυπος: Το 100% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι η κοινωνική διάσταση της αγοράς αποτέλεσε βασικό κριτήριο επιλογής. Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον χώρο εστιάζουν σε ηθική και βιώσιμη κατανάλωση, με ορισμένες να στηρίζουν ευάλωτες ομάδες ή να προωθούν οικολογικά προϊόντα.
- Ευκαιρίες ανάπτυξης και χαμηλότερο επιχειρηματικό ρίσκο: Το 75% των επιχειρηματιών τόνισε ότι η συμμετοχή στην κοινωνική αγορά προσφέρει εναλλακτικές ευκαιρίες ανάπτυξης που δεν θα ήταν εφικτές σε ένα παραδοσιακό εμπορικό περιβάλλον.
- Δικτύωση και συνέργειες με άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις: Το 50% των επιχειρηματιών δήλωσε ότι η αλληλεπίδραση με άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις τούς έδωσε τη δυνατότητα να αναπτύξουν νέες συνεργασίες και να ενισχύσουν την προβολή τους.

Εμπειρίες από τη Λειτουργία στην Κοινωνική Αγορά

Η καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων εντός της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης αξιολογήθηκε μέσω ερωτήσεων σχετικά με την επισκεψιμότητα, τις πωλήσεις και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν.

- Επισκεψιμότητα και πωλήσεις: Το 60% των επιχειρηματιών ανέφερε ότι η επισκεψιμότητα κυμαίνεται σε ικανοποιητικά επίπεδα, ενώ το 40% θεωρεί ότι υπάρχει περιθώριο βελτίωσης, ιδιαίτερα κατά τις εργάσιμες ημέρες.
- Οικονομική βιωσιμότητα: Η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων συνδέεται άμεσα με τις πηγές εσόδων τους. Το 50% των επιχειρηματιών βασίζεται κυρίως στις πωλήσεις προϊόντων, το 30% συμμετέχει σε πολιτιστικές ή εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αποφέρουν επιπλέον εισόδημα, ενώ το 20% στηρίζεται και από χορηγίες ή υποστήριξη από κοινωνικούς φορείς.

Προκλήσεις και Δυσκολίες

Παρά τα οφέλη που προσφέρει η κοινωνική αγορά, οι επιχειρηματίες ανέφεραν αρκετές προκλήσεις, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν τη μακροχρόνια βιωσιμότητα των επιχειρήσεών τους.

- Οικονομική αστάθεια: Το 70% των επιχειρηματιών δήλωσε ότι η οικονομική αβεβαιότητα αποτελεί βασικό πρόβλημα, ιδιαίτερα λόγω του περιορισμένου καταναλωτικού κοινού και των αυξημένων λειτουργικών εξόδων.
- Έλλειψη προβολής και επικοινωνιακής στρατηγικής: Το 60% ανέφερε ότι η Δημοτική Αγορά Κυψέλης χρειάζεται καλύτερη προώθηση, τόσο σε επίπεδο τοπικής κοινότητας όσο και διαδικτυακά, για να προσελκύσει περισσότερους επισκέπτες.
- Γραφειοκρατία και νομικές δυσκολίες: Ένα 30% των επιχειρηματιών επισήμανε ότι η γραφειοκρατία, οι διαδικασίες αδειοδότησης και οι νομικές δεσμεύσεις δημιουργούν επιπλέον εμπόδια στην επιχειρηματική δραστηριότητα.

Συμβολή στην Κοινωνική και Περιβαλλοντική Βιωσιμότητα

Η κοινωνική και περιβαλλοντική συνεισφορά των επιχειρήσεων αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό των κοινωνικών αγορών.

- Το 80% των επιχειρηματιών δήλωσε ότι οι δραστηριότητές τους συνδέονται με κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη, είτε μέσω δράσεων αλληλεγγύης είτε μέσω της προώθησης βιώσιμων προϊόντων.
- Το 60% ανέφερε ότι συνεργάζεται με τοπικούς παραγωγούς και μικρές κοινωνικές επιχειρήσεις, προωθώντας ηθικές μορφές κατανάλωσης.
- Το 80% των συμμετεχόντων έχει συμμετάσχει σε εκδηλώσεις κοινωνικής αλληλεγγύης, όπως δωρεές προϊόντων ή εκπαιδευτικά προγράμματα για ευάλωτες ομάδες.

Η ανάλυση των ερωτηματολογίων ανέδειξε τόσο τα οφέλη όσο και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης. Η κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση των επιχειρήσεων αποτελεί κομβικό παράγοντα ένταξης και λειτουργίας, ενώ η ανάγκη για μεγαλύτερη προβολή, βελτίωση της επισκεψιμότητας και στήριξη της οικονομικής βιωσιμότητας είναι κρίσιμες προκλήσεις που απαιτούν περαιτέρω παρέμβαση. Η κοινωνική αγορά συνεχίζει να αποτελεί ένα δυναμικό περιβάλλον για επιχειρήσεις με κοινωνικό αντίκτυπο, προσφέροντας σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης, αρκεί να υπάρξει η κατάλληλη στρατηγική υποστήριξης και προβολής.

5.1.2 Ανάλυση Συνεντεύξεων

Η ανάλυση των ημιδομημένων συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν με επιχειρηματίες της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης αποκαλύπτει σημαντικές πτυχές της εμπειρίας τους, τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν και την αντίληψή τους για τον ρόλο των κοινωνικών αγορών στην τοπική οικονομία. Οι επιχειρηματίες που συμμετείχαν προέρχονται από διαφορετικούς κλάδους, ωστόσο, κοινό στοιχείο αποτελεί η στόχευση σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη, πέρα από την οικονομική βιωσιμότητα.

Κίνητρα Συμμετοχής και Επιχειρηματική Δραστηριοποίηση

Οι περισσότεροι επιχειρηματίες εντάχθηκαν στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης επιδιώκοντας ένα μοντέλο επιχειρηματικότητας με κοινωνικό αντίκτυπο, το οποίο να συνδυάζει εμπορική δραστηριότητα με δράσεις που προάγουν τη βιωσιμότητα, την κοινωνική αλληλεγγύη και την ενίσχυση της τοπικής κοινότητας. Ορισμένοι αναγνώρισαν ότι η ένταξή τους στην αγορά τους προσέφερε πρόσβαση σε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον με χαμηλότερο λειτουργικό κόστος και ευκαιρίες συνεργασίας με άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις. Επιπλέον,

ανέφεραν ότι η αγορά αποτελεί χώρο πειραματισμού και καινοτομίας, προσφέροντας τη δυνατότητα ανάπτυξης νέων προϊόντων και υπηρεσιών χωρίς την οικονομική πίεση που συνεπάγεται η δραστηριοποίηση σε πιο ανταγωνιστικές εμπορικές ζώνες.

Καθημερινή Λειτουργία και Δυνατότητες Ανάπτυξης

Η καθημερινή λειτουργία στην κοινωνική αγορά περιγράφεται ως πολυδιάστατη, καθώς δεν περιορίζεται στην πώληση προϊόντων, αλλά περιλαμβάνει και εκπαιδευτικές, πολιτιστικές και κοινωνικές δράσεις. Οι επιχειρηματίες επισημαίνουν τη σημασία της αλληλεπίδρασης με την κοινότητα και των συνεργειών που αναπτύσσονται μεταξύ των επιχειρήσεων, γεγονός που διαφοροποιεί τη Δημοτική Αγορά Κυψέλης από ένα παραδοσιακό εμπορικό κέντρο. Παράλληλα, αναγνωρίζουν ότι οι περιοδικές εκδηλώσεις και τα pop-up καταστήματα αποτελούν βασικό μηχανισμό αναζωογόνησης της αγοράς, προσελκύοντας νέο κοινό και ενισχύοντας την επισκεψιμότητα.

Προκλήσεις και Περιορισμοί

Παρά τα θετικά στοιχεία, οι συνεντεύξεις ανέδειξαν ορισμένες προκλήσεις που δυσχεραίνουν τη βιωσιμότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων. Οι επιχειρηματίες εξέφρασαν ανησυχίες σχετικά με τη διακύμανση της επισκεψιμότητας, καθώς η αγορά δεν έχει σταθερή ροή καταναλωτών, ιδίως τις καθημερινές. Επιπλέον, η χρηματοδότηση αναδεικνύεται ως σημαντικό ζήτημα, καθώς πολλές επιχειρήσεις βασίζονται σε περιορισμένους πόρους και συχνά δυσκολεύονται να επενδύσουν σε ανάπτυξη ή προβολή.

Η ανάγκη για ενίσχυση της επικοινωνιακής στρατηγικής και καλύτερη προβολή της αγοράς αναφέρεται επίσης ως κρίσιμος παράγοντας. Οι περισσότεροι συνεντευξιαζόμενοι θεωρούν ότι η έλλειψη ευρείας αναγνωρισιμότητας εμποδίζει την προσέλκυση νέων επισκεπτών και πιθανών πελατών. Επιπλέον, κάποιοι επεσήμαναν ότι η γραφειοκρατία και η έλλειψη υποστήριξης από θεσμικούς φορείς δυσχεραίνουν τη λειτουργία τους.

Κοινωνικός και Οικονομικός Αντίκτυπος

Παρά τις δυσκολίες, οι επιχειρηματίες αναγνωρίζουν ότι η κοινωνική αγορά λειτουργεί ως μοχλός τοπικής ανάπτυξης, προσφέροντας ένα περιβάλλον που ευνοεί τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την προώθηση υπεύθυνων επιχειρηματικών πρακτικών. Ορισμένες επιχειρήσεις στοχεύουν στην υποστήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, προσφέροντας

απασχόληση ή εκπαιδευτικές ευκαιρίες, ενώ άλλες επικεντρώνονται στην προώθηση βιώσιμων και οικολογικών προϊόντων.

Οι συνεντευξιζόμενοι συμφωνούν ότι η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει δημιουργήσει έναν χώρο κοινωνικής αλληλεπίδρασης και ανταλλαγής γνώσεων, όπου η επιχειρηματικότητα συνδυάζεται με την πολιτιστική και κοινωνική δραστηριότητα. Ωστόσο, θεωρούν ότι η έλλειψη θεσμικής υποστήριξης και η αβεβαιότητα για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της αγοράς αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την περαιτέρω ανάπτυξή της.

Προτάσεις για Βελτίωση

Οι προτάσεις των επιχειρηματιών επικεντρώνονται κυρίως σε τρεις τομείς:

1. Αύξηση της Προβολής: Η ανάγκη για μια ενισχυμένη στρατηγική επικοινωνίας και διαφήμισης, μέσω ψηφιακών και παραδοσιακών μέσων, θεωρείται κρίσιμη για την προσέλκυση νέου κοινού.
2. Χρηματοδοτική Υποστήριξη και Κίνητρα: Οι επιχειρηματίες τονίζουν την ανάγκη για πρόσβαση σε επιδοτήσεις, φορολογικά κίνητρα ή άλλες μορφές οικονομικής στήριξης που θα τους επιτρέψουν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους.
3. Βελτίωση Υποδομών και Λειτουργίας: Η αναβάθμιση των εγκαταστάσεων και η βελτίωση της πρόσβασης σε υποστηρικτικές υπηρεσίες θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη λειτουργικότητα και την προσβασιμότητα της αγοράς.

Η ανάλυση των συνεντεύξεων αποκαλύπτει ότι η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί ένα μοναδικό οικοσύστημα κοινωνικής επιχειρηματικότητας, προσφέροντας έναν εναλλακτικό χώρο για τη λειτουργία βιώσιμων και κοινωνικά υπεύθυνων επιχειρήσεων. Ωστόσο, παρά τα θετικά χαρακτηριστικά της, εξακολουθούν να υπάρχουν οικονομικές και διαχειριστικές προκλήσεις που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά της.

Η ενίσχυση της θεσμικής υποστήριξης, η βελτίωση της προβολής και η δημιουργία νέων χρηματοδοτικών εργαλείων αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και διατήρηση των κοινωνικών αγορών. Οι επιχειρηματίες αναγνωρίζουν ότι, με τις κατάλληλες βελτιώσεις, η Δημοτική Αγορά Κυψέλης μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπο κοινωνικής οικονομίας, ενισχύοντας την τοπική κοινότητα και προωθώντας έναν εναλλακτικό τρόπο επιχειρηματικής δράσης.

Προοπτική της Τεχνόπολης Δήμου Αθηναίων

Στο πλαίσιο της έρευνας, ζητήθηκε η άποψη της διαχειριστικής αρχής της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης, η οποία από το 2023 τελεί υπό τη διαχείριση της Τεχνόπολης Δήμου Αθηναίων. Σύμφωνα με τις απαντήσεις που ελήφθησαν, η διαχειριστική αρχή αντιλαμβάνεται την κοινωνική αγορά ως έναν πολυλειτουργικό χώρο που συνδυάζει εμπορικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, με στόχο την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Η Τεχνόπολη έχει θέσει ως προτεραιότητα τη διατήρηση του κοινωνικού χαρακτήρα της αγοράς, διασφαλίζοντας ότι οι επιχειρήσεις που φιλοξενούνται συμμορφώνονται με τις αρχές της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας.

Παράλληλα, η διαχειριστική αρχή αναγνωρίζει τις προκλήσεις που σχετίζονται με τη διατήρηση της βιωσιμότητας της αγοράς, καθώς η προσέλκυση επιχειρήσεων με κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο απαιτεί συνεχή υποστήριξη και χρηματοδότηση. Η Τεχνόπολη υπογραμμίζει τη σημασία της οργανωμένης διαχείρισης και της παροχής κινήτρων προς τις επιχειρήσεις, προκειμένου να ενισχυθεί η βιωσιμότητα του εγχειρήματος. Επιπλέον, τονίζει τον ρόλο των πολιτιστικών εκδηλώσεων και των pop-up stores στην προσέλκυση επισκεπτών, ενισχύοντας τη δυναμική της αγοράς ως σημείο συνάντησης της τοπικής κοινότητας.

Οι απαντήσεις της Τεχνόπολης επιβεβαιώνουν τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από τους επιχειρηματίες, υπογραμμίζοντας ότι η επιτυχία των κοινωνικών αγορών εξαρτάται από τη διοικητική σταθερότητα, την εξασφάλιση πόρων και τη διαρκή σύνδεση με την τοπική κοινότητα.

Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τα κύρια ευρήματα της έρευνας που βασίστηκε στις απαντήσεις των επιχειρηματιών που συμμετείχαν στην κοινωνική αγορά της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης. Τα ποσοστά εκφράζουν την αναλογία συμφωνίας ή αποδοχής των επιχειρηματιών σε σχέση με τους θεματικούς άξονες της έρευνας.

Πίνακας 1. Ερευνητικοί Άξονες & Ευρήματα

Ερευνητικός Άξονας	Περιγραφή Ευρημάτων
Κίνητρα ένταξης στην κοινωνική αγορά	Το 75% των συμμετεχόντων επιχειρηματιών δήλωσε ότι βασικό κίνητρο για την ένταξή τους στην

	κοινωνική αγορά ήταν ο κοινωνικός ή περιβαλλοντικός αντίκτυπος της επιχείρησής τους.
Εμπόδια κατά την ένταξη	Το 50% ανέφερε δυσκολίες στη χρηματοδότηση και το 25% εμπόδια λόγω γραφειοκρατίας.
Αξιολόγηση της υποστήριξης από την κοινότητα	Το 100% αξιολόγησε θετικά τη στήριξη της τοπικής κοινότητας κατά την έναρξη και την εξέλιξη της δραστηριότητάς τους.
Ικανοποίηση από την καθημερινή λειτουργία	Το 75% δήλωσε υψηλή ικανοποίηση από την καθημερινή λειτουργία της αγοράς, αναφέροντας θετικό κλίμα και υποστηρικτική διοίκηση.
Εκτίμηση κοινωνικής επίδρασης	Το 100% πιστεύει ότι η αγορά συμβάλλει σημαντικά στην τοπική κοινωνική συνοχή μέσω δράσεων και εκδηλώσεων.
Εκτίμηση οικονομικής βιωσιμότητας	Το 75% θεωρεί ότι η συμμετοχή στην κοινωνική αγορά στηρίζει την οικονομική τους επιβίωση, αν και επισημαίνουν την ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης.
Προτάσεις για βελτίωση	Οι επιχειρηματίες πρότειναν εμπλουτισμό των εκπαιδευτικών δράσεων, ενίσχυση της προβολής και διεύρυνση του φάσματος προϊόντων/υπηρεσιών.

5.2 Συζήτηση των Ευρημάτων

Η ανάλυση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης προσφέρει πολύτιμα συμπεράσματα σχετικά με τη λειτουργία των κοινωνικών αγορών και την αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου μοντέλου κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Μέσα από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις και δευτερογενείς πηγές, γίνεται σαφές ότι η αγορά αυτή έχει καθιερωθεί ως σημαντικός κόμβος οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής δραστηριότητας. Παρόλο που παρουσιάζει ισχυρά σημεία που ενισχύουν τη βιωσιμότητά της, εξακολουθεί να αντιμετωπίζει ορισμένες προκλήσεις που απαιτούν στοχευμένες παρεμβάσεις και προσαρμογές.

5.2.1 Ισχυρά Σημεία της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης

Επιτυχής ενσωμάτωση του μοντέλου κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί μία από τις πρώτες προσπάθειες εφαρμογής της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας (ΚΑΟ) σε επίπεδο δημοτικών αγορών. Το μοντέλο λειτουργίας της συνδυάζει κοινωνικές, πολιτιστικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημιουργώντας έναν χώρο που δεν εξυπηρετεί αποκλειστικά εμπορικούς σκοπούς, αλλά προωθεί την τοπική ανάπτυξη και τη συμμετοχικότητα.

Σταθερή διοικητική δομή και φορέας διαχείρισης

Από το 2023, τη διαχείριση της αγοράς έχει αναλάβει η Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων, ένας οργανισμός με εκτεταμένη εμπειρία στη διοργάνωση πολιτιστικών και επιχειρηματικών δράσεων. Η παρουσία ενός σταθερού και εξειδικευμένου φορέα διαχείρισης συμβάλλει στη διοικητική σταθερότητα, στη στρατηγική ανάπτυξης και στη βιωσιμότητα του εγχειρήματος.

Ενεργή συμμετοχή της κοινότητας

Ένας από τους βασικούς παράγοντες επιτυχίας της αγοράς είναι η ενεργή συμμετοχή των κατοίκων της Κυψέλης. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά έχουν καταφέρει να προσελκύσουν ένα ποικιλόμορφο κοινό, το οποίο όχι μόνο πραγματοποιεί αγορές, αλλά συμμετέχει και σε εκδηλώσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα και πολιτιστικές δράσεις. Η κοινότητα παίζει καθοριστικό ρόλο στην υποστήριξη των επιχειρήσεων, διατηρώντας έτσι ζωντανό τον οικονομικό και κοινωνικό παλμό της αγοράς.

Πολιτιστικός και κοινωνικός ρόλος

Η αγορά δεν περιορίζεται στην εμπορική της λειτουργία, αλλά δρα ως πολιτιστικός και κοινωνικός κόμβος. Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι καλλιτεχνικές εκθέσεις και τα εκπαιδευτικά εργαστήρια προσφέρουν στους επισκέπτες την ευκαιρία να αλληλεπιδράσουν, να συμμετάσχουν σε δημιουργικές δραστηριότητες και να ενισχύσουν το αίσθημα της κοινότητας. Η επιτυχής διοργάνωση φεστιβάλ, pop-up αγορών και δράσεων κοινωνικής αλληλεγγύης ενισχύει τη σύνδεση της αγοράς με το τοπικό περιβάλλον.

Οικονομική βιωσιμότητα

Παρά τις δυσκολίες, η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει καταφέρει να διατηρήσει ένα σταθερό επιχειρηματικό περιβάλλον, δίνοντας τη δυνατότητα σε κοινωνικές επιχειρήσεις

να αναπτυχθούν και να δημιουργήσουν βιώσιμες οικονομικές συνθήκες. Τα πορίσματα της έρευνας δείχνουν ότι πολλές επιχειρήσεις θεωρούν πως η αγορά τους προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες ανάπτυξης και εξωστρέφειας σε σχέση με άλλες μορφές επιχειρηματικότητας.

5.2.2 Αδύναμα Σημεία της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης

Ένα από τα βασικά προβλήματα που αναδείχθηκαν μέσω των ερευνών είναι η δυσκολία πρόσβασης σε χρηματοδοτικά εργαλεία και επενδυτικά κεφάλαια. Πολλές από τις κοινωνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προκλήσεις στη διατήρηση της ρευστότητάς τους και στη χρηματοδότηση νέων εγχειρημάτων, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους.

Επιπλέον, η αγορά διαθέτει περιορισμένο αριθμό καταστημάτων, γεγονός που δεν επιτρέπει την είσοδο νέων κοινωνικών επιχειρήσεων που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στο χώρο. Αυτό μπορεί να περιορίσει την ανανέωση και την επέκταση του μοντέλου της κοινωνικής οικονομίας.

Τέλος, η άνοδος των μεγάλων εμπορικών κέντρων και των ηλεκτρονικών καταστημάτων έχει δημιουργήσει αυξημένο ανταγωνισμό για τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Οι καταναλωτικές συνήθειες εξελίσσονται, και η ανάγκη για ψηφιακή προσαρμογή των επιχειρήσεων της αγοράς καθίσταται επιτακτική.

Παρά τη δυναμική συμμετοχή της κοινότητας, η μακροχρόνια διατήρηση του ενδιαφέροντος του κοινού αποτελεί πρόκληση. Η ανάγκη για διαρκή ανανέωση των δράσεων και εκδηλώσεων είναι σημαντική για τη διατήρηση της αγοραστικής κίνησης και της κοινωνικής εμπλοκής.

5.2.3 Προοπτικές και Βελτιώσεις

Για να ενισχυθεί η οικονομική βιωσιμότητα της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης, είναι απαραίτητο να εξεταστούν τρόποι προσέλκυσης περισσότερων κοινωνικών επιχειρήσεων και χρηματοδοτικών εργαλείων. Η βελτίωση της πρόσβασης σε χρηματοδοτήσεις, επιδοτήσεις και επιχειρηματική υποστήριξη μπορεί να βοηθήσει στη σταθεροποίηση των επιχειρήσεων.

Επιπλέον, η ανάπτυξη ψηφιακών εργαλείων και ηλεκτρονικού εμπορίου θα μπορούσε να αυξήσει την προσβασιμότητα και την αναγνωρισιμότητα των επιχειρήσεων, ενισχύοντας έτσι τη βιωσιμότητα τους. Παράλληλα, η συνέχιση των πολιτιστικών και κοινωνικών δράσεων αποτελεί κλειδί για τη διατήρηση της κοινωνικής συμμετοχής και της σύνδεσης της αγοράς με την κοινότητα.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί ένα επιτυχημένο παράδειγμα εφαρμογής του μοντέλου κοινωνικής οικονομίας σε έναν αστικό χώρο. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν τη σημασία της στην τοπική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την ενίσχυση των κοινωνικών επιχειρήσεων. Παρότι υπάρχουν προκλήσεις που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση, τον ανταγωνισμό και τη μακροχρόνια συμμετοχή της κοινότητας, η αγορά διαθέτει δυναμική για περαιτέρω ανάπτυξη. Με την κατάλληλη στρατηγική και υποστήριξη, μπορεί να εξελιχθεί σε πρότυπο κοινωνικής οικονομίας και βιώσιμης επιχειρηματικότητας, συνεισφέροντας τόσο στην οικονομική ανάπτυξη όσο και στην ενίσχυση των κοινωνικών αξιών.

5.2.4 Σύνδεση με το Θεωρητικό Πλαίσιο

Η ανάλυση των ευρημάτων της έρευνας αναδεικνύει τη σύνδεση της λειτουργίας της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης με τις θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν διατυπωθεί σχετικά με τις κοινωνικές αγορές, την κοινωνική επιχειρηματικότητα και την οικονομική βιωσιμότητα. Η σύγκριση με το θεωρητικό πλαίσιο επιτρέπει την επιβεβαίωση ή αναθεώρηση των θεωρητικών μοντέλων και προσφέρει σημαντικά συμπεράσματα για τη δυναμική των κοινωνικών επιχειρήσεων σε ένα αστικό περιβάλλον.

Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και Κοινωνική Οικονομία

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα αποτελεί μια εναλλακτική μορφή οικονομικής δραστηριότητας που δεν στοχεύει αποκλειστικά στη μεγιστοποίηση του κέρδους αλλά στη δημιουργία κοινωνικής αξίας (Dees, 1998). Τα ευρήματα της έρευνας επιβεβαιώνουν τη σημασία αυτής της διάστασης, καθώς οι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης υπογραμμίζουν τη σύνδεση των επιχειρήσεών τους με την κοινωνική αλληλεγγύη, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την τοπική ανάπτυξη.

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Yunus (2010), οι κοινωνικές επιχειρήσεις λειτουργούν εντός ενός υβριδικού οικονομικού μοντέλου, το οποίο συνδυάζει εμπορικές δραστηριότητες με κοινωνικούς στόχους. Στην περίπτωση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης, παρατηρείται μια τέτοια ισορροπία, όπου οι επιχειρήσεις προσπαθούν να διατηρήσουν τη βιωσιμότητά τους μέσω εσόδων, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκουν να προσφέρουν κοινωνικές υπηρεσίες και προγράμματα ένταξης ευάλωτων ομάδων.

Κοινωνικές Αγορές και Τοπική Ανάπτυξη

Οι κοινωνικές αγορές έχουν περιγραφεί στη βιβλιογραφία ως πολυλειτουργικοί χώροι, που προσφέρουν όχι μόνο οικονομικές συναλλαγές αλλά και κοινωνικές και πολιτιστικές εμπειρίες (Defourny & Nyssens, 2017). Τα ευρήματα της έρευνας επιβεβαιώνουν αυτή τη διάσταση, καθώς η Δημοτική Αγορά Κυψέλης δεν λειτουργεί μόνο ως ένα εμπορικό κέντρο, αλλά και ως χώρος εκπαίδευσης, πολιτιστικών δράσεων και κοινοτικής δικτύωσης.

Η συμβολή της αγοράς στην τοπική ανάπτυξη είναι ιδιαίτερα σημαντική, γεγονός που συνάδει με τις απόψεις του Laville (2015) περί ενσωμάτωσης των κοινωνικών επιχειρήσεων στην τοπική οικονομία. Οι επιχειρηματίες της αγοράς επισημαίνουν ότι η λειτουργία τους δεν αφορά μόνο την οικονομική βιωσιμότητα, αλλά και την ενίσχυση της τοπικής απασχόλησης, την αναζωογόνηση της γειτονιάς και την ενδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών.

Οικονομική Βιωσιμότητα των Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Στη βιβλιογραφία, η βιωσιμότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων έχει συνδεθεί με την πρόσβαση σε χρηματοδοτικούς μηχανισμούς, τη διαφοροποίηση των εσόδων και τη σταθερή συμμετοχή της κοινότητας (Nicholls, 2006). Τα δεδομένα της έρευνας δείχνουν ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης στηρίζονται κυρίως στις πωλήσεις προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά αντιμετωπίζουν προκλήσεις σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε επιπλέον χρηματοδοτήσεις.

Επιπλέον, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο αναγνωρίζουν τη σημασία της εμπλοκής της τοπικής κοινότητας, η οποία διασφαλίζει ένα σταθερό καταναλωτικό κοινό και συμβάλλει στην οικονομική βιωσιμότητα. Αυτή η παρατήρηση επιβεβαιώνει τη

θεωρητική άποψη των Alter (2007) και Austin et al. (2006), οι οποίοι υπογραμμίζουν ότι η σταθερή πελατειακή βάση, η διαφοροποίηση των οικονομικών μοντέλων και η κοινωνική υποστήριξη είναι κρίσιμοι παράγοντες για τη μακροχρόνια βιωσιμότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Η Σημασία της Κοινωνικής Συμμετοχής

Η κοινωνική συμμετοχή αποτελεί βασικό στοιχείο των κοινωνικών επιχειρήσεων και των κοινωνικών αγορών. Σύμφωνα με τον Putnam (2000), η κοινωνική δικτύωση και η ανάπτυξη κοινωνικού κεφαλαίου ενισχύουν τη βιωσιμότητα των κοινοτικών επιχειρήσεων. Στην περίπτωση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης, η διαρκής συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας αποδεικνύεται καθοριστική, καθώς οι κάτοικοι δεν λειτουργούν απλώς ως καταναλωτές, αλλά ως συνδιαμορφωτές του χώρου.

Η ύπαρξη πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων λειτουργεί ως μηχανισμός ενίσχυσης της συμμετοχικότητας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Αυτό επιβεβαιώνει τις θεωρητικές προσεγγίσεις του Evers & Laville (2004), οι οποίοι τονίζουν ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις πρέπει να προσανατολίζονται προς τη διαμόρφωση σχέσεων εμπιστοσύνης και την κοινωνική δικτύωση προκειμένου να διασφαλίσουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους.

Η σύγκριση των ευρημάτων με το θεωρητικό πλαίσιο δείχνει ότι η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί ένα παραδειγματικό μοντέλο κοινωνικής οικονομίας, που συνδυάζει οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν επιβεβαιώνουν τις θεωρητικές προσεγγίσεις για τη σημασία της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, της συμμετοχικότητας και της βιωσιμότητας, αλλά αναδεικνύουν επίσης τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές αγορές, ιδιαίτερα στον τομέα της χρηματοδότησης και της προσαρμογής στις νέες καταναλωτικές συνήθειες.

Η ενίσχυση των χρηματοδοτικών μηχανισμών, η ενσωμάτωση τεχνολογικών καινοτομιών και η διατήρηση της συμμετοχής της κοινότητας είναι κρίσιμοι παράγοντες που θα καθορίσουν τη μελλοντική επιτυχία της αγοράς. Μέσα από τη σύγκριση με τη βιβλιογραφία, καθίσταται σαφές ότι η Δημοτική Αγορά Κυψέλης λειτουργεί ως ένας ζωντανός οργανισμός, ο οποίος εξελίσσεται και προσαρμόζεται, επιβεβαιώνοντας τη

σημασία της κοινωνικής επιχειρηματικότητας ως μέσου τοπικής ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής.

5.2.5 Κριτική Ανάλυση των Αποτελεσμάτων

Η κριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας επιτρέπει μια εις βάθος αποτίμηση των ευρημάτων σε σχέση με τα αρχικά ερευνητικά ερωτήματα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές αγορές. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης, ως αντιπροσωπευτικό παράδειγμα, προσφέρει πολύτιμα συμπεράσματα τόσο για τις ευκαιρίες που παρουσιάζουν αυτού του είδους οι αγορές όσο και για τα εμπόδια που δυσχεραίνουν τη βιωσιμότητά τους.

Σχέση με τα Ερευνητικά Ερωτήματα

Η έρευνα επιδίωξε να εξετάσει τη λειτουργία των κοινωνικών αγορών, να αξιολογήσει την οικονομική και κοινωνική τους επίδραση, και να αναδείξει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις στο πλαίσιο αυτών των αγορών. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν ότι η Δημοτική Αγορά Κυψέλης επιτελεί πολλαπλούς ρόλους, λειτουργώντας τόσο ως χώρος εμπορίου όσο και ως κόμβος κοινωνικής και πολιτιστικής δραστηριότητας.

Ειδικότερα, η ανάλυση των δεδομένων αποδεικνύει ότι:

1. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα ενισχύει την τοπική οικονομία: Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχουν συνεισφέρει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στην ανάπτυξη μικρών, ανεξάρτητων επιχειρήσεων. Παράλληλα, όμως, η οικονομική βιωσιμότητα των επιχειρήσεων αυτών εξακολουθεί να εξαρτάται από εξωτερικούς παράγοντες, όπως η στήριξη της τοπικής κοινότητας και οι διαθέσιμες χρηματοδοτικές ευκαιρίες.
2. Οι πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες ενισχύουν τη βιωσιμότητα: Η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων λειτουργεί ως βασικός μηχανισμός ενίσχυσης της συμμετοχής της κοινότητας. Η κοινωνική διάσταση των αγορών αυτών επιβεβαιώνεται από τη διαρκή εμπλοκή των κατοίκων, η οποία συνδέεται άμεσα με τη θεωρία του κοινωνικού κεφαλαίου.

Ωστόσο, διαφαίνεται ότι η διατήρηση του ενδιαφέροντος του κοινού απαιτεί συνεχή ανανέωση των δράσεων και ευρύτερη δικτύωση με άλλους φορείς.

3. Η διαχείριση και η χρηματοδότηση παραμένουν κρίσιμα ζητήματα: Αν και η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί ένα επιτυχημένο μοντέλο κοινωνικής οικονομίας, η αβεβαιότητα γύρω από τη χρηματοδότηση και τη διαχείριση του χώρου καθιστά αβέβαιο το μέλλον της. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε επενδυτικά κεφάλαια, ενώ η συνεργασία τους με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς δεν είναι πάντα σταθερή.

Αξιολόγηση των Προκλήσεων των Κοινωνικών Αγορών

Παρά τα θετικά αποτελέσματα που καταγράφηκαν, η έρευνα ανέδειξε και σημαντικές προκλήσεις που σχετίζονται με τη μακροχρόνια βιωσιμότητα των κοινωνικών αγορών.

- Χρηματοδότηση και Επιχειρηματική Στρατηγική: Όπως τονίζουν οι Alter (2007) και Nicholls (2006), η οικονομική επιβίωση των κοινωνικών επιχειρήσεων απαιτεί ένα διαφοροποιημένο χρηματοδοτικό μοντέλο που να συνδυάζει πωλήσεις, επιδοτήσεις και εναλλακτικούς πόρους. Τα δεδομένα δείχνουν ότι πολλές επιχειρήσεις στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης δεν έχουν πρόσβαση σε τέτοιες δομές υποστήριξης.
- Αναγνωρισιμότητα και Δικτύωση: Αν και η αγορά έχει πετύχει σημαντική προβολή σε τοπικό επίπεδο, η διατήρηση της επισκεψιμότητας απαιτεί μακροχρόνιες στρατηγικές προώθησης και ενίσχυση της συνεργασίας με άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις, τοπικούς φορείς και πολιτιστικούς οργανισμούς.
- Συμμετοχή της Κοινότητας: Τα ευρήματα δείχνουν ότι η κοινωνική συμμετοχή είναι σημαντικός παράγοντας επιτυχίας, αλλά απαιτείται μεγαλύτερη θεσμική υποστήριξη για να διασφαλιστεί η διαρκής εμπλοκή των κατοίκων. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (Evers & Laville, 2004), η αλληλεπίδραση της κοινότητας με τις κοινωνικές επιχειρήσεις συμβάλλει στην ενδυνάμωση των κοινωνικών δικτύων, αλλά χρειάζονται μηχανισμοί που θα διασφαλίζουν τη βιωσιμότητα αυτής της συμμετοχής.

Κριτική στην Προσέγγιση και τα Όρια της Έρευνας

Η παρούσα μελέτη προσφέρει μια εις βάθος ανάλυση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης, αλλά παρουσιάζει ορισμένους περιορισμούς που πρέπει να ληφθούν υπόψη.

1. Περιορισμός στο εμπειρικό υλικό: Παρόλο που η έρευνα βασίστηκε τόσο σε ποιοτικά όσο και σε ποσοτικά δεδομένα, η περιορισμένη συμμετοχή επιχειρηματιών και απουσία καταναλωτών στη διαδικασία της συνέντευξης ενδέχεται να έχει περιορίσει το εύρος των συμπερασμάτων.
2. Έλλειψη συγκριτικής ανάλυσης με άλλες Κοινωνικές Αγορές: Η μελέτη επικεντρώθηκε στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης, αλλά η απουσία δεδομένων από άλλες κοινωνικές αγορές δεν επέτρεψε μια εκτενή συγκριτική ανάλυση σε ευρύτερο πλαίσιο.
3. Μεταβαλλόμενο Περιβάλλον: Οι κοινωνικές αγορές λειτουργούν σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον. Οι προκλήσεις που καταγράφηκαν ενδέχεται να διαφοροποιηθούν στο μέλλον, καθώς επηρεάζονται από παράγοντες όπως η κρατική πολιτική, η πρόσβαση σε νέες μορφές χρηματοδότησης και οι κοινωνικές τάσεις.

Η κριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων υπογραμμίζει ότι η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί ένα δυναμικό παράδειγμα κοινωνικής αγοράς που έχει επιτύχει σημαντικά θετικά αποτελέσματα, αλλά εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την κοινωνική της αποστολή.

Η επιτυχία των κοινωνικών αγορών εξαρτάται από την ικανότητά τους να ισορροπούν μεταξύ της οικονομικής βιωσιμότητας και της κοινωνικής τους αποστολής. Οι ευρηματικές λύσεις στην ανάπτυξη χρηματοδοτικών μηχανισμών, η ενίσχυση της δικτύωσης και η διαρκής συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για τη μελλοντική ανάπτυξη και διατήρηση του μοντέλου των κοινωνικών αγορών.

Τέλος, τα ευρήματα υποδεικνύουν την ανάγκη για περαιτέρω έρευνα σχετικά με τη συμβολή των κοινωνικών αγορών σε μεγαλύτερη κλίμακα, τη διαχείριση της χρηματοδότησης και την ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής, προκειμένου να αναπτυχθούν βιώσιμα μοντέλα κοινωνικής οικονομίας σε αστικά περιβάλλοντα.

5.3 Συγκριτική Ανάλυση Διαχειριστικής Αρχής

Η μετάβαση από το Impact Hub Athens στην Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων αποτυπώνει τις διαφορετικές προσεγγίσεις που μπορούν να εφαρμοστούν στη διαχείριση μιας κοινωνικής αγοράς. Ενώ το Impact Hub επικεντρώθηκε στην προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της συμμετοχικής διακυβέρνησης, η Τεχνόπολη δίνει έμφαση στη σύνδεση της αγοράς με το πολιτιστικό και τουριστικό οικοσύστημα της πόλης.

Οι επιχειρηματίες που συμμετέχουν στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης φαίνεται να αναγνωρίζουν την προσπάθεια αναβάθμισης του χώρου και της προβολής του σε ευρύτερο κοινό, ωστόσο εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με τη μακροπρόθεσμη στήριξη που μπορεί να παρέχει η νέα διαχείριση στις μικρές επιχειρήσεις. Το γεγονός ότι η Τεχνόπολη έχει ισχυρότερο πολιτιστικό προσανατολισμό σημαίνει ότι μπορεί να προσελκύσει νέους επισκέπτες, ωστόσο η έμφαση στην επιχειρηματικότητα παραμένει ένα σημείο προς περαιτέρω διερεύνηση.

Η διαχείριση της Τεχνόπολης διαφοροποιείται από προηγούμενα μοντέλα, καθώς προσπαθεί να δημιουργήσει έναν αυτοχρηματοδοτούμενο χώρο, όπου οι εμπορικές δραστηριότητες, οι πολιτιστικές δράσεις και η κοινωνική επιχειρηματικότητα συνυπάρχουν. Το ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσο αυτό το μοντέλο μπορεί να στηρίξει βιώσιμα τις κοινωνικές επιχειρήσεις χωρίς τη συνεχή παροχή δημοτικής ή κρατικής ενίσχυσης.

Σύγκριση Διαχειριστικών Προσεγγίσεων

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει περάσει από διαφορετικές φάσεις διαχείρισης, από την αυτοδιαχείριση από συλλογικότητες μέχρι τη διοίκηση από το Impact Hub Athens και, πιο πρόσφατα, από την Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων. Η διαχειριστική αρχή αντιλαμβάνεται την αγορά ως έναν πολυλειτουργικό χώρο που συνδυάζει εμπορικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, προσφέροντας κίνητρα σε επιχειρήσεις κοινωνικού χαρακτήρα.

Η Τεχνόπολη τόνισε τη σημασία της συντονισμένης διαχείρισης και της ενεργής διασύνδεσης με την τοπική κοινότητα. Η έρευνα κατέδειξε ότι βασικό στοιχείο της

επιτυχίας της διαχειριστικής στρατηγικής είναι η ενίσχυση του πολιτιστικού χαρακτήρα της αγοράς μέσω φεστιβάλ, εκδηλώσεων και pop-up καταστημάτων, που αυξάνουν την επισκεψιμότητα και ενισχύουν την οικονομική βιωσιμότητα του χώρου.

Αντίθετα, στη Στοά Εμπόρων δεν υφίσταται ενιαία διαχειριστική αρχή, γεγονός που αποτελεί έναν από τους κύριους ανασταλτικούς παράγοντες για την ανάπτυξή της. Η έλλειψη μιας κεντρικής δομής συντονισμού δυσχεραίνει την προσέλκυση νέων επιχειρήσεων, τη διαχείριση του χώρου και την εξασφάλιση χρηματοδότησης. Η απουσία ενός φορέα που να επιβλέπει τη λειτουργία της στοάς έχει οδηγήσει σε στασιμότητα και αδυναμία στρατηγικού σχεδιασμού.

Επομένως, η σύγκριση των δύο αγορών αναδεικνύει τη σημασία της διοικητικής σταθερότητας και της οργανωμένης διαχείρισης για τη μακροπρόθεσμη επιτυχία των κοινωνικών αγορών. Η περίπτωση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης δείχνει ότι η ύπαρξη μιας σταθερής διαχειριστικής δομής, η αξιοποίηση πολιτιστικών και κοινωνικών δράσεων, καθώς και η ενεργή εμπλοκή της κοινότητας αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για τη βιωσιμότητα του εγχειρήματος.

Προτάσεις και Συμπεράσματα

Η συμβολή της Τεχνόπολης Δήμου Αθηναίων στην αναβάθμιση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης αποδεικνύει τη σημασία της δυναμικής διαχείρισης για την επιτυχία μιας κοινωνικής αγοράς. Εντούτοις, για να διασφαλιστεί η μακροχρόνια βιωσιμότητα του εγχειρήματος, προτείνονται οι εξής ενέργειες:

- Δημιουργία ενός πιο δομημένου μηχανισμού στήριξης των κοινωνικών επιχειρήσεων, με καθορισμένα κριτήρια επιλογής και προγράμματα κατάρτισης.
- Ανάπτυξη συνεργασιών με διεθνείς φορείς, ώστε να αυξηθούν οι ευκαιρίες δικτύωσης και χρηματοδότησης.
- Ενσωμάτωση ενός συστήματος αξιολόγησης της κοινωνικής και οικονομικής επίδρασης, που θα παρέχει διαφανή δεδομένα για την απόδοση του εγχειρήματος.
- Ενίσχυση της τοπικής κοινότητας και της συμμετοχής των κατοίκων στη λήψη αποφάσεων για τη λειτουργία της αγοράς.

Η διαχείριση από την Τεχνόπολη προσφέρει νέες δυνατότητες ανάπτυξης, ωστόσο απαιτείται συνεχής παρακολούθηση των επιδόσεών της και προσαρμογή της στρατηγικής της στις ανάγκες των κοινωνικών επιχειρήσεων και της τοπικής κοινωνίας.

Λόγω του περιορισμένου αριθμού επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη Στοά Εμπόρων και της έλλειψης μίας σαφούς διαχειριστικής αρχής, δεν κατέστη εφικτή η διεξαγωγή ερευνητικών ερωτηματολογίων ή συνεντεύξεων σε αυτήν. Η έλλειψη οργανωμένης δομής και κεντρικού φορέα διαχείρισης καθιστά δύσκολη την αποτύπωση συλλογικών απόψεων και εμπειριών από τους επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στη στοά. Αντίθετα, η Δημοτική Αγορά Κυψέλης, με μια σαφή οργανωτική δομή και ενεργή διαχειριστική αρχή, προσέφερε ένα κατάλληλο πλαίσιο για τη διεξαγωγή της έρευνας. Παρόλα αυτά, η συγκριτική ανάλυση βασίζεται σε δευτερογενή δεδομένα και βιβλιογραφικές πηγές, προκειμένου να αποτυπωθούν οι βασικές προκλήσεις και προοπτικές της Στοάς Εμπόρων.

Προκειμένου να συνοψιστούν με σαφή και συγκριτικό τρόπο τα βασικά ευρήματα της έρευνας, παρατίθεται ο παρακάτω συγκεντρωτικός πίνακας. Ο πίνακας αποτυπώνει τα κύρια χαρακτηριστικά και τις αξιολογήσεις των δύο κοινωνικών αγορών – της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων – βάσει των τριών βασικών αξόνων της μελέτης: την κοινωνική επίδραση, την οικονομική βιωσιμότητα και τη συμμετοχή της κοινότητας. Η συγκριτική αυτή παρουσίαση διευκολύνει την επισκόπηση των ομοιοτήτων και διαφορών, ενώ ενισχύει την ανάλυση των επιμέρους προκλήσεων και επιτυχιών.

Πίνακας 2. Συγκριτικός πίνακας ευρημάτων

Κατηγορία	Δημοτική Αγορά Κυψέλης	Στοά Εμπόρων
Διοικητική Διαχείριση	Οργανωμένη, με υποστήριξη από Impact Hub και Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων	Απουσία σταθερής διαχειριστικής αρχής
Επιχειρηματική Δραστηριότητα	Ποικιλία κοινωνικών επιχειρήσεων, pop-up καταστήματα, καινοτόμα προϊόντα	Περιορισμένος αριθμός επιχειρήσεων, λιγότερη ποικιλία
Κοινωνική Επίδραση	Ισχυρή, με συμμετοχή σε δράσεις, εκπαίδευση και κοινωνική ένταξη	Μικρότερη κοινωνική εμβέλεια, περιορισμένη υποστήριξη

Οικονομική Βιωσιμότητα	Σταθερή, με εξασφάλιση χρηματοδότησης και αυξανόμενη επισκεψιμότητα	Αβέβαιη, λόγω έλλειψης επενδύσεων και οργανωμένης διοίκησης
Πολιτιστικές Δραστηριότητες	Συχνές εκδηλώσεις, φεστιβάλ, συνεργασίες με πολιτιστικούς φορείς	Περιστασιακές δράσεις, χωρίς σταθερότητα
Συμμετοχή της Κοινότητας	Ενεργή συμμετοχή κατοίκων, συλλογικοτήτων και εθελοντών	Μειωμένη, με ελπιδοφόρες προσπάθειες ανάκαμψης

6 Συγκριτική Ανάλυση

Η παρούσα συγκριτική ανάλυση εστιάζει στον τρόπο λειτουργίας της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων, δύο εμβληματικών εμπορικών χώρων της Αθήνας που έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην κοινωνική και οικονομική ζωή της πόλης. Μελετώντας τις διαφορετικές προσεγγίσεις στη διαχείριση, την οργάνωση και τη λειτουργία τους, αποκαλύπτονται οι μοναδικές προκλήσεις και οι επιτυχίες που χαρακτηρίζουν την πορεία τους μέσα στον χρόνο. Το επόμενο κομμάτι εξετάζει τις στρατηγικές που υιοθετήθηκαν για την ενίσχυση της εμπορικής δραστηριότητας, την υποστήριξη των τοπικών κοινοτήτων και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής. Ειδικότερα, διερευνάται ο ρόλος των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων στη διαμόρφωση των λειτουργικών χαρακτηριστικών αυτών των χώρων, η αντίδραση στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές, καθώς και οι επιδράσεις των αναπλάσεων και των προγραμμάτων αναζωογόνησης. Μέσα από τη συγκριτική αυτή προσέγγιση, επιδιώκεται η ανάδειξη των παραγόντων που συνέβαλαν στην επιτυχή ή λιγότερο επιτυχή λειτουργία των δύο αυτών χώρων, προσφέροντας πολύτιμα συμπεράσματα για τον σχεδιασμό και τη διαχείριση παρόμοιων αστικών εγχειρημάτων στο μέλλον.

6.1 Αξιολόγηση Λειτουργίας

Η αξιολόγηση της λειτουργίας των κοινωνικών αγορών είναι κρίσιμη για την κατανόηση της αποτελεσματικότητάς τους στην προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της αλληλεγγύης. Σε αυτό το πλαίσιο, εξετάζουμε τη Δημοτική Αγορά Κυψέλης και τη Στοά Εμπόρων χρησιμοποιώντας τρία βασικά κριτήρια: την κοινωνική επίδραση, την οικονομική βιωσιμότητα και τη συμμετοχή της κοινότητας.

6.1.1 Κοινωνική Επίδραση

Η κοινωνική επίδραση των κοινωνικών αγορών, όπως οι αγορές που εξετάζονται, αξιολογείται μέσω της ικανότητάς τους να ενισχύουν την κοινωνική συνοχή, να προωθούν την κοινωνική ένταξη και να ενδυναμώνουν τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Αυτές οι αγορές λειτουργούν ως πλατφόρμες για την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων, την πολιτιστική ανταλλαγή και την ενίσχυση της τοπικής κοινότητας.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει καταστεί σημαντικός κοινωνικός κόμβος από την επαναλειτουργία της το 2017 υπό τη διαχείριση του Impact Hub Athens και στη συνέχεια της Τεχνόπολης Δήμου Αθηναίων. Η αγορά φιλοξενεί ποικιλία κοινωνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και την αλληλεπίδραση μεταξύ των κατοίκων. Σύμφωνα με μελέτες, οι κοινωνικές αγορές που φιλοξενούν τέτοιες δραστηριότητες συμβάλλουν σημαντικά στην κοινωνική ενδυνάμωση και την προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας.

Οι δράσεις στην αγορά περιλαμβάνουν εκθέσεις τέχνης, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές εκδηλώσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα που στοχεύουν στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και την κοινωνική ένταξη. Η συμμετοχή σε αυτές τις εκδηλώσεις προάγει την αλληλεπίδραση μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και δημιουργεί ένα αίσθημα κοινότητας. Επιπλέον, οι πολιτιστικές δραστηριότητες συμβάλλουν στην ανάπτυξη μιας αίσθησης του ανήκειν και της τοπικής ταυτότητας, ενισχύοντας τους κοινωνικούς δεσμούς και προάγοντας την κοινωνική συνοχή.

Η Στοά Εμπόρων έχει επίσης διαδραματίσει σημαντικό ρόλο ως κοινωνικός και πολιτιστικός χώρος. Παρά τις προκλήσεις που αντιμετώπισε κατά την οικονομική κρίση, οι προσπάθειες αναζωογόνησης της στοάς μέσω της διοργάνωσης καλλιτεχνικών εκδηλώσεων και πολιτιστικών δραστηριοτήτων έχουν αποφέρει καρπούς. Σύμφωνα με τον Monzon και τον Chavez (2012), οι κοινωνικές αγορές που ενσωματώνουν πολιτιστικές δραστηριότητες μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτες για την κοινωνική και πολιτιστική αναγέννηση περιοχών που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες.

Οι εκδηλώσεις στη Στοά Εμπόρων περιλαμβάνουν θεατρικές παραστάσεις, μουσικές βραδιές και εκθέσεις τέχνης, που προσφέρουν εναλλακτικές επιλογές ψυχαγωγίας και προάγουν την καλλιτεχνική έκφραση. Αυτές οι δραστηριότητες ενισχύουν την κοινωνική

συνοχή, προάγοντας την πολιτιστική πολυμορφία και την κοινωνική αλληλεπίδραση. Επιπλέον, λειτουργεί ως χώρος συνάντησης για τους κατοίκους, προσφέροντας ένα περιβάλλον που προάγει την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη.

Η επίδραση των κοινωνικών αγορών είναι πολυδιάστατη και εκτείνεται πέρα από τις εμπορικές δραστηριότητες. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων αποτελούν ζωντανά παραδείγματα χώρων που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή, προάγουν την κοινωνική ένταξη και ενδυναμώνουν τις τοπικές κοινότητες. Μέσω της φιλοξενίας ποικίλων κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, οι αγορές αυτές συμβάλλουν στην καλλιέργεια μιας αίσθησης κοινότητας και στην προώθηση της κοινωνικής αλληλεγγύης. Οι δράσεις και οι πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται στους χώρους αυτούς προσφέρουν πολύτιμα μαθήματα για τη μελλοντική ανάπτυξη και ενίσχυση των κοινωνικών αγορών.

Η κοινωνική επίδραση των δύο αγορών εκδηλώνεται σε πολλαπλά επίπεδα, από τη δημιουργία ενός χώρου κοινωνικής συνάντησης έως την υποστήριξη ευάλωτων ομάδων και την ενίσχυση της τοπικής κοινωνικής συνοχής. Ο παρακάτω πίνακας αποτυπώνει συγκριτικά τις βασικές διαστάσεις αυτής της επίδρασης, όπως αυτές προέκυψαν από την ανάλυση των ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων της παρούσας έρευνας.

Πίνακας 3. Ανάλυση Κοινωνικής Επίδρασης

Παράμετρος	Δημοτική Αγορά Κυψέλης	Στοά Εμπόρων
Εμπλοκή της κοινότητας	Υψηλή – ενεργή συμμετοχή σε εκδηλώσεις, εθελοντισμός, συνεργασία με συλλόγους	Μέτρια – σταδιακή ανάπτυξη, περιορισμένη οργανωμένη συμμετοχή
Πολιτιστικές δραστηριότητες	Συχνές και πολυθεματικές, με έντονη συμμετοχή πολιτών και καλλιτεχνών	Εποχιακές και περιορισμένες κλίμακας, με εστίαση στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς
Συνεισφορά στην κοινωνική συνοχή	Ενισχύει τη συνδεσιμότητα και την αλληλεγγύη μέσω κοινωνικών δράσεων	Συμβολική συνεισφορά, με δυνατότητα ενίσχυσης μέσω δομημένων δράσεων
Προσβασιμότητα και ένταξη ευάλωτων ομάδων	Δράσεις υποστήριξης γυναικών, μεταναστών, ΑμεΑ	Περιορισμένες ενέργειες, κυρίως μέσω συνεργασιών με πολιτιστικούς φορείς
Διαγενεακή αλληλεπίδραση και συμμετοχή νέων	Εκπαιδευτικά προγράμματα και εργαστήρια για όλες τις ηλικίες	Ανεπαρκής στόχευση νέων ομάδων – ανάγκη για περισσότερες δράσεις

6.1.2 Οικονομική Βιωσιμότητα

Η οικονομική βιωσιμότητα αποτελεί κεντρικό παράγοντα για την επιτυχία και τη μακροπρόθεσμη λειτουργία των κοινωνικών αγορών. Η ικανότητά τους να επιτυγχάνουν οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη επηρεάζει άμεσα την κοινωνική τους αποδοτικότητα και την ικανότητα να παρέχουν συνεχώς υπηρεσίες στην κοινότητα. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων παρέχουν χαρακτηριστικά παραδείγματα των προκλήσεων και των επιτυχιών στην προσπάθεια διατήρησης της οικονομικής βιωσιμότητας.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης, λειτουργώντας από το 1931, έχει διανύσει μια ποικιλόμορφη οικονομική πορεία. Αν και αντιμετώπισε σημαντικές δυσκολίες στο παρελθόν, τα τελευταία χρόνια έχει υιοθετήσει ένα βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο με στόχο τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και την οικονομική ευημερία.

Ένα σημαντικό ορόσημο στην αναβάθμιση της αγοράς ήταν η έναρξη του προγράμματος επανεκκίνησης το 2016. Σκοπός του προγράμματος ήταν η συνολική αναβάθμιση της αγοράς και η προσέλκυση νέων επιχειρήσεων. Οι ενέργειες που περιλάμβανε το πρόγραμμα, όπως οι ανακαινίσεις, οι εκσυγχρονισμοί και τα προγράμματα υποστήριξης για τους εμπόρους, συνέβαλαν στην αύξηση της επισκεψιμότητας και του τζίρου των καταστημάτων. Σύμφωνα με έρευνες, τέτοιου είδους πρωτοβουλίες είναι ζωτικής σημασίας για την αναζωογόνηση των τοπικών αγορών και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης λειτουργεί επίσης ως φορέας κοινωνικής επιχειρηματικότητας, προσφέροντας ευκαιρίες σε μικρές επιχειρήσεις, startups και κοινωνικές οργανώσεις. Φιλοξενεί εναλλακτικά καταστήματα που προσφέρουν βιολογικά προϊόντα, χειροποίητα είδη και eco-friendly επιλογές. Η αγορά προσελκύει ένα νέο και ευαισθητοποιημένο κοινό, ενισχύοντας την τοπική οικονομία και προωθώντας την αειφόρο ανάπτυξη. Η επιτυχία αυτών των κοινωνικών επιχειρήσεων ενισχύει την οικονομική ανθεκτικότητα της αγοράς και δημιουργεί ένα πρότυπο για άλλες κοινωνικές αγορές.

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχουν επίσης συμβάλει σημαντικά στην οικονομική της βιωσιμότητα. Φεστιβάλ, θεατρικές

παραστάσεις, μουσικές βραδιές και εκθέσεις τέχνης μεταμορφώνουν την αγορά σε χώρο πολιτισμού και ψυχαγωγίας, προσελκύοντας νέο κοινό και ενισχύοντας την τοπική κοινότητα. Οι εκδηλώσεις αυτές δεν συμβάλλουν μόνο στην οικονομική δραστηριότητα αλλά και στην κοινωνική συνοχή, δημιουργώντας έναν χώρο αλληλεπίδρασης και πολιτιστικής ανταλλαγής.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει επίσης λάβει χρηματοδότηση από ευρωπαϊκά προγράμματα και ιδιωτικούς φορείς. Η χρηματοδότηση αυτή έχει αξιοποιηθεί για την υλοποίηση επενδύσεων και αναπτυξιακών προγραμμάτων που ενισχύουν την οικονομική σταθερότητα και την ανάπτυξη της αγοράς. Οι επενδύσεις σε υποδομές και η δημιουργία ενός ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος έχουν συμβάλει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της αγοράς και στην προσέλκυση νέων επιχειρήσεων.

Παρά τις επιτυχίες, η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αντιμετωπίζει προκλήσεις όπως ο ανταγωνισμός από μεγάλα εμπορικά κέντρα και τις online αγορές. Η οικονομική κρίση επηρέασε αρνητικά την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, ενώ η ανάγκη για συνεχή καινοτομία και προσαρμογή στις νέες τάσεις παραμένει επιτακτική. Ωστόσο, η δέσμευση για διαρκή βελτίωση και η υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών προσφέρουν αισιόδοξες προοπτικές για τη μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα της αγοράς.

Η Στοά Εμπόρων, αν και έχει αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις, όπως η οικονομική κρίση και ο ανταγωνισμός από μεγάλα εμπορικά κέντρα, έχει επιδείξει ανθεκτικότητα και προσαρμοστικότητα. Η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων της, που περιλαμβάνει τη λειτουργία καφέ, εστιατορίων και χώρων εκδηλώσεων, έχει συμβάλει στη δημιουργία ενός πολυδιάστατου οικονομικού περιβάλλοντος. Σύμφωνα με τον Monzon και τον Chavez (2012), η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων είναι κρίσιμη για την οικονομική βιωσιμότητα των κοινωνικών αγορών, καθώς επιτρέπει την αντιμετώπιση των οικονομικών πιέσεων και την προσαρμογή σε μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς.

Η οικονομική βιωσιμότητα της Στοάς Εμπόρων αποτελεί ένα σύνθετο ζήτημα με αρκετές προκλήσεις, αλλά και αισιόδοξες προοπτικές. Η Στοά έχει βιώσει περιόδους ακμής και ύφεσης, επηρεαζόμενη από διάφορους παράγοντες, όπως η ανάπτυξη των εμπορικών κέντρων, η οικονομική κρίση και η έλλειψη επενδύσεων. Ένα σημαντικό μέρος της στοάς παραμένει κλειστό, μειώνοντας την εμπορική δραστηριότητα και τα έσοδα. Επιπλέον, η

στοά αντιμετωπίζει έντονο ανταγωνισμό από γειτονικές αγορές, εμπορικά κέντρα και online αγορές. Η εξασφάλιση επενδύσεων για ανακαινίσεις, εκσυγχρονισμούς και προγράμματα ανάπτυξης αποτελεί επίσης σημαντική πρόκληση.

Παρά τις δυσκολίες, έχει δρομολογήσει διάφορες πρωτοβουλίες για την αναβάθμιση των υποδομών και την προσέλκυση νέων επιχειρήσεων. Η υιοθέτηση ενός μοντέλου κοινωνικής επιχειρηματικότητας, με έμφαση σε βιώσιμες πρακτικές και υποστήριξη μικρών επιχειρήσεων, φέρνει νέες δυνατότητες. Η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και η μετατροπή της στοάς σε χώρο ψυχαγωγίας προσελκύει νέο κοινό και ενισχύει την ελκυστικότητα της στοάς. Η στρατηγική προβολής της ως τουριστικού προορισμού, με έμφαση στην ιστορία και την αρχιτεκτονική της, μπορεί να φέρει νέες πηγές εσόδων.

Η ανακαίνιση και η αναβάθμιση της Στοάς Εμπόρων έχουν επίσης συμβάλει στη βελτίωση της ελκυστικότητάς της και στην προσέλκυση νέων επιχειρήσεων και επισκεπτών. Οι επενδύσεις σε υποδομές και η δημιουργία ενός ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος έχουν ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της στοάς και την ικανότητά της να διατηρεί οικονομική σταθερότητα. Επιπλέον, η προώθηση της στοάς ως πολιτιστικού προορισμού έχει συμβάλει στην αύξηση της επισκεψιμότητας και στην ενίσχυση της οικονομικής της δραστηριότητας.

Η οικονομική βιωσιμότητα των κοινωνικών αγορών εξαρτάται από την ικανότητά τους να προσαρμόζονται στις οικονομικές συνθήκες, να διαφοροποιούν τις δραστηριότητές τους και να ενσωματώνουν βιώσιμες πρακτικές. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων αποτελούν ζωντανά παραδείγματα αυτής της διαδικασίας. Η προσέλκυση μικρών κοινωνικών επιχειρήσεων, η διοργάνωση ποικίλων εκδηλώσεων και η επένδυση σε υποδομές και βιώσιμες πρακτικές έχουν συμβάλει στην οικονομική τους σταθερότητα και ανάπτυξη. Η εμπειρία τους προσφέρει πολύτιμα μαθήματα για τη διαχείριση και την ανάπτυξη άλλων κοινωνικών αγορών, επισημαίνοντας τη σημασία της καινοτομίας και της προσαρμοστικότητας για την επίτευξη μακροπρόθεσμης οικονομικής βιωσιμότητας.

Πίνακας 4. Σύγκριση Οικονομικής Βιωσιμότητας

Παράμετρος	Δημοτική Αγορά Κυψέλης	Στοά Εμπόρων
------------	------------------------	--------------

Πηγή Χρηματοδότησης	Δημοτική στήριξη, ΕΣΠΑ, ιδιωτικές χορηγίες	Περιορισμένη, κυρίως ιδιωτική
Διαχειριστική Αρχή	Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων (με δομή και πόρους)	Μη σταθερή / απουσία επίσημης διοίκησης
Εμπορική Δραστηριότητα	Ποικιλία καταστημάτων, pop-up stores	Μικρός αριθμός ενεργών καταστημάτων
Εκδηλώσεις & Προγράμματα	Συχνές, με στόχο την αύξηση επισκεψιμότητας	Περιορισμένες και μη συστηματικές
Εισροή Επισκεπτών	Υψηλή, ενισχυμένη από πολιτιστικές δράσεις	Χαμηλή έως μέτρια
Οικονομικές Προκλήσεις	Διαχείριση ανταγωνισμού και διατήρηση ποιότητας	Υποχρηματοδότηση και υποδομές

6.1.3 Συμμετοχή της Κοινότητας

Η συμμετοχή της κοινότητας είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα των κοινωνικών αγορών. Η εμπλοκή των τοπικών κατοίκων και φορέων συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης και στη διασφάλιση της βιωσιμότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων. Στην περίπτωση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων, η συμμετοχή της κοινότητας έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην αναζωογόνηση και την επιτυχία τους.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης, από την επαναλειτουργία της υπό τη διαχείριση του Impact Hub Athens και στη συνέχεια της Τεχνόπολης Δήμου Αθηναίων, έχει καταφέρει να ενσωματώσει ενεργά την τοπική κοινότητα στις δραστηριότητές της. Σύμφωνα με έρευνες, η συμμετοχική διακυβέρνηση και η εμπλοκή των τοπικών φορέων και κατοίκων είναι

κρίσιμες για την επιτυχία των κοινωνικών αγορών. Η αγορά λειτουργεί ως πλατφόρμα για την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Η συμμετοχή της κοινότητας ενισχύεται μέσω της διοργάνωσης ποικίλων εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των κατοίκων. Εκθέσεις τέχνης, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές βραδιές και εκπαιδευτικά προγράμματα προσφέρουν ευκαιρίες για κοινωνική αλληλεπίδραση και πολιτιστική ανταλλαγή. Η ενεργή συμμετοχή των κατοίκων στις εκδηλώσεις αυτές δημιουργεί ένα αίσθημα του ανήκειν και ενδυναμώνει τους κοινωνικούς δεσμούς.

Παρατηρούνται διάφοροι τρόποι με τους οποίους η κοινότητα εμπλέκεται ενεργά στην αγορά. Συλλογικές πρωτοβουλίες όπως οι σύλλογοι και ομάδες κατοίκων, επιχειρηματιών και καλλιτεχνών διοργανώνουν εκδηλώσεις, φεστιβάλ και προγράμματα που προωθούν τον πολιτισμό, την κοινωνική συνοχή και την τοπική οικονομία. Εθελοντές προσφέρουν τον χρόνο και τις δεξιότητές τους σε διάφορες δράσεις, όπως ο καθαρισμός και η συντήρηση χώρων, η υποστήριξη εκδηλώσεων και η προβολή της αγοράς.

Η υποστήριξη των εμπόρων είναι επίσης κρίσιμη. Οι κάτοικοι της Κυψέλης και των γειτονικών περιοχών επιλέγουν να ψωνίζουν από τα καταστήματα της αγοράς, στηρίζοντας έτσι την τοπική οικονομία και την ποικιλία προϊόντων. Η κοινότητα μοιράζεται θετικές κριτικές και προτείνει την αγορά σε φίλους και επισκέπτες, ενισχύοντας τη φήμη και την επισκεψιμότητα της αγοράς.

Η συνεργασία με τη διοίκηση της αγοράς αποτελεί έναν άλλο σημαντικό παράγοντα. Κάτοικοι και επιχειρηματίες συμμετέχουν σε συμβουλευτικές επιτροπές, εκφράζοντας τις ιδέες και τις ανησυχίες τους για την ανάπτυξη και τη λειτουργία της αγοράς. Η διοίκηση διατηρεί ανοιχτό κανάλι επικοινωνίας με την κοινότητα, λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις και τα αιτήματά της.

Η πολιτιστική δραστηριότητα είναι ένα ακόμη πεδίο όπου η συμμετοχή της κοινότητας είναι έντονη. Η κοινότητα συμμετέχει ενεργά σε φεστιβάλ, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές βραδιές και άλλες εκδηλώσεις που διοργανώνονται στην αγορά. Καλλιτέχνες και δημιουργοί εμπνέονται από την αγορά και εκθέτουν τα έργα τους στους χώρους της, προσδίδοντας μια ατμόσφαιρα δημιουργικότητας και ενδυναμώνοντας τον πολιτιστικό χαρακτήρα της αγοράς.

Η Στοά Εμπόρων, με την πλούσια ιστορία της και την προσπάθεια αναζωογόνησης, έχει επίσης καταφέρει να ενσωματώσει την κοινότητα στις δραστηριότητές της. Λειτουργεί ως χώρος συνάντησης και κοινωνικοποίησης για τους κατοίκους, προσφέροντας ένα περιβάλλον που προάγει την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη. Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι θεατρικές παραστάσεις και οι μουσικές βραδιές που διοργανώνονται στη στοά προσφέρουν εναλλακτικές επιλογές ψυχαγωγίας και συμβάλλουν στην καλλιέργεια μιας αίσθησης κοινότητας.

Η Στοά Εμπόρων προάγει επίσης τη συμμετοχική διακυβέρνηση, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή των κατοίκων και των τοπικών φορέων στη λήψη αποφάσεων. Η συνεργασία μεταξύ των κοινωνικών επιχειρήσεων, των πολιτιστικών οργανισμών και των κατοίκων ενισχύει την τοπική ανάπτυξη και προάγει την κοινωνική αλληλεγγύη. Επιπλέον, η στοά λειτουργεί ως πλατφόρμα για την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Παρατηρούνται διάφορες μορφές εμπλοκής που σταδιακά ενισχύονται. Πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως φεστιβάλ και εκθέσεις τέχνης, θεατρικές παραστάσεις και μουσικές βραδιές προσελκύουν ένα νέο και ευαισθητοποιημένο κοινό, το οποίο έρχεται σε επαφή με την ιστορία και τον πολιτισμό της. Καλλιτέχνες και δημιουργοί διοργανώνουν εκθέσεις, performances και workshops, προσδίδοντας μια ζωντανή καλλιτεχνική πνοή. Εθελοντικές ομάδες οργανώνονται για τον καθαρισμό, τη συντήρηση και την αναβάθμιση των χώρων της Στοάς, εκφράζοντας την αίσθηση ευθύνης και την επιθυμία για την ανάπτυξή της.

Η υποστήριξη των εμπορών είναι επίσης σημαντική. Κάτοικοι και επισκέπτες επιλέγουν να ψωνίζουν από τα καταστήματα της Στοάς, στηρίζοντας έτσι την τοπική οικονομία και τη διατήρηση της αυθεντικότητας του χώρου. Η κοινότητα μοιράζεται θετικές κριτικές και προτείνει τη Στοά σε φίλους και επισκέπτες, συμβάλλοντας στην προβολή και την προσέλκυση νέου κοινού.

Ωστόσο, η Στοά Εμπόρων αντιμετωπίζει προκλήσεις όπως η έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης για τις δραστηριότητες και τα events που λαμβάνουν χώρα στη Στοά, καθώς και οι δυσκολίες πρόσβασης για ΑΜΕΑ και άτομα με ειδικές ανάγκες. Επιπλέον, η έλλειψη πόρων και οργανωτικής δομής μπορεί να δυσχεραίνει την υλοποίηση συλλογικών πρωτοβουλιών και την ενεργή συμμετοχή της κοινότητας.

Η συμμετοχή της κοινότητας είναι κρίσιμη για την επιτυχία και την αειφορία των κοινωνικών αγορών. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων αποτελούν παραδείγματα χώρων που έχουν καταφέρει να ενσωματώσουν ενεργά την τοπική κοινότητα στις δραστηριότητές τους, ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή και την τοπική ανάπτυξη. Η συμμετοχική διακυβέρνηση, η διοργάνωση ποικίλων εκδηλώσεων και η προώθηση της κοινωνικής αλληλεγγύης αποτελούν βασικούς παράγοντες για την επιτυχία αυτών των αγορών. Οι δράσεις και οι πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται στους χώρους αυτούς προσφέρουν πολύτιμα μαθήματα για τη διαχείριση και την ανάπτυξη άλλων κοινωνικών αγορών, επισημαίνοντας τη σημασία της συμμετοχής της κοινότητας για την επίτευξη μακροπρόθεσμης αειφορίας.

6.2 Σύγκριση και Αντιθέσεις

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων αποτελούν δύο παραδείγματα κοινωνικών αγορών που λειτουργούν στο κέντρο της Αθήνας. Παρά τις διαφορετικές ιστορικές τους καταβολές και τις ποικίλες προκλήσεις που αντιμετώπισαν, και οι δύο έχουν εξελιχθεί σε σημαντικά κέντρα κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας. Σε αυτή την ενότητα, θα αναλυθούν τα κοινά σημεία και οι διαφορές μεταξύ των δύο αγορών, με έμφαση στις λειτουργικές τους δομές, τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν και τις στρατηγικές ανάπτυξης που έχουν υιοθετήσει.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων αποτελούν δύο ιστορικά μνημεία με ξεχωριστή ατμόσφαιρα και δυνατότητες. Η πρώτη έχει καταφέρει να διατηρήσει έναν ζωντανό και ενεργό χαρακτήρα, εστιάζοντας στην κοινωνική και επιχειρηματική ανάπτυξη.

Η Στοά, αντιμετωπίζοντας προκλήσεις, διαθέτει δυνατότητες για αναζωογόνηση και αξιοποίηση του πολιτιστικού της πλούτου. Η μελλοντική τους πορεία εξαρτάται από την υλοποίηση βιώσιμων στρατηγικών που εστιάζουν στην ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και δυνατοτήτων τους, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τις προτιμήσεις της σύγχρονης κοινότητας.

6.2.1 Κοινά Σημεία

Η ιστορική σημασία και η πολιτιστική κληρονομιά των κοινωνικών αγορών αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία για την ταυτότητα και τη λειτουργία τους. Στις περιπτώσεις που

εξετάζουμε, η μακρά και πολυδιάστατη ιστορία τους αντικατοπτρίζει τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές αλλαγές της Αθήνας, αναδεικνύοντας τη σημασία τους ως πολιτιστικά μνημεία και κέντρα κοινωνικής ζωής.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης, κατασκευασμένη στη δεκαετία του 1930, αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα αρχιτεκτονικής του Μεσοπολέμου στην Αθήνα. Η αγορά εγκαινιάστηκε το 1937, με πρωταρχικό στόχο να εξυπηρετεί τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων και να συμβάλλει στην αποσυμφόρηση της κεντρικής αγοράς της Αθήνας, Υπήρξε κεντρικό σημείο εμπορικής δραστηριότητας και κοινωνικής συναναστροφής, φιλοξενώντας ποικίλα καταστήματα όπως ιχθυοπωλεία, κρεοπωλεία και οπωροπωλεία. Ωστόσο, με την πάροδο των ετών και τις αλλαγές στις καταναλωτικές συνήθειες, η αγορά άρχισε να φθίνει, κλείνοντας τελικά το 2003. Η αναγέννησή της ξεκίνησε το 2009 από την «Ανοιχτή Συνέλευση της Πρωτοβουλίας Κατοίκων για τη Δημοτική Αγορά της Κυψέλης», και συνεχίστηκε το 2012 με την ανακαίνιση του κτιρίου από τον Δήμο Αθηναίων. Το 2017, η αγορά άνοιξε ξανά για το κοινό υπό τη διαχείριση του Impact Hub Athens, και από το 2023 η διαχείριση πέρασε στην Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων.

Η διατήρηση της ιστορικής μνήμης της αγοράς είναι κρίσιμη, όπως αποδεικνύεται από την ανακάλυψη και αποκατάσταση δύο τοιχογραφιών με σφυροδρέπανα, που χρονολογούνται από την περίοδο μετά την Απελευθέρωση και πριν τα Δεκεμβριανά, τον Νοέμβριο του 1944. Η ανάδειξη αυτών των ιστορικών στοιχείων υπογραμμίζει τη σημασία της αγοράς ως μνημείο της αθηναϊκής ιστορίας και πολιτισμού.

Η Στοά Εμπόρων, που χτίστηκε στη δεκαετία του 1930 στην οδό Βουλής, αποτελεί επίσης ένα σημαντικό ιστορικό μνημείο της Αθήνας. Ο αρχιτέκτονας Αναστάσιος Μεταξάς σχεδίασε τη στοά σε νεοκλασικό ύφος, συνδυάζοντας την κομψότητα με τη λειτουργικότητα. Κατά τις δεκαετίες του 1930 και του 1940, η Στοά άνθισε ως κέντρο εμπορικής δραστηριότητας, φιλοξενώντας πλήθος καταστημάτων με ρούχα, αξεσουάρ, κοσμήματα και είδη σπιτιού. Λειτουργήσε επίσης ως σημαντικό σημείο κοινωνικής συνάντησης και συναναστροφής για τους Αθηναίους.

Ωστόσο, η ανάπτυξη των εμπορικών κέντρων στα προάστια της Αθήνας κατά τη δεκαετία του 1970 και η οικονομική κρίση των δεκαετιών του 2000 και 2010 οδήγησαν σε παρακμή της Στοάς Εμπόρων, με πολλά καταστήματα να κλείνουν. Παρά τις δυσκολίες, έχει περάσει

από διάφορες φάσεις ανακαίνισης και αναβάθμισης, με στόχο την αναζωογόνησή της και την προσέλκυση επισκεπτών.

Η Στοά Εμπόρων, όπως και η Δημοτική Αγορά Κυψέλης, έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέες¹, αναγνωρίζοντας την αρχιτεκτονική της αξία και την ιστορική της σημασία. Οι προσπάθειες ανακαίνισης και αναβάθμισης της στοάς περιλαμβάνουν την αποκατάσταση των αρχιτεκτονικών της στοιχείων και τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων που αναδεικνύουν την ιστορία και τον πολιτισμό της περιοχής.

6.2.1.1 Ιστορική Διαδρομή

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά στην ιστορική τους εξέλιξη και τη σημασία τους ως πολιτιστικά μνημεία. Και οι δύο έχουν περάσει από περιόδους ακμής και παρακμής, αντανακλώντας τις κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές της πόλης. Οι αρχιτεκτονικές τους δομές και τα χαρακτηριστικά τους αποτελούν σημαντικά δείγματα της αρχιτεκτονικής του Μεσοπολέμου, ενώ οι προσπάθειες αποκατάστασης και αναβάθμισης τους υπογραμμίζουν τη σημασία της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η ιστορική σημασία και η πολιτιστική κληρονομιά των δύο αυτών αγορών δεν αποτελούν μόνο μέρος της τοπικής ταυτότητας αλλά και πηγές έμπνευσης για την αναζωογόνηση και την ανάπτυξή τους. Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και οι συλλογικές πρωτοβουλίες που διοργανώνονται στους χώρους τους ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και προάγουν την τοπική ανάπτυξη, δημιουργώντας ένα ζωντανό παράδειγμα του πώς οι ιστορικοί χώροι μπορούν να ανανεωθούν και να παραμείνουν ενεργά μέρη της σύγχρονης αστικής ζωής.

6.2.1.2 Κοινωνική Επιχειρηματικότητα

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα από τα θεμελιώδη κοινά σημεία μεταξύ της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων. Ως μορφές κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, οι δύο αυτές αγορές ενσωματώνουν κοινωνικές επιχειρήσεις που επιδιώκουν την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής μέσω βιώσιμων πρακτικών και κοινωνικά προσανατολισμένων υπηρεσιών.

¹ Υπουργική Απόφαση ΥΠΠΟ ΔΝΣΑΚ/81792/2115, ΦΕΚ 1580/Β/16-11-2005.

Η Αγορά έχει αναδειχθεί σε πρότυπο κοινωνικής επιχειρηματικότητας, φιλοξενώντας πληθώρα μικρών κοινωνικών επιχειρήσεων και οργανισμών που προάγουν την τοπική οικονομία και την κοινωνική ευημερία. Λειτουργεί ως κόμβος για την ανάπτυξη κοινωνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς, όπως η βιολογική γεωργία, η χειροτεχνία και οι υπηρεσίες ανακύκλωσης. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της τοπικής κοινότητας, ενισχύοντας ταυτόχρονα την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την κοινωνική αλληλεγγύη.

Ένα από τα σημαντικά παραδείγματα κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Δημοτική Αγορά Κυψέλης είναι το βιολογικό παντοπωλείο που προσφέρει προϊόντα τοπικών παραγωγών. Το παντοπωλείο αυτό υποστηρίζει την τοπική οικονομία και προάγει την υγιεινή διατροφή, ενώ ταυτόχρονα προωθεί πρακτικές βιώσιμης γεωργίας. Επιπλέον, το κέντρο ανακύκλωσης που λειτουργεί στην αγορά προσφέρει υπηρεσίες ανακύκλωσης και εκπαιδευτικά προγράμματα για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση της κοινότητας. Αυτές οι πρωτοβουλίες υπογραμμίζουν τη δέσμευση της αγοράς στην κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Η Στοά Εμπόρων, αν και έχει αντιμετωπίσει προκλήσεις στην αναζωογόνησή της, έχει επίσης αναδείξει την κοινωνική επιχειρηματικότητα ως βασικό στοιχείο της στρατηγικής της. Στη στοά φιλοξενούνται διάφορες μικρές επιχειρήσεις και κοινωνικοί οργανισμοί που εστιάζουν σε κοινωνικά προσανατολισμένες δραστηριότητες και βιώσιμες πρακτικές. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει την προώθηση χειροποίητων προϊόντων, την οργάνωση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων και την προσφορά υπηρεσιών που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και την τοπική οικονομία.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικής επιχειρηματικότητας στη Στοά είναι τα χειροτεχνικά εργαστήρια που προσφέρουν χώρους για την παραγωγή και πώληση χειροποίητων προϊόντων. Αυτά τα εργαστήρια ενισχύουν την τοπική οικονομία και προάγουν την πολιτιστική κληρονομιά, προσφέροντας στους καλλιτέχνες την ευκαιρία να εκθέσουν και να πωλήσουν τα έργα τους. Επιπλέον, οι κοινωνικές επιχειρήσεις στη Στοά Εμπόρων συχνά συνεργάζονται με τοπικές οργανώσεις και φορείς για την οργάνωση εκδηλώσεων και προγραμμάτων που ενισχύουν την κοινωνική αλληλεγγύη και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα στις δύο αυτές αγορές παρουσιάζει αρκετά κοινά σημεία, με κύριο στόχο την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων φιλοξενούν μικρές επιχειρήσεις και κοινωνικούς οργανισμούς που προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες με κοινωνικό και περιβαλλοντικό προσανατολισμό. Η επιτυχία αυτών των κοινωνικών επιχειρήσεων συμβάλλει στην οικονομική ανθεκτικότητα και την κοινωνική ευημερία των περιοχών τους.

Ωστόσο, υπάρχουν και διαφοροποιήσεις στις προσεγγίσεις τους. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει επωφεληθεί από ευρωπαϊκά προγράμματα και ιδιωτικές επενδύσεις που ενίσχυσαν την ανακαίνιση και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών της, ενώ η Στοά Εμπόρων αντιμετωπίζει μεγαλύτερες δυσκολίες στην εξασφάλιση χρηματοδότησης για την υλοποίηση εκσυγχρονιστικών έργων. Παρά τις προκλήσεις αυτές, και οι δύο αγορές αποτελούν σημαντικά παραδείγματα κοινωνικής επιχειρηματικότητας που προάγουν την τοπική ανάπτυξη και την κοινωνική αλληλεγγύη.

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα στις κοινωνικές αγορές αναδεικνύει τη δύναμη της τοπικής κοινότητας και την ικανότητά της να αναπτύσσει και να υποστηρίζει βιώσιμες και κοινωνικά προσανατολισμένες επιχειρήσεις. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων αποτελούν ζωντανά παραδείγματα αυτής της διαδικασίας, προσφέροντας πολύτιμα μαθήματα για τη διαχείριση και την ανάπτυξη άλλων κοινωνικών αγορών.

6.2.1.3 Πολιτιστικές Δραστηριότητες

Οι πολιτιστικές δραστηριότητες αποτελούν έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που ενισχύουν τη λειτουργία και την ελκυστικότητα των κοινωνικών αγορών, όπως η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων. Μέσω των πολιτιστικών εκδηλώσεων, οι αγορές αυτές καταφέρνουν να προσελκύουν ένα ποικίλο κοινό, να προάγουν την κοινωνική συνοχή και να αναδεικνύουν την πολιτιστική κληρονομιά των περιοχών τους.

Η Αγορά έχει αναδειχθεί σε ένα δυναμικό κέντρο πολιτιστικών δραστηριοτήτων, φιλοξενώντας ποικίλες εκδηλώσεις που προσελκύουν επισκέπτες από όλη την Αθήνα. Η αγορά διοργανώνει τακτικά φεστιβάλ, εκθέσεις τέχνης, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές βραδιές και εκπαιδευτικά προγράμματα, προσφέροντας ένα ευρύ φάσμα πολιτιστικών εμπειριών στους επισκέπτες της.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Φεστιβάλ Κυκλικής Οικονομίας που διοργανώθηκε σχεδόν ετησίως στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης. Το φεστιβάλ αυτό φέρνει κοντά κοινωνικές επιχειρήσεις, καλλιτέχνες και τοπικές κοινότητες, προσφέροντας εργαστήρια, συζητήσεις και πολιτιστικά δρώμενα που προάγουν την ανακύκλωση και την προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον, η αγορά φιλοξενεί τακτικά εκθέσεις τοπικών καλλιτεχνών, δίνοντας τους την ευκαιρία να παρουσιάσουν τα έργα τους σε ένα ευρύ κοινό.

Η μουσική είναι επίσης ένα σημαντικό στοιχείο των πολιτιστικών δραστηριοτήτων της αγοράς. Μουσικές βραδιές με τοπικά συγκροτήματα και καλλιτέχνες διοργανώνονται συχνά, προσελκύοντας νέους και ενήλικες που απολαμβάνουν ζωντανή μουσική σε ένα φιλικό και ανοιχτό περιβάλλον. Οι δραστηριότητες αυτές ενισχύουν τη σχέση της αγοράς με την τοπική κοινότητα και συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ζωντανού πολιτιστικού κόμβου.

Η Στοά Εμπόρων, παρά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει, έχει επίσης καταφέρει να ενσωματώσει πολιτιστικές δραστηριότητες που προσελκύουν επισκέπτες και ενισχύουν την κοινωνική συνοχή. Η στοά φιλοξενεί τακτικά πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις τέχνης, μουσικές βραδιές και φεστιβάλ που προάγουν την πολιτιστική ανταλλαγή και την καλλιτεχνική δημιουργία.

Ένα από τα σημαντικά δρώμενα που διοργανώνονται στη Στοά Εμπόρων είναι οι εκθέσεις χειροτεχνίας και τέχνης, όπου καλλιτέχνες και δημιουργοί εκθέτουν τα έργα τους σε ένα ευρύ κοινό. Αυτές οι εκθέσεις προσφέρουν μια πλατφόρμα για την προβολή της τοπικής καλλιτεχνικής παραγωγής και ενισχύουν την πολιτιστική ζωή της περιοχής.

Η Στοά Εμπόρων φιλοξενεί επίσης φεστιβάλ και εκδηλώσεις που συνδυάζουν την τέχνη με την κοινωνική αλληλεπίδραση τα τελευταία χρόνια.

Πιο συγκεκριμένα:

- Φεστιβάλ "Ιχνη Εμπορίου"²: Πραγματοποιήθηκε το 2014 και το 2015, δίνοντας νέα πνοή στον χώρο με "ανταλλακτικές κυψέλες" δημιουργικών ομάδων, οι οποίες μοιράζονταν γνώσεις και εμπειρίες με το κοινό.

² <http://plantcult.web.auth.gr/en/results-eng/conferences-talks>

- "This is Athens City Festival"³: Το 2024, η Στοά Εμπόρων συμμετείχε στο φεστιβάλ αυτό, το οποίο στόχευε στην ανάδειξη άγνωστων πλευρών της πόλης.
- Εκδηλώσεις deBóp⁴: Συχνά φιλοξενεί μουσικές εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις και άλλες δράσεις.
- Street Food and Tunes: Διοργανώνεται περιστασιακά, προσφέροντας γευστικά πιάτα από διάφορες κουζίνες και μουσική από DJs.
- The Athenians photoshoot: Μια καλλιτεχνική δράση όπου οι Αθηναίοι καλούνται να φωτογραφηθούν και να μοιραστούν τις ιστορίες τους.
- Speed Dating Parties: Για όσους αναζητούν τον έρωτα, η Στοά Εμπόρων φιλοξενεί βραδιές γνωριμιών.
- Up Festival: Μουσικό φεστιβάλ με Schwerpunkt σε ανερχόμενους καλλιτέχνες.
- Athens Plaython Launching Party: Εκδήλωση για την παρουσίαση του παιχνιδιού Plaython, που στόχο έχει την προώθηση της άσκησης και του παιχνιδιού.

6.2.2 Διαφορές

Η ανάλυση των κοινωνικών αγορών της Κυψέλης και της Στοάς αποκαλύπτει σημαντικές διαφορές που επηρεάζουν την ανάπτυξη, τη λειτουργία και την κοινωνική τους επίδραση. Αυτές αντικατοπτρίζουν τις ποικίλες προσεγγίσεις και στρατηγικές που εφαρμόζονται σε κάθε αγορά, αντανακλώντας τη μοναδική τους ταυτότητα και τις ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Εξετάζοντας τη διοικητική διαχείριση, την κλίμακα ανάπτυξης και τις προκλήσεις, καθώς και την κοινωνική συμμετοχή και δραστηριοποίηση, μπορούμε να κατανοήσουμε καλύτερα τις διαφορετικές δυναμικές και να εντοπίσουμε τους παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχία ή αποτυχία κάθε πρωτοβουλίας.

6.2.3 Διοικητική διαχείριση

Η διαφορά στη διοικητική διαχείριση μεταξύ της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων είναι εμφανής και έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και τη βιωσιμότητά τους. Η επιτυχία της πρώτης οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ενεργή εμπλοκή

³ <https://www.athinorama.gr/>

⁴ <https://www.debop.gr/>

του Δήμου Αθηναίων και των συνεργαζόμενων φορέων, όπως το Impact Hub Athens και η Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων, που κατάφεραν να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση, να εφαρμόσουν καινοτόμες πρακτικές και να αναδείξουν την αγορά ως πρότυπο κοινωνικής και πολιτιστικής δραστηριότητας.

Αντίθετα, η Στοά έχει αντιμετωπίσει μεγαλύτερες δυσκολίες λόγω της έλλειψης σταθερής και οργανωμένης διοικητικής διαχείρισης. Η απουσία μιας κεντρικής αρχής που θα συντόνιζε τις προσπάθειες αναζωογόνησης και θα προωθούσε τη στοά ως ζωντανό πολιτιστικό και κοινωνικό κόμβο έχει επηρεάσει αρνητικά την ελκυστικότητά της και τη δυνατότητά της να προσελκύει νέες επιχειρήσεις και επισκέπτες.

Η περίπτωση της Κυψέλης δείχνει ότι η αποτελεσματική διοικητική διαχείριση, η εξασφάλιση χρηματοδότησης και η εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην αναζωογόνηση και τη βιωσιμότητα των κοινωνικών αγορών. Η Στοά Εμπόρων, με τις απαραίτητες διοικητικές αλλαγές και την εξασφάλιση πόρων, έχει τη δυνατότητα να ακολουθήσει ένα παρόμοιο μονοπάτι και να αναδειχθεί σε σημαντικό κέντρο κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής.

6.2.4 Κλίμακα και Προκλήσεις Ανάπτυξης

Η κλίμακα και οι προκλήσεις ανάπτυξης είναι σημαντικοί παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχία και τη βιωσιμότητα των κοινωνικών αγορών. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά την κλίμακα των δραστηριοτήτων τους και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στην ανάπτυξή τους.

Η Αγορά έχει καταφέρει να αναδειχθεί σε ένα από τα πιο επιτυχημένα παραδείγματα κοινωνικής αγοράς στην Αθήνα, κυρίως λόγω της μεγάλης κλίμακας των δραστηριοτήτων της και της ικανότητάς της να προσελκύει χρηματοδότηση και επενδύσεις. Η αγορά διαθέτει περίπου πληθώρα από καταστήματα που προσφέρουν μια ευρεία γκάμα προϊόντων και υπηρεσιών, όπως βιολογικά τρόφιμα, χειροποίητα είδη, και υπηρεσίες ανακύκλωσης.

Ένα από τα κλειδιά της επιτυχίας της είναι η ικανότητά της να προσαρμόζεται στις ανάγκες της τοπικής κοινότητας και να εισάγει καινοτόμες πρακτικές. Το πρόγραμμα επανεκκίνησης ήταν καθοριστικό για την αναβάθμιση της αγοράς. Περιλάμβανε ανακαινίσεις, εκσυγχρονισμούς και προγράμματα υποστήριξης για τους εμπόρους, που είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση της επισκεψιμότητας και του τζίρου των καταστημάτων.

Επιπλέον, η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει επωφεληθεί από την ένταξη της σε ευρωπαϊκά προγράμματα χρηματοδότησης και την υποστήριξη ιδιωτικών φορέων, γεγονός που της επέτρεψε να εφαρμόσει αναπτυξιακές στρατηγικές και να ενισχύσει την οικονομική της βιωσιμότητα. Η συνεισφορά της στην τοπική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης και ενισχύει την τοπική οικονομία μέσω της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Η Στοά Εμπόρων, αντίθετα, έχει αντιμετωπίσει μεγαλύτερες προκλήσεις όσον αφορά την κλίμακα των δραστηριοτήτων της και την ανάπτυξή της. Η στοά, που χτίστηκε τη δεκαετία του 1930, έχει βιώσει περιόδους ακμής και παρακμής, επηρεαζόμενη από την ανάπτυξη των εμπορικών κέντρων στα προάστια και την οικονομική κρίση των τελευταίων δεκαετιών.

Διαθέτει μικρότερο αριθμό καταστημάτων σε σχέση με τη Δημοτική Αγορά Κυψέλης, και πολλά από αυτά τα καταστήματα παραμένουν κενά λόγω της έλλειψης επενδύσεων και της υποβάθμισης των υποδομών. Οι προσπάθειες για ανακαίνιση και αναζωογόνηση της στοάς ήταν σποραδικές και ανεπαρκείς, κυρίως λόγω της έλλειψης συνεχούς και οργανωμένης διοικητικής διαχείρισης .

Μια από τις κύριες προκλήσεις για τη Στοά είναι η εξασφάλιση χρηματοδότησης για την ανακαίνιση και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών της. Η έλλειψη πόρων και η αδυναμία προσέλκυσης επενδύσεων έχουν περιορίσει τις δυνατότητες της στοάς να αναπτυχθεί και να ανταγωνιστεί αποτελεσματικά τα μεγάλα εμπορικά κέντρα και τις ηλεκτρονικές αγορές. Επίσης, η ανάγκη για συνεχή καινοτομία και προσαρμογή στις νέες τάσεις αποτελεί σημαντική πρόκληση για την οικονομική βιωσιμότητα της στοάς .

Η κλίμακα και οι προκλήσεις ανάπτυξης των δύο αγορών παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει καταφέρει να αναπτυχθεί σε μεγάλη κλίμακα, ενσωματώνοντας ποικίλες δραστηριότητες και εξασφαλίζοντας χρηματοδότηση που της επιτρέπει να εφαρμόζει καινοτόμες πρακτικές και να αναβαθμίζει συνεχώς τις υποδομές της. Η επιτυχία της οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην οργανωμένη διοικητική διαχείριση και στην υποστήριξη από ευρωπαϊκά προγράμματα και ιδιωτικούς φορείς.

Αντίθετα, η Στοά Εμπόρων αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις στην ανάπτυξή της, λόγω της έλλειψης πόρων και της αδυναμίας προσέλκυσης επενδύσεων. Η μικρότερη κλίμακα

των δραστηριοτήτων της και η υποβάθμιση των υποδομών της περιορίζουν τις δυνατότητες ανάπτυξής της και την ικανότητά της να προσελκύει νέες επιχειρήσεις και επισκέπτες.

Η περίπτωση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης δείχνει ότι η επιτυχής ανάπτυξη μιας κοινωνικής αγοράς απαιτεί οργανωμένη διοικητική διαχείριση, στρατηγικό σχεδιασμό και εξασφάλιση πόρων. Η Στοά Εμπόρων, με τις απαραίτητες διοικητικές αλλαγές και την εξασφάλιση χρηματοδότησης, έχει τη δυνατότητα να ακολουθήσει ένα παρόμοιο μονοπάτι και να αναδειχθεί σε σημαντικό κέντρο κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής.

6.2.5 Κοινωνική Συμμετοχή και Δραστηριοποίηση

Η κοινωνική συμμετοχή και δραστηριοποίηση αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την επιτυχία και τη βιωσιμότητα των κοινωνικών αγορών. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης και η Στοά Εμπόρων παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ως προς το βαθμό και την ποιότητα της κοινωνικής συμμετοχής που έχουν καταφέρει να επιτύχουν, γεγονός που επηρεάζει την αποδοχή και την ενσωμάτωσή τους στην τοπική κοινότητα.

Η Κυψέλη έχει καταφέρει να αναπτύξει μια ισχυρή σύνδεση με την τοπική κοινότητα, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στον υψηλό βαθμό κοινωνικής συμμετοχής και δραστηριοποίησης. Η αγορά λειτουργεί ως κέντρο κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής, προσφέροντας ένα χώρο όπου οι κάτοικοι μπορούν να συναντηθούν, να αλληλεπιδράσουν και να συμμετάσχουν σε ποικίλες δραστηριότητες.

Ένα σημαντικό παράδειγμα της κοινωνικής συμμετοχής είναι η ενεργή εμπλοκή των κατοίκων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Η αγορά φιλοξενεί τακτικά ανοιχτές συνελεύσεις και διαβουλεύσεις, όπου οι κάτοικοι μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους, να προτείνουν ιδέες και να συμβάλλουν στον σχεδιασμό και την υλοποίηση διαφόρων πρωτοβουλιών.

Επιπλέον, η αγορά στηρίζει και προωθεί συλλογικές πρωτοβουλίες και δράσεις εθελοντισμού. Για παράδειγμα, ομάδες κατοίκων οργανώνουν δράσεις καθαρισμού και συντήρησης των χώρων της αγοράς, καθώς και πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη. Η συνεργασία με τοπικές οργανώσεις και φορείς επιτρέπει την υλοποίηση προγραμμάτων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα της κοινότητας, όπως εργαστήρια τέχνης, εκπαιδευτικά προγράμματα και φεστιβάλ.

Η επιτυχία της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης στηρίζεται επίσης στην ικανότητά της να προσελκύει ένα ευρύ φάσμα επισκεπτών, όχι μόνο από την Κυψέλη αλλά και από άλλες περιοχές της Αθήνας. Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι αγορές τοπικών προϊόντων και οι κοινωνικές δράσεις που διοργανώνονται στην αγορά συμβάλλουν στην προβολή της και την ενίσχυση της φήμης της ως ζωντανό και δυναμικό κέντρο κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής.

Αντίθετα, η Στοά Εμπόρων αντιμετωπίζει μεγαλύτερες προκλήσεις όσον αφορά την κοινωνική συμμετοχή και δραστηριοποίηση. Η στοά, αν και αποτελεί ένα σημαντικό ιστορικό και πολιτιστικό μνημείο της Αθήνας, δεν έχει καταφέρει να αναπτύξει την ίδια δυναμική σύνδεση με την τοπική κοινότητα όπως η Δημοτική Αγορά Κυψέλης.

Η έλλειψη συνεχούς και οργανωμένης διοικητικής διαχείρισης έχει επηρεάσει αρνητικά την ικανότητα της Στοάς Εμπόρων να προσελκύει και να ενσωματώνει την κοινωνική συμμετοχή. Πολλά από τα καταστήματα παραμένουν κενά, γεγονός που μειώνει την εμπορική δραστηριότητα και την ελκυστικότητα της στοάς ως χώρου κοινωνικής συναναστροφής και δραστηριοποίησης.

Παρά τις δυσκολίες, υπάρχουν παραδείγματα συλλογικών πρωτοβουλιών που προσπαθούν να αναζωογονήσουν τη Στοά Εμπόρων και να ενισχύσουν την κοινωνική συμμετοχή. Ομάδες εθελοντών οργανώνουν δράσεις καθαρισμού και ανακαίνισης των χώρων της στοάς, ενώ διοργανώνονται εκδηλώσεις και φεστιβάλ που προάγουν την κοινωνική αλληλεπίδραση και την πολιτιστική ανταλλαγή. Ωστόσο, αυτές οι προσπάθειες δεν έχουν την ίδια κλίμακα και συνέχεια με εκείνες της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης.

Η διαφορά στην κοινωνική συμμετοχή και δραστηριοποίηση μεταξύ της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων είναι εμφανής και έχει σημαντικές επιπτώσεις στην επιτυχία και τη βιωσιμότητά τους. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει καταφέρει να αναπτύξει μια ισχυρή σύνδεση με την τοπική κοινότητα, μέσω της ενεργής εμπλοκής των κατοίκων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και της στήριξης συλλογικών πρωτοβουλιών και δράσεων εθελοντισμού. Αντίθετα, η Στοά Εμπόρων αντιμετωπίζει μεγαλύτερες δυσκολίες στην προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής, κυρίως λόγω της έλλειψης συνεχούς διοικητικής διαχείρισης και της υποβάθμισης των υποδομών της.

Η περίπτωση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης δείχνει ότι η ενεργή συμμετοχή της κοινότητας είναι κρίσιμη για την επιτυχία και τη βιωσιμότητα των κοινωνικών αγορών. Η συνεργασία με την τοπική κοινότητα, η στήριξη συλλογικών πρωτοβουλιών και η διοργάνωση πολιτιστικών και κοινωνικών εκδηλώσεων μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης. Η Στοά Εμπόρων, με τις απαραίτητες διοικητικές αλλαγές και την προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής, έχει τη δυνατότητα να αναδειχθεί σε ένα ζωντανό και δυναμικό κέντρο κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής, ακολουθώντας το παράδειγμα της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης.

Η σύγκριση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων αναδεικνύει τόσο τις κοινές επιτυχίες όσο και τις διαφοροποιήσεις που επηρεάζουν την πορεία και τη βιωσιμότητά τους. Οι διαφορετικές προσεγγίσεις στη διοίκηση, την εξασφάλιση χρηματοδότησης και τη συμμετοχή της κοινότητας διαμορφώνουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν οι δύο αγορές. Παρά τις προκλήσεις, η δέσμευση για διαρκή βελτίωση και η υιοθέτηση καινοτόμων πρακτικών προσφέρουν αισιόδοξες προοπτικές για την ανάπτυξη και την αειφορία και των δύο χώρων.

Η συγκριτική ανάλυση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων ανέδειξε σημαντικές διαφορές και κοινά σημεία που επηρεάζουν την επιτυχία και τη βιωσιμότητά τους ως κοινωνικές αγορές. Οι διαφορές αυτές είναι εμφανείς σε διάφορους τομείς, όπως η διοικητική διαχείριση, η κλίμακα και οι προκλήσεις ανάπτυξης, καθώς και η κοινωνική συμμετοχή και δραστηριοποίηση.

Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει καταφέρει να αναδείξει την αξία της ως κοινωνικής αγοράς μέσω μιας οργανωμένης και συνεχούς διοικητικής διαχείρισης. Η εμπλοκή του Δήμου Αθηναίων και συνεργαζόμενων φορέων επέτρεψε την εξασφάλιση χρηματοδότησης και την εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών. Αντίθετα, η Στοά αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις λόγω της έλλειψης σταθερής και οργανωμένης διοικητικής διαχείρισης, γεγονός που επηρεάζει την ελκυστικότητά της και την ανάπτυξή της.

Η κοινωνική συμμετοχή και δραστηριοποίηση είναι ένας τομέας όπου η Δημοτική Αγορά Κυψέλης υπερέχει σημαντικά. Η ενεργή εμπλοκή των κατοίκων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, η στήριξη συλλογικών πρωτοβουλιών και δράσεων εθελοντισμού, καθώς και

η διοργάνωση πολιτιστικών και κοινωνικών εκδηλώσεων, συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ζωντανού και δυναμικού κέντρου κοινωνικής ζωής. Αντίθετα, η Στοά Εμπόρων αντιμετωπίζει προκλήσεις στην προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής, κυρίως λόγω της έλλειψης συνεχούς διοικητικής διαχείρισης και της υποβάθμισης των υποδομών της.

Παρά τις διαφορές τους, οι δύο αγορές μοιράζονται κοινά σημεία όσον αφορά την κοινωνική επιχειρηματικότητα και τις πολιτιστικές δραστηριότητες. Και οι δύο αγορές φιλοξενούν κοινωνικές επιχειρήσεις που προάγουν την τοπική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή μέσω βιώσιμων πρακτικών και κοινωνικά προσανατολισμένων υπηρεσιών. Επιπλέον, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως φεστιβάλ, εκθέσεις τέχνης, και θεατρικές παραστάσεις, συμβάλλουν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της πολιτιστικής ανταλλαγής.

Η συνολική αξιολόγηση των δύο αγορών δείχνει ότι η επιτυχία και η βιωσιμότητά τους εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την αποτελεσματική διοικητική διαχείριση, την εξασφάλιση χρηματοδότησης και την ενεργή συμμετοχή της τοπικής κοινότητας. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί ένα πρότυπο κοινωνικής αγοράς που έχει καταφέρει να συνδυάσει επιτυχώς την κοινωνική επιχειρηματικότητα με την πολιτιστική δραστηριότητα και την κοινωνική συμμετοχή. Αντίθετα, η Στοά Εμπόρων χρειάζεται να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις στη διοικητική διαχείριση και την εξασφάλιση πόρων για να αναδειχθεί σε ένα ζωντανό και δυναμικό κέντρο κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής.

Η αναγνώριση και η κατανόηση των διαφορών και των κοινών σημείων μεταξύ των δύο αυτών κοινωνικών αγορών μπορούν να προσφέρουν πολύτιμα μαθήματα για την ανάπτυξη και τη διαχείριση άλλων κοινωνικών αγορών, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας.

Πίνακας 5. Σύγκριση Αγορών

Χαρακτηριστικό	Δημοτική Αγορά Κυψέλης	Στοά Εμπόρων
Τύπος:	Ανοιχτή αγορά	Σκεπαστή στοά
Ίδρυση:	1931	1930

Τοποθεσία:	Κυψέλη	Σύνταγμα
Εμβληματικότητα:	Ιστορικό μνημείο	Νεοκλασικό κτίριο
Εμπορική Δραστηριότητα:	Ποικιλία καταστημάτων τροφίμων, εστιατορίων, καφέ και μικρών επιχειρήσεων	Περιορισμένος αριθμός καταστημάτων, με έμφαση σε είδη ένδυσης, αξεσουάρ και κοσμήματα
Κοινωνική Σημασία:	Κέντρο κοινωνικής συναναστροφής και πολιτιστικών εκδηλώσεων	Δυνατότητα για πολιτιστικές εκδηλώσεις και καλλιτεχνική δραστηριότητα
Συμμετοχή Κοινότητας:	Ενεργή συμμετοχή με συλλογικές πρωτοβουλίες, εθελοντισμό και υποστήριξη των τοπικών επιχειρήσεων	Αναπτυσσόμενη συμμετοχή με εστίαση σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και αγορές
Βιωσιμότητα:	Υιοθέτηση μοντέλου κοινωνικής επιχειρηματικότητας και προσέλκυση νέων επιχειρήσεων	Απαιτείται ενίσχυση επενδύσεων, αναβάθμισης και προσέλκυσης νέων εμπορών
Προκλήσεις:	Ανταγωνισμός από εμπορικά κέντρα και online αγορές	Ελλειψη επαρκούς ενημέρωσης, δυσκολίες πρόσβασης και αδυναμία οργάνωσης
Προοπτικές:	Δυνατότητα για αναζωογόνηση και μετατροπή σε σύγχρονο εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο	Δυνατότητα για αναβάθμιση και μετατροπή σε πόλο έλξης για τουρίστες και λάτρεις της ιστορίας και του πολιτισμού

7 Προτάσεις και Συμπεράσματα

7.1 Συνολικά Συμπεράσματα της Έρευνας

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε για την αξιολόγηση των κοινωνικών αγορών, με έμφαση στη Δημοτική Αγορά Κυψέλης και τη Στοά Εμπόρων, ανέδειξε τη σημασία της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και των πολιτιστικών δραστηριοτήτων στη βιωσιμότητα και την επιτυχία αυτών των χώρων. Παρά τις διαφορές στη διοικητική διαχείριση, την κλίμακα και τις προκλήσεις ανάπτυξης, και οι δύο αγορές έχουν συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής οικονομίας.

Η ενσωμάτωση των ερωτηματολογίων στην έρευνα προσέφερε μια πιο εμπειρισταωμένη κατανόηση της λειτουργίας και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές αγορές. Μέσω της ποσοτικής ανάλυσης των απαντήσεων, αναδείχθηκαν βασικά στοιχεία σχετικά με τις προσδοκίες των επιχειρηματιών, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και την αντίληψή τους για την κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα των αγορών. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν τη σημασία της διοικητικής διαχείρισης, της οικονομικής στήριξης και της κοινωνικής συμμετοχής ως καθοριστικούς παράγοντες για την επιτυχία των κοινωνικών αγορών. Παράλληλα, η ανάλυση των ερωτηματολογίων ανέδειξε τις διαφοροποιήσεις μεταξύ της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων, αποκαλύπτοντας τις διαφορετικές δυναμικές και προκλήσεις που αντιμετωπίζει κάθε περίπτωση.

Η συγκριτική μελέτη της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και της Στοάς Εμπόρων αναδεικνύει σημαντικές πτυχές της κοινωνικής οικονομίας, υπογραμμίζοντας την επίδραση των κοινωνικών αγορών στην τοπική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Τα ευρήματα της έρευνας προσφέρουν πολύτιμες γνώσεις για τη λειτουργία, τη διαχείριση και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα τις δυνατότητες βελτίωσης και ανάπτυξης.

Η επιτυχής διοικητική διαχείριση αποτελεί έναν από τους πιο κρίσιμους παράγοντες για την επιβίωση και την ανάπτυξη των κοινωνικών αγορών. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει επωφεληθεί από τη συνεχή και οργανωμένη διοικητική διαχείριση, η οποία της έχει επιτρέψει να εξασφαλίσει χρηματοδότηση, να υλοποιήσει αναπτυξιακά προγράμματα και

να προσελκύσει νέες επιχειρήσεις και επισκέπτες. Η συνεργασία με το Impact Hub Athens και η ανάληψη της διαχείρισης από την Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων αποτέλεσαν καθοριστικούς παράγοντες για την αναζωογόνηση και την επιτυχία της αγοράς.

Αντίθετα, η Στοά Εμπόρων αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις λόγω της έλλειψης σταθερής και αποτελεσματικής διοικητικής διαχείρισης. Η απουσία μιας κεντρικής αρχής που θα συντονίζει τις προσπάθειες αναζωογόνησης και ανάπτυξης έχει επηρεάσει αρνητικά την ικανότητα της στοάς να εξασφαλίσει χρηματοδότηση και να προσελκύσει νέες επιχειρήσεις και επισκέπτες.

Η κλίμακα και οι προκλήσεις ανάπτυξης διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία των κοινωνικών αγορών. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει καταφέρει να αναπτυχθεί σε μεγάλη κλίμακα, ενσωματώνοντας ποικίλες δραστηριότητες και εξασφαλίζοντας πόρους για την αναβάθμιση των υποδομών της. Το πρόγραμμα επανεκκίνησης της αγοράς και οι καινοτόμες πρακτικές που υιοθετήθηκαν συνέβαλαν στην αύξηση της επισκεψιμότητας και της εμπορικής δραστηριότητας της αγοράς.

Αντίθετα, η Στοά Εμπόρων περιορίζεται από την έλλειψη πόρων και επενδύσεων, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την ανάπτυξή της. Η υποβάθμιση των υποδομών και η έλλειψη συνεχούς διοικητικής διαχείρισης περιορίζουν τις δυνατότητες της στοάς να ανταγωνιστεί τα μεγάλα εμπορικά κέντρα και τις διαδικτυακές αγορές.

Η κοινωνική συμμετοχή και δραστηριοποίηση είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία των κοινωνικών αγορών. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης έχει καταφέρει να αναπτύξει μια ισχυρή σύνδεση με την τοπική κοινότητα, μέσω της ενεργής εμπλοκής των κατοίκων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και της στήριξης συλλογικών πρωτοβουλιών και δράσεων εθελοντισμού. Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και οι κοινωνικές δράσεις που διοργανώνονται στην αγορά ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και προάγουν την αλληλεγγύη.

Η Στοά Εμπόρων, αν και αντιμετωπίζει δυσκολίες στην προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής, παρουσιάζει αισιόδοξα σημάδια ανάπτυξης. Η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και η ενεργή συμμετοχή καλλιτεχνών και εθελοντών συμβάλλουν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της πολιτιστικής ανταλλαγής. Ωστόσο, η ενίσχυση της διοικητικής διαχείρισης και η εξασφάλιση πόρων είναι απαραίτητες για την περαιτέρω ανάπτυξη της κοινωνικής συμμετοχής.

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας ενισχύονται από τα δεδομένα των ερωτηματολογίων και των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν με επιχειρηματίες της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν την κοινωνική και οικονομική αξία της αγοράς, με τους περισσότερους επιχειρηματίες να τονίζουν ότι η συμμετοχή τους στη συγκεκριμένη κοινωνική αγορά συνδέεται με την κοινωνική και περιβαλλοντική υπευθυνότητα, καθώς και με τις ευκαιρίες επιχειρηματικής ανάπτυξης που προσφέρει ο συγκεκριμένος χώρος.

Η διοικητική σταθερότητα, η στρατηγική ανάπτυξης και οι πολιτιστικές δράσεις της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης αποτέλεσαν βασικούς παράγοντες που προσέλκυσαν τις επιχειρήσεις και ενίσχυσαν τη λειτουργία τους. Οι επιχειρηματίες αξιολόγησαν θετικά την ενσωμάτωση των pop-up καταστημάτων και εκδηλώσεων, καθώς αυτά δημιουργούν αυξημένη επισκεψιμότητα και διαμορφώνουν ένα πιο ζωντανό περιβάλλον επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Αντίθετα, στη Στοά Εμπόρων, η απουσία διαχειριστικής αρχής και συντονισμένου στρατηγικού σχεδιασμού αποτέλεσε βασικό εμπόδιο στη διεξαγωγή ποσοτικής έρευνας μέσω ερωτηματολογίων. Η έλλειψη σταθερής δομής και η περιορισμένη επιχειρηματική δραστηριότητα κατέστησαν ανέφικτη τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων, γεγονός που ενισχύει την ανάγκη αναβάθμισης του χώρου μέσα από μια πιο συγκροτημένη διαχειριστική προσέγγιση.

Συνολικά, η έρευνα κατέδειξε ότι η επιτυχία μιας κοινωνικής αγοράς εξαρτάται από τη συνδυαστική λειτουργία ενός σταθερού διαχειριστικού πλαισίου, της ενεργούς συμμετοχής της κοινότητας και της ενσωμάτωσης πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί ένα επιτυχημένο παράδειγμα εφαρμογής αυτού του μοντέλου, ενώ η Στοά Εμπόρων παραμένει ένας χώρος με αδρανή δυναμική, που απαιτεί στοχευμένες παρεμβάσεις για να ανακτήσει τη σημασία του ως κοινωνική και οικονομική δομή.

Η συνολική αξιολόγηση των δύο αγορών δείχνει ότι η επιτυχία και η βιωσιμότητά τους εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την αποτελεσματική διοικητική διαχείριση, την εξασφάλιση χρηματοδότησης και την ενεργή συμμετοχή της τοπικής κοινότητας. Η Δημοτική Αγορά Κυψέλης αποτελεί πρότυπο κοινωνικής αγοράς, ενώ η Στοά Εμπόρων, με

τις απαραίτητες διοικητικές αλλαγές και την προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής, έχει τη δυνατότητα να αναδειχθεί σε σημαντικό κέντρο κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής.

7. 2 7.2 Προτάσεις για Βελτίωση

Για να βελτιωθεί η λειτουργία και η βιωσιμότητα των κοινωνικών αγορών, ιδιαίτερα της Στοάς Εμπόρων, απαιτείται η ανάπτυξη ενός σταθερού και οργανωμένου πλαισίου διοικητικής διαχείρισης. Η δημιουργία μιας δομής διαχείρισης που να συντονίζει τις προσπάθειες αναζωογόνησης και ανάπτυξης είναι κρίσιμη. Η συνεργασία με φορείς που διαθέτουν εμπειρία στη διαχείριση κοινωνικών αγορών μπορεί να προσφέρει πολύτιμη τεχνογνωσία και υποστήριξη. Η εφαρμογή αποτελεσματικών πρακτικών διοίκησης θα συμβάλλει στη βελτίωση της λειτουργικότητας και της ελκυστικότητας της στοάς, διευκολύνοντας την προσέλκυση νέων επιχειρήσεων και επισκεπτών.

Επιπλέον, η εξασφάλιση χρηματοδότησης και πόρων αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για την αναβάθμιση των υποδομών και την ανάπτυξη των κοινωνικών αγορών. Η αξιοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων χρηματοδότησης, καθώς και η συνεργασία με ιδιωτικούς φορείς, μπορεί να προσφέρει τις αναγκαίες επενδύσεις για την υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων. Η υποβολή προτάσεων για προγράμματα ανάπτυξης θα μπορούσε να ενισχύσει τις οικονομικές δυνατότητες της Στοάς Εμπόρων, επιτρέποντας την ανακαίνιση των εγκαταστάσεων και την προώθηση καινοτόμων πρακτικών.

Η προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής και δραστηριοποίησης είναι ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση της σύνδεσης των κοινωνικών αγορών με την τοπική κοινότητα. Η διοργάνωση πολιτιστικών και κοινωνικών εκδηλώσεων, καθώς και η υποστήριξη εθελοντικών πρωτοβουλιών, μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση της συμμετοχής των κατοίκων και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Η ενθάρρυνση της συμμετοχής των κατοίκων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, μέσω ανοιχτών διαβουλεύσεων και συνελεύσεων, μπορεί να προάγει την αίσθηση του "ανήκειν" και να ενισχύσει την υποστήριξη προς την αγορά.

Επίσης, η δημιουργία ενός ανοιχτού και συνεργατικού περιβάλλοντος, όπου οι κάτοικοι μπορούν να εκφράζουν τις απόψεις και τις ιδέες τους, θα ενισχύσει τη συμμετοχή της κοινότητας και θα συμβάλλει στη βιωσιμότητα της αγοράς. Η προώθηση δράσεων που

ενισχύουν την κοινωνική και πολιτιστική αλληλεπίδραση μπορεί να δημιουργήσει μια δυναμική και ζωντανή αγορά, η οποία θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα της τοπικής κοινότητας.

Συνολικά, η εφαρμογή αυτών των προτάσεων μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα των κοινωνικών αγορών, καθιστώντας τις ζωντανούς και δυναμικούς κόμβους κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής.

7.3 Προτάσεις για Περαιτέρω Έρευνα

Η περαιτέρω έρευνα στις κοινωνικές αγορές μπορεί να προσφέρει σημαντικές γνώσεις και να ενισχύσει τη θεωρητική και πρακτική κατανόηση αυτού του τομέα. Μια εκτενέστερη μελέτη άλλων κοινωνικών αγορών, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη. Μέσω της σύγκρισης και της ανάλυσης των πρακτικών που εφαρμόζονται σε διαφορετικά πλαίσια, θα μπορούσαν να αναδειχθούν βέλτιστες πρακτικές και στρατηγικές που μπορούν να υιοθετηθούν και να προσαρμοστούν στις ελληνικές συνθήκες. Η καταγραφή και η ανάλυση αυτών των παραδειγμάτων θα μπορούσε να συμβάλει στην ανάπτυξη ενός πιο ολοκληρωμένου θεωρητικού πλαισίου για τις κοινωνικές αγορές.

Η αξιολόγηση των επιπτώσεων των πολιτιστικών δραστηριοτήτων στις κοινωνικές αγορές αποτελεί έναν άλλο σημαντικό τομέα για περαιτέρω έρευνα. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες όχι μόνο προσελκύουν επισκέπτες και ενισχύουν την εμπορική δραστηριότητα, αλλά επίσης συμβάλλουν στην κοινωνική συνοχή και την ενδυνάμωση της τοπικής κοινότητας. Μια συστηματική μελέτη των τρόπων με τους οποίους οι πολιτιστικές εκδηλώσεις επηρεάζουν την κοινωνική αλληλεπίδραση και τη συμμετοχή των κατοίκων μπορεί να προσφέρει πολύτιμες γνώσεις για την ενίσχυση της κοινωνικής δυναμικής των αγορών.

Η ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων των κοινωνικών αγορών στην τοπική οικονομία είναι επίσης κρίσιμη. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα και οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται στις κοινωνικές αγορές μπορούν να ενισχύσουν την τοπική ανάπτυξη, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και προωθώντας την οικονομική βιωσιμότητα. Η διερεύνηση των οικονομικών οφελών και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές αγορές θα μπορούσε να βοηθήσει στη διαμόρφωση πολιτικών και στρατηγικών

που θα ενισχύσουν τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξή τους. Η συγκέντρωση και ανάλυση δεδομένων σχετικά με την οικονομική απόδοση, την απασχόληση και τις επενδύσεις στις κοινωνικές αγορές θα παρέχει μια σαφέστερη εικόνα της συμβολής τους στην τοπική οικονομία.

Η περαιτέρω έρευνα θα πρέπει επίσης να εστιάσει στη διερεύνηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές αγορές και στην ανάπτυξη στρατηγικών για την αντιμετώπισή τους. Η κατανόηση των δυσκολιών που σχετίζονται με τη διοικητική διαχείριση, την εξασφάλιση χρηματοδότησης και την κοινωνική συμμετοχή είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη αποτελεσματικών λύσεων. Η ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής που θα περιλαμβάνει τη βελτίωση των υποδομών, την προώθηση της καινοτομίας και τη στήριξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και στην ενίσχυση της βιωσιμότητας των κοινωνικών αγορών.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές

Amin, A., Cameron, A., & Hudson, R. (2002). *Placing the social economy*. Routledge.

Borzaga, C., & Depedri, S. (2012). The emergence of social enterprises and their organization: A comparative perspective. In B. Gidron & Y. Hasenfeld (Eds.), *Social Enterprises: An Organizational Perspective* (pp. 85-102). Palgrave Macmillan.

Borzaga, C., & Galera, G. (2012). The concept and practice of social enterprise: Lessons from the Italian experience. *International Review of Social Research*, 2(2), 85-102.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

Bryman, A. (2012). *Social research methods*. Oxford University Press.

Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications.

Cornforth, C. (2004). The governance of cooperatives and mutual associations: A paradox perspective. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 75(1), 11-32.

Defourny, J., & Nyssens, M. (2010). Conceptions of social enterprise and social entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and divergences. *Journal of Social Entrepreneurship*, 1(1), 32-53.

Denzin, N. K. (1978). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. McGraw-Hill.

Dillman, D. A. (2007). *Mail and internet surveys: The tailored design method*. Wiley.

Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage Publications.

Fonteneau, B., Neamtan, N., Wanyama, F., Pereira Morais, L., & de Poorter, M. (2010). *Social and Solidarity Economy: Building a Common Understanding*. Torino International Training Center of the ILO.

Fowler, F. J. (2014). *Survey research methods*. Sage Publications.

- Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Katrougalos, G., & Lazaridis, G. (Eds.). (2013). *Promoting Cooperatives and the Social Economy in Greece*. SAGE Publications.
- Maruyama, S. (2019). The role of the solidarity economy in the development of society: On the example of Asian countries. *Journal of Asian Economics*, 67, 101-118.
- Monzon, J. L., & Chaves, R. (2012). The social economy in the European Union. CIRIEC.
- Mulgan, G. (2006). The process of social innovation. *Innovations: Technology, Governance, Globalization*, 1(2), 145-162.
- Nasioulas, I. (2012). Social cooperatives in Greece: Introducing new forms of social economy and entrepreneurship. *International Review of Social Research*, 2(2), 141-161.
- Paraschi, D. E., & Arvanitidis, P. (2021). Social and solidarity economy initiatives in circular economy: The case of second-hand clothing in Greece. *International Conference on Business and Economics - Hellenic Open University*, 1(1).
<https://doi.org/10.12681/icbe-hou.5319>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Sage Publications.
- Presser, S., Couper, M. P., Lessler, J. T., Martin, E., Rothgeb, J. M., & Singer, E. (2004). Methods for testing and evaluating survey questions. *Public Opinion Quarterly*, 68(1), 109-130.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and Schuster.
- Stavrogiannopoulou, E., & Politis, D. (2022). *Narratology and Critical Literary Analysis*. University of Athens Press.
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (2003). *Handbook of mixed methods in social & behavioral research*. Sage Publications.

Vaiou, D. (2018). Rethinking participation: Lessons from a municipal market in Athens. *Journal of Place Management and Development*. <https://doi.org/10.1108/JPMD-06-2017-0055>

Ελληνόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές

Αδάμ, Σ., Καβουλάκος, Κ., & Κορνηλάκης, Α. (2018). *Το θεσμικό πλαίσιο της ΚΑΟ στην Ελλάδα. Η εμπειρία της δημόσιας διαβούλευσης και μια κριτική αποτίμηση του Νόμου 4430/2016*. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ.

Αναστασιάδης, Α. (2016). *Εναλλακτικοί οικονομικοί και πολιτικοί χώροι: Θεωρία και πράξη*. Εκδόσεις Παπαζήση.

Αντωνιάδη, Α. (2022). *Ανάλυση και αξιολόγηση των πρωτοβουλιών κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Αντωνιάδη, Μ. (2022). *Δικτυακές πρωτοβουλίες αλληλέγγυας οικονομίας ως εργαλεία τοπικής ανάπτυξης και κοινωνικής καινοτομίας*. Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Καβουλάκος, Κ., & Γριτζάς, Γ. (2015). *Εναλλακτικοί Οικονομικοί και Πολιτικοί Χώροι*. Κάλλιπος.

Μαυροματίδη, Μ. (2022). *Έκθεση Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας 2021-2022*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Νασιούλας, Ι. (2012). *Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνικές Επιχειρήσεις*. Ελληνική Ένωση Κοινωνικής Οικονομίας.

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. (2004). *PERSE: Προώθηση της Κοινωνικής Οικονομίας και των Συνεταιρισμών*.

Παπαδοπούλου, Κ. (2021). *Ανάλυση και αξιολόγηση των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Διαδικτυακές πηγές

Athinorama. (2019, November 11). Η Στοά Εμπόρων ζωντανεύει ξανά με οκτώ καταστήματα από το Δήμο Αθηναίων. Ανακτήθηκε από

https://www.athinorama.gr/texnes/2532308/i_stoa_emporon_zontaneuei_ksana_me_okto_katastimata_apo_to_dimo_athinaion/

Το μέγαρο του πρώην Ταμείου Εμπορών ζωντανεύει ξανά. (n.d.). ΕΦΣΥΝ. https://www.efsyn.gr/tehnes/art-nea/140110_megaro-toy-proin-tameioly-emporon-zontaneyei-xana

Κέντρο Στήριξης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας – *icsd.gr*. (n.d.). *icsd.gr* – Διεθνές κέντρο για τη βιώσιμη ανάπτυξη – International centre for sustainable development. <https://icsd.gr/kentro-stirixis-tis-koinonikis-allileggyas-oikonomias/>

Κοϊνάκη, Ά. (2023, December 17). Στοά Εμπορών: Η ρετρό στοά της Αθήνας. CNN.gr. <https://www.cnn.gr/ellada/story/396531/stoa-emporon-i-retro-stoa-tis-athinas>

Λίστα Κέντρων Κ.Α.Α.Ο. | Πλατφόρμα Δικτύωσης Φορέων Κ.Α.Α.Ο. (n.d.). Αρχική | Πλατφόρμα Δικτύωσης Φορέων Κ.Α.Α.Ο. https://foreis-kalo.gr/kentra_list

Impact Hub Athens. (n.d.). *Impact Hub Athens*. Ανακτήθηκε από <https://athens.impacthub.net>

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΚΥΨΕΛΗΣ, Η ΠΡΩΤΗ ΑΓΟΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΚΑΝΕΙ ΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΗΣ | *Impact Hub Athens*. (n.d.). *Impact Hub Athens* | Ένα τοπικό και διεθνές συνδεδεμένο δίκτυο με σκοπό το θετικό κοινωνικό αντίκτυπο. <https://athens.impacthub.net/ta-nea-mas/egkainia-dimotikis-agoras-kipselis/>

Η εγκατάλειψη του Θησείου, η Στοά Εμπορών, το κτίριο της Ερμού 88 | *LiFO*. (n.d.). *LiFO.gr*. <https://www.lifo.gr/now/athens/i-egkatalepsi-toy-thiseioly-i-stoa-emporon-ktirio-tis-ermoy-88>

Συνεισφέροντες στα εγχειρήματα Wikimedia. (2021, November 17). *Δημοτική Αγορά Κυψέλης Βικιπαίδεια*. Βικιπαίδεια. https://el.wikipedia.org/wiki/Δημοτική_Αγορά_Κυψέλης#cite_note-listed-2

Νομικό Πλαίσιο

Ελληνική Δημοκρατία. (2016). Νόμος 4430/2016: Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της. ΦΕΚ Α' 205/31.10.2016.

Ελληνική Δημοκρατία. (2011). Νόμος 4019/2011: Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα. ΦΕΚ Α' 216/30.09.2011.

European Commission. (2011). *Social Business Initiative: Creating a favourable climate for social enterprises, key stakeholders in the social economy and innovation* (COM(2011) 682 final). Brussels: European Commission.

European Parliament and Council. (2013). Regulation (EU) No 346/2013 on European Social Entrepreneurship Funds. *Official Journal of the European Union*, L 115/18.

Παραρτήματα

- I. Ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου
- II. Οδηγός Ημιδομημένων Συνεντεύξεων
- III. Ερωτηματολόγιο για τον διαχειριστή της κοινωνικής αγοράς

I. Ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου

Ερωτηματολόγιο για Επιχειρήσεις στις Κοινωνικές Αγορές

Μέρος Α: Δημογραφικά Στοιχεία

1. Ποια είναι η νομική μορφή της επιχείρησής σας;
 - ο Κοιν.Σ.Επ.
 - ο Συνεταιρισμός Εργαζομένων
 - ο Ατομική Επιχείρηση
 - ο Άλλο (παρακαλώ διευκρινίστε): _____
2. Σε ποιον τομέα δραστηριοποιείται η επιχείρησή σας;
 - ο Λιανικό εμπόριο
 - ο Υπηρεσίες
 - ο Πολιτιστικές δραστηριότητες
 - ο Περιβαλλοντικές δράσεις
 - ο Άλλο (παρακαλώ διευκρινίστε): _____
3. Πόσα χρόνια λειτουργεί η επιχείρησή σας;
 - ο Λιγότερο από 1 χρόνο
 - ο 1-3 χρόνια
 - ο 4-6 χρόνια
 - ο Πάνω από 6 χρόνια

Μέρος Β: Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και Αγορά

4. Ποιοι ήταν οι βασικοί λόγοι που επιλέξατε να δραστηριοποιηθείτε σε μια κοινωνική αγορά;

- Στήριξη τοπικής κοινότητας
 - Πρόσβαση σε ευνοϊκούς όρους ενοικίασης
 - Συμμετοχή σε κοινωνική καινοτομία
 - Άλλο (παρακαλώ διευκρινίστε): _____
5. Ποιες είναι οι βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζετε;
- Οικονομική βιωσιμότητα
 - Δυσκολία πρόσβασης σε χρηματοδότηση
 - Περιορισμένη προβολή και αναγνωρισιμότητα
 - Ανταγωνισμός από συμβατικές επιχειρήσεις
 - Άλλο (παρακαλώ διευκρινίστε): _____

Μέρος Γ: Οικονομική Βιωσιμότητα

6. Ποιες είναι οι κύριες πηγές εσόδων της επιχείρησής σας;
- Λιανικές πωλήσεις
 - Επιδοτήσεις ή κρατικές ενισχύσεις
 - Χρηματοδοτήσεις από προγράμματα ΕΣΠΑ
 - Ιδιωτικές επενδύσεις
 - Άλλο (παρακαλώ διευκρινίστε): _____
7. Πώς αξιολογείτε τη βιωσιμότητα της επιχείρησής σας τα επόμενα 3 χρόνια;
- Πολύ καλή
 - Ικανοποιητική
 - Αβέβαιη
 - Δύσκολη

Μέρος Δ: Κοινωνική Επίδραση

8. Πώς θεωρείτε ότι η επιχείρησή σας συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή;
- Διοργάνωση δράσεων για την κοινότητα
 - Υποστήριξη ευάλωτων ομάδων
 - Δημιουργία θέσεων εργασίας
 - Άλλο (παρακαλώ διευκρινίστε): _____
9. Πώς αξιολογείτε την αλληλεπίδραση με την τοπική κοινότητα;
- Πολύ θετική
 - Ικανοποιητική
 - Ουδέτερη
 - Αρνητική

Μέρος Ε: Προτάσεις για Βελτίωση

10. Τι θα θέλατε να αλλάξει ή να βελτιωθεί στις κοινωνικές αγορές;

- Καλύτερη προώθηση και διαφήμιση
- Βελτίωση υποδομών
- Πρόσβαση σε περισσότερες χρηματοδοτικές ευκαιρίες
- Άλλο (παρακαλώ διευκρινίστε): _____

II. Οδηγός ημιδομημένης συνέντευξης

Εισαγωγικές Ερωτήσεις

1. Μπορείτε να μας περιγράψετε την ιστορία και την αποστολή της επιχείρησής σας;
2. Ποιοι ήταν οι βασικοί παράγοντες που σας οδήγησαν στην απόφαση να δραστηριοποιηθείτε σε μια κοινωνική αγορά;

Λειτουργία και Προκλήσεις

3. Ποιες είναι οι κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζετε στη λειτουργία της επιχείρησής σας;
4. Πώς διαχειρίζεστε τις προκλήσεις που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση και τη βιωσιμότητα;
5. Υπάρχουν συγκεκριμένες στρατηγικές που εφαρμόζετε για να προσελκύσετε περισσότερους πελάτες;

Αλληλεπίδραση με την Κοινότητα

6. Πώς αξιολογείτε τη στήριξη της τοπικής κοινότητας προς την επιχείρησή σας;
7. Συμμετέχετε σε δράσεις κοινωνικής αλληλεγγύης ή συνεργασίες με άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις;

Οικονομική Βιωσιμότητα και Μελλοντικές Προοπτικές

8. Ποιες είναι οι κύριες πηγές χρηματοδότησης της επιχείρησής σας;
9. Ποια είναι τα βασικά σχέδια ανάπτυξης για το μέλλον;
10. Ποιες αλλαγές ή παρεμβάσεις θα θέλατε να δείτε στο πλαίσιο των κοινωνικών αγορών για να διευκολυνθεί η λειτουργία σας;

Οι πληροφορίες που θα συλλεχθούν θα αναλυθούν για να προσδιοριστούν τάσεις, προκλήσεις και ευκαιρίες που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα και την κοινωνική επίδραση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις κοινωνικές αγορές.

III. Ερωτηματολόγιο για τον διαχειριστή της κοινωνικής αγοράς

Ερωτηματολόγιο για την Τεχνόπολη – Διαχείριση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης

(Το ερωτηματολόγιο απευθύνεται στους εκπροσώπους της Τεχνόπολης Δήμου Αθηναίων, με στόχο τη διερεύνηση του ρόλου, των πρακτικών διαχείρισης και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν στη λειτουργία της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης.)

Μέρος 1: Γενικές Πληροφορίες

1. Ποιος είναι ο ρόλος σας στην Τεχνόπολη και ποια η σχέση σας με τη διαχείριση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης;
2. Πόσα χρόνια δραστηριοποιείται η Τεχνόπολη στη διαχείριση της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης;
3. Ποιοι είναι οι κύριοι στόχοι της Τεχνόπολης σε σχέση με την αγορά;

Μέρος 2: Διαχείριση και Στρατηγική Ανάπτυξης

4. Ποια ήταν τα κύρια κριτήρια και οι προτεραιότητες της Τεχνόπολης κατά την ανάληψη της διαχείρισης της αγοράς;
5. Με ποιους τρόπους υποστηρίζετε τις κοινωνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά;
6. Ποιες είναι οι βασικές πρωτοβουλίες και δράσεις που έχετε εφαρμόσει για την ανάπτυξη της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης;
7. Πώς αξιολογείτε την ανταπόκριση των κοινωνικών επιχειρήσεων και της τοπικής κοινότητας στις παρεμβάσεις σας;

Μέρος 3: Προκλήσεις και Βιωσιμότητα

8. Ποιες είναι οι βασικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Τεχνόπολη στη διαχείριση της αγοράς;
9. Υπάρχουν οικονομικές ή θεσμικές δυσκολίες που επηρεάζουν τη βιωσιμότητα του εγχειρήματος;
10. Ποιες πρακτικές διαχείρισης θεωρείτε πιο αποτελεσματικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη της αγοράς;

Μέρος 4: Κοινωνικός Αντίκτυπος και Συνεργασία

11. Πώς εκτιμάτε τη συμβολή της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης στην κοινωνική οικονομία και την τοπική ανάπτυξη;
12. Ποιες δράσεις έχουν υλοποιηθεί για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της συμμετοχής των πολιτών;
13. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η διαχείριση της αγοράς συμβάλλει στην προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας;
14. Υπάρχει συνεργασία της Τεχνόπολης με άλλους φορείς, τοπικούς οργανισμούς ή θεσμικούς εταίρους για τη στήριξη της κοινωνικής οικονομίας;

Μέρος 5: Προτάσεις και Μελλοντικές Προοπτικές

15. Ποιες προτάσεις θα κάνατε για τη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς στο μέλλον;

16. Υπάρχουν σχέδια ή προγραμματισμένες δράσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη του εγχειρήματος;
17. Πώς βλέπετε το μέλλον της Δημοτικής Αγοράς Κυψέλης και τον ρόλο της στην κοινωνική οικονομία της Αθήνας;

Σκοπός του Ερωτηματολογίου

Οι απαντήσεις σε αυτό το ερωτηματολόγιο θα χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής έρευνας, με στόχο την ανάλυση της διαχείρισης των κοινωνικών αγορών και της συμβολής τους στην τοπική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα.

Εάν υπάρχουν επιπλέον σχόλια ή προτάσεις, παρακαλούμε να τα αναφέρετε στο τέλος του ερωτηματολογίου.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.